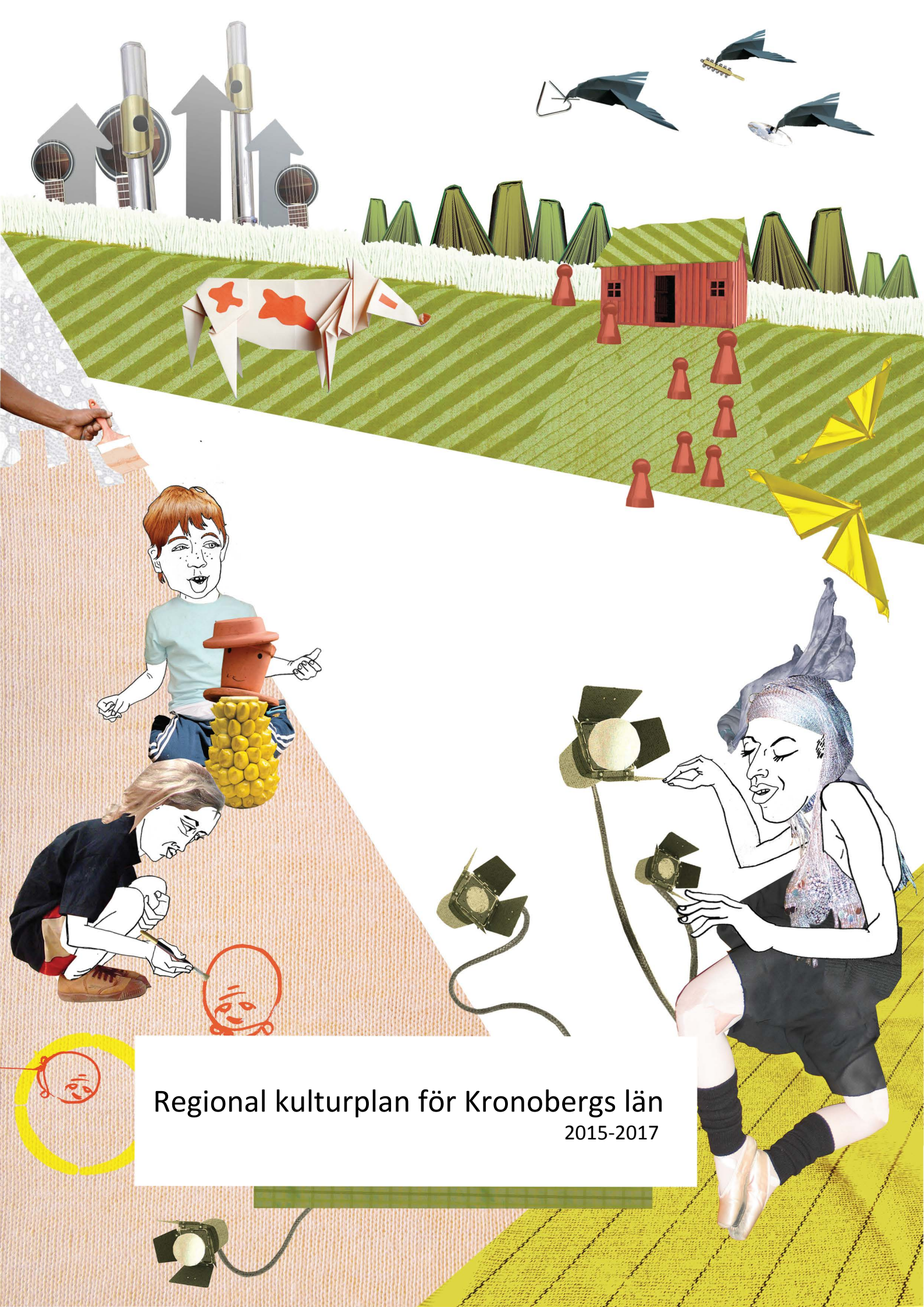

Regional kulturplan för Kronobergs län
2015-2017

www.kulturplankronoberg.se

Region Kronoberg

Den 1 januari 2015 slås Landstinget Kronoberg och Regionförbundet södra Småland ihop och bildar Region Kronoberg

Webb: www.regionkronoberg.se

Beslut om Regional kulturplan för Kronobergs län 2015-2017 har fattats landstingsfullmäktige 24-25 november 2014 och regionfullmäktige 12 december 2014.

Landstinget Kronoberg

Postadress: 351 88 Växjö

Telefon: 0470 - 58 80 00

E-post: landstinget@ltkronoberg.se

Webb: www.ltkronoberg.se

Regionförbundet södra Småland

Postadress: Videum Science Park, 351 96 Växjö

Telefon: 0470 - 77 85 00

E-post: info@rfss.se

Webb: www.rfss.se

Textbearbetning: Helen Hägglund, Emelie Johansson, Jessica Linde

Illustration: Karolina Lilliequist

FÖRORD

Kronoberg ska erbjuda ett innovativt kulturliv med bredd och spets. Genom en offensiv kulturpolitik värnar vi kulturens egenvärde och den konstnärliga utvecklingen i länet. Vi arbetar för att kulturen ska nå länets alla medborgare. Tre år har gått sedan Landstinget Kronoberg och Regionförbundet södra Småland valde att tillsammans gå in i den statliga kultursamverkansmodellen. I Kronoberg bygger modellen på dialog, delaktighet och utveckling i bred samverkan. Tillsammans med länets mångfald av kulturaktörer har vi flyttat fram positionerna när det gäller både bredd och spets.

Kulturpolitiken i Kronobergs län har under modellens första tre år gjort skillnad på flera områden. Den professionella dansen har fått förstärkt bredd genom ett mobilt scenkonstteam som arbetar uppsökande i länets skolor. Dansresidens och internationella gästspel har lagt grunden för ökad spets. Ett unikt centrum för kulturarv har invigts och erbjuder en spännande miljö för både bevarande och tillgängliggörande. Bild- och formområdet har utvecklats genom breddad konstpedagogisk verksamhet för länets barn och unga. Genom Artist in Residence-program och samarbeten med våra grannlän har det tagits spännande initiativ för att synliggöra Småland som en nationell och internationell samarbetspart med spets. Från och med 2015 inkluderas områdena litteratur och läsförmedling i kultursamverkansmodellen. Här ligger Kronobergs län redan i framkant genom värnandet av vårt modiga litterära kulturarv, vår starka muntliga berättartradition och vårt uppmärksammade arbete med det fria ordet och yttrandefrihet.

Den 1 januari 2015 går Landstinget Kronoberg och Regionförbundet södra Småland samman och bildar Region Kronoberg. Den regionala kulturpolitiken har redan stor vana av

att flytta fram positionerna med gemensamma krafter. I Region Kronoberg fortsätter arbetet för att skapa ett innovativt kulturliv med både bredd och spets. De processer som påbörjades under den förra kulturplanen behöver fortsätta växa och utvecklas samtidigt som nya behov får utrymme.

Under 2015-2017 kommer Region Kronoberg att fortsätta driva utvecklingen framåt på kulturområdet. Samhandling mellan länets olika aktörer och politikområden är en av förutsättningarna. För dig som medborgare i Kronobergs län innebär det att:

- Du ska ha möjlighet att uppleva ett kulturutbud av hög kvalitet som speglar samhället utifrån en mångfald av uttryck
- Du ska få ökad tillgång till mötesplatser och kulturutbud
- Du ska få stöd att utveckla eget skapande och möjlighet att dela med dig av kunskap och idéer, samskapa och arrangera kultur med andra
- Kan du själv inte ta dig till kulturen så ska kulturen komma till dig
- Du ska få ökade möjligheter att påverka förändringar av det offentliga rummet
- Du som är professionell kulturskapare ska få bättre förutsättningar att verka i länet

Allt detta kan du läsa mer om i vår regionala kulturplan. Vi vill tacka alla de aktörer i regionen – närmare 300 personer från kommunerna, det professionella kulturlivet och det civila samhället – som bidragit med inspel i framtagandet av kulturplanen!

Suzanne Frank
Ordförande landstingsstyrelsen
Landstinget Kronoberg

Roland Gustbée
Ordförande förbundsstyrelsen
Regionförbundet södra Småland

Göran Giselsson
Ordförande landstingsstyrelsens kulturberedning
Landstinget Kronoberg

Gunnar Nordmark
Ordförande förbundsstyrelsens kulturberedning
Regionförbundet södra Småland

RösMarie Jönsson Neckö
Vice ordförande landstingsstyrelsens kulturberedning
Landstinget Kronoberg

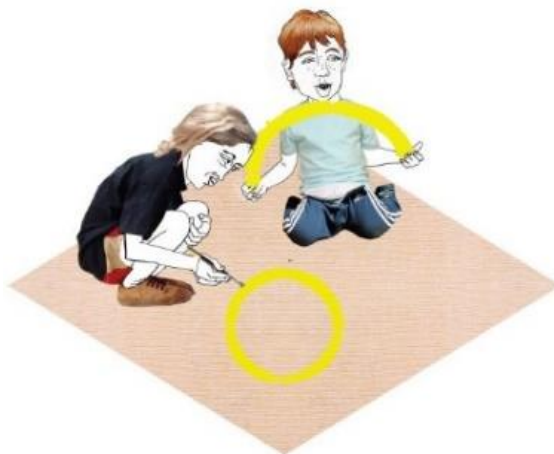
INNEHÅLL

KULTURPOLITIKEN I KRONOBERGS LÄN	3
Om kulturplanen.....	3
Kulturplanens upplägg.....	3
Kulturdefinition och motiv för kulturpolitiken	4
Kultursamverkansmodellen i Kronoberg – en samhandlingsform	4
Cultural planning	4
Insatslogik.....	4
Kulturpolitiska mål	5
Nationella kulturpolitiska mål	5
Regionala kulturpolitiska mål	5
Uppföljning	5
Horisontella perspektiv	6
Barn och unga.....	6
Mångfald	8
Jämställdhet	8
Tillgänglighet	9
FÖRUTSÄTTNINGAR OCH UTMANINGAR I KRONOBERGS LÄN	11
Kommunernas roll och ansvar.....	11
Tillgång till kultur i hela länet.....	12
Kulturens egenvärde och konstnärlig förnyelse	13
Publikarbete och deltagarkultur	13
Internationalisering	14
Strukturomvandling.....	14
KULTURELL INFRASTRUKTUR I KRONOBERGS LÄN	16
Scenkonst.....	17
Musik.....	17
Dans.....	18
Teater	19
Kulturarv	19
Museer och arkiv.....	20
Det regionala kulturmiljöarbetet.....	21
Det immateriella kulturarvet.....	22
Bild och form	23
Bild- och formområdet – en brokig mylla.....	23
Hemslöjd	24
Film	25
Litteratur och läsfrämjande.....	26
Bibliotek, berättande och det fria ordet.....	26
Det civila samhället och folkbildningen	29
I skärningspunkten – samhandling mellan politikområden	30
Kunskaps- och kompetensförsörjning	30
Kultur i skolan	30
Kunskaps- och kompetensförsörjning på kulturområdet	31
Folkbildningen och regionala kompetensplattformar.....	32
Samhällsplanering och infrastruktur	32
Kollektivtrafikförsörjning	32
Det kommunala kulturmiljöarbetet	33

<i>Konst och medborgarinflytande i offentlig miljö</i>	33
Hälsa	34
Näringsliv och innovation	35
<i>Att försörja sig som professionell kulturskapare</i>	35
<i>Besöksmålsutveckling</i>	36
PRIORITERINGAR OCH INSATSER 2015-2017	38
Stärka förutsättningarna för kulturens egenvärde och konstnärlig förnyelse	39
Professionella kulturskapare	39
Bild- och form	39
Scenkonst	40
Kulturarv	40
Litteratur och läsfrämjande	40
Särskilda insatser – horisontella perspektiv	41
Utveckla publikarbete och förutsättningar för deltagarkultur	41
Det civila samhället	41
Litteratur och läsfrämjande	42
Särskilda insatser – horisontella perspektiv	42
Öka samhandling mellan politikområden	43
Kunskaps- och kompetensförsörjning	43
Samhällsplanering och infrastruktur	43
Hälsa	44
Näringsliv och innovation	44

BILAGOR

1. Kulturplanens insatslogik – från nuläge till målläge
2. Kulturorganisationer i Kronobergs län
3. Ekonomisk översikt
4. Kulturplanens organisation och årscykel

KULTURPOLITIKEN I KRONOBERGS LÄN

Kulturen är större än kulturpolitiken. I det här dokumentet – Regional kulturplan för Kronobergs län 2015–2017 – sammanfattas det kulturpolitiska arbetet i länet. Den regionala kulturpolitikens uppgift är att förvalta och utveckla de gemensamma resurserna för kulturområdet. Målet är ett innovativt kulturliv med bredd och spets. Den regionala kulturpolitiken uppnår detta genom att värna kulturens egenvärde, stötta den konstnärliga utvecklingen i länet och arbeta för att kulturen ska nå länets medborgare. Från och med den 1 januari 2015 tar Region Kronoberg över ansvaret för att leda den regionala utvecklingen på kulturområdet samt för de åtaganden som följer med den regionala kulturplanen.

Den regionala kulturplanen för Kronobergs län har arbetats fram enligt principerna för den statliga kultursamverkansmodellen.¹ Syftet med kultursamverkansmodellen är att öka det regionala inflytande och ansvaret över statliga medel för regional kulturverksamhet, möjliggöra regionala prioriteringar och variationer, föra kulturen närmare medborgarna, utveckla dialogen mellan stat, region, kommuner, det professionella kulturlivet och det civila samhället samt bidra till nationella och regionala kulturpolitiska mål. Kronobergs län ingår i kultursamverkansmodellen sedan 2012.

OM KULTURPLANEN

Den regionala kulturplanen för Kronobergs län är styrdokument för det kulturpolitiska området på regional nivå och en förlängning av länets regionala utvecklingsstrategi (RUS). Kulturplanen omfattar hela det regionala kulturansvaret inklusive den regionala kulturverksamhet som finansieras med statliga medel.

Sedan länets inträde i kultursamverkansmodellen 2012 har kulturplanen utgjort det gemensamma kulturpolitiska styrdokumentet för Landstinget Kronoberg och Regionförbundet södra Småland. Beslut om kulturplanen har fattats i respektive fullmäktige. Landstings- och regionstyrelse har haft ett gemensamt ansvar för kulturplanen och den regionala kulturverksamhet som bedrivs med statliga och regionala

medel. Från och med 1 januari 2015 tar styrelsen för Region Kronoberg över ansvaret.²

KULTURPLANENS UPPLÄGG

Kulturplanen är indelad i fyra delar. Här, i den första delen, beskrivs den regionala kulturpolitikens ansvar och mål samt hur dessa följs upp. Här beskrivs också de metoder som präglar kultursamverkansmodellen i Kronoberg och arbetet med kulturplanen. Kulturplanens andra kapitel fokuserar på länets utmaningar och vilka konsekvenser de får för kulturområdet. Det tredje utgör en kartläggning av kulturområdet och beskriver nuläge och utmaningar gällande förvaltning och utveckling för respektive kulturområde. Beskrivningar av alla de kulturorganisationer som har ett statligt och/eller regionalt stöd finns samlade i alfabetisk ordning i bilagan *Kulturorganisationer i Kronobergs län*. Kulturplanens fjärde

¹ I december 2009 fattade riksdagen beslut om att införa en ny modell för fördelning av statliga medel till regional kulturverksamhet. Läs mer om kultursamverkansmodellen i *Spela samman - En ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet* (SOU 2010:11) eller på www.kulturradet.se

² För mer information om vem som ansvarar för vad inom det kulturpolitiska området i Kronobergs län se bilagan *Kulturplanens organisation och årscykel*

och sista kapitel beskriver de prioriteringar och insatser som kommer att genomföras på kulturområdet under de kommande tre åren, 2015–2017.

KULTURDEFINITION OCH MOTIV FÖR KULTURPOLITIKEN

Den regionala kulturpolitiken utgår från ett brett kulturbegrepp med flera dimensioner:

- Estetiska (kulturens egenvärde)
- Sociologiska (demokrati, deltagarkultur, bildning)
- Materiella och immateriella (kulturarv, identitet)

Motiven bakom den regionala kulturpolitiken är flera: kulturens eget värde, demokrati, samhörighet, bevarande av kulturarv, hälsa och ekonomisk utveckling.

Den regionala politiska nivån arbetar enligt principen om *armlängds avstånd*. Principen bygger på konstens möjligheter att uttrycka sig fritt, vilket är en förutsättning för ett demokratiskt samhälle. Mer konkret så innebär principen om armlängds avstånd att den politiska nivån beslutar om mål och riktlinjer samt lägger fast ekonomiska ramar, men överlåter konstnärliga och andra kvalitativa bedömningar till sakkunniga, i form av ämnesexperter och konstnärliga ledare. Det är viktigt att upprätthålla principen om armlängds avstånd i anslagsgivningen inom alla kulturområden, på regional och lokal nivå.

KULTURSAMVERKANSMODELLEN I KRONOBERGS LÄN – EN SAMHANDLINGSFORM

I kultursamverkansmodellen i Kronobergs län ingår Region Kronoberg, länets åtta kommuner,³ länets professionella kulturliv och det civila samhället. Den regionala kulturplanen är styrande för vissa verksamheter och stödjande för andra. För att uppnå kulturpolitiska målsättningar, möta länets utmaningar och göra skillnad under planperioden krävs *samhandling*.⁴ Samhandling krävs av de aktörer som ingår i länets kultursamverkansmodell. Men framgångsrikt regionalt utvecklingsarbete kräver också *sektorsövergripande* samhandling av olika aktörer och politikområden. För att uppnå kulturpolitiska målsättningar är samhandling särskilt angeläget när det gäller politikområden som:

- Kunskaps- och kompetensförsörjning
- Samhällsplanering och infrastruktur

- Hälsa
- Näringsliv och innovation

För att det ska vara möjligt att samhandla behöver utmaningar och prioriteringar vara gemensamt formulerade. Det är också viktigt att finna de skärningspunkter där målsättningar för olika politikområden sammanfaller. Det finns olika verktyg som kan bidra till ett sådant arbete. När det gäller kulturområdet så bygger arbetssättet och dialogerna på en kombination av *cultural planning* och *insatslogik*.

CULTURAL PLANNING

Kultursamverkansmodellen i Kronobergs län hämtar inspiration från metoden *cultural planning*. Det är en metod som bygger på att kulturella resurser⁵ tas tillvara i arbetet och där kultur är en strategisk och integrerad del i samhällsplaneringen. Metoden är sektorsövergripande och har ett tydligt medborgarperspektiv. Underlag till beslut samlas in genom att kulturella resurser i samhället kartläggs och utgör grund för beskrivning och analys.

Kultursamverkansmodellen i Kronoberg präglas också av att arbetet med kulturplanen ska vara en öppen planeringsprocess med dialogen i fokus. Planerings- och beslutsunderlag ska vara synliga och möjliga att kommentera. De samråd som genomförs⁶ bygger på deltagardemokratiska metoder, vilket innebär att deltagarna har inflytande över mötets innehåll. Professionella kulturskapare och representanter från det civila samhället erbjuds alltid arvode för att skapa bättre möjligheter för dem att delta i samråden. Resultat från dialogerna bidrar till kartläggningsarbetet och beslutsunderlaget. Processen vid framtagandet av kulturplanerna har sedan 2011 varit möjlig att följa och delta i via webbplatsen www.kulturplankronoberg.se.

INSATSLOGIK

I Kronoberg har framtagandet av både den nya regionala utvecklingsstrategin (RUS) och kulturplanen under 2014 skett parallellt i en sektorsövergripande process som bygger på bred samverkan. Arbetet karaktäriseras av att det är utmaningsdrivet och resultatet är gemensamt formulerade utmaningar och prioriteringar. RUS:en ska, till skillnad från den treåriga kulturplanen, omfatta 2015–2025 och binder samman planeringsprocesser med betydelse för regional

³ Alvesta, Lessebo, Ljungby, Markaryd, Tingsryd, Uppvidinge, Växjö och Älmhult

⁴ Samhandling innebär att flera aktörer arbetar tillsammans med sikte mot ett gemensamt mål. Samråd, samsyn och samverkan är tre viktiga första byggstenar för att kunna samhandla.

⁵ Kulturella resurser är centralt i cultural planning och kan till exempel utgöras av mångfalden av erfarenheter och praktiker bland olika människor och grupper i samhället, det civila samhället, konst, kulturarv och kulturmiljö

⁶ Se bilagan *Kulturplanens organisation och årscykel* för mer information om de årliga dialogerna och formerna för samråd

utveckling.⁷ Kulturplanen är en förlängning av RUS och resurssätter delar av de strategier och mål som beskrivs i RUS. De aktörer som ingår i kultursamverkansmodellen i Kronobergs län har i samband med framtagandet av kulturplanen också bidragit med inspel i den övergripande process som är kopplad till RUS.

I den dialogprocess som ligger till grund för RUS och kulturplanen har ett gemensamt dialogunderlag⁸ samt så kallad insatslogik fungerat som verktyg för dialog. Dialogernas utgångspunkter har varit att genom samråd hitta en samsyn kring kring kulturområdets nuläge, utmaningar och möjligheter. I dialogerna har också mål formulerats gemensamt och resurser för att möta utmaningarna har inventerats. Processen, vars resultat på kulturområdet sammanfattas i bilagan Kulturplanens insatslogik, är en viktig plattform för samhandling och möjligheterna att nå de kulturpolitiska målen.

KULTURPOLITISKA MÅL

NATIONELLA KULTURPOLITISKA MÅL

Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling.⁹

För att uppnå de nationella målen ska kulturpolitiken:

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor,
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan,
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

REGIONALA KULTURPOLITISKA MÅL

Kronobergs läns övergripande kulturpolitiska mål är *ett innovativt kulturliv med bredd och spets*.¹⁰

Kulturplanen bygger på antagandet om att ett innovativt kulturliv med bredd och spets skapas genom arbete med

nedanstående medborgarperspektiv, eller ställningstaganden. Medborgarperspektiven bidrar därmed tillsammans till att skapa ett innovativt kulturliv med bredd och spets.

Varje medborgarperspektiv utgår från att Kronobergs läns medborgare kan ha olika ålder, kön, könsöverskridande identitet och uttryck, sexuell läggning, funktionsförmåga, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning.

- Du ska ha möjlighet att uppleva ett kulturutbud av hög kvalitet som speglar samhället utifrån en mångfald av uttryck
- Du ska få ökad tillgång till mötesplatser och kulturutbud
- Du ska få stöd att utveckla eget skapande och möjlighet att dela med dig av kunskap och idéer, samskapa och arrangera kultur med andra
- Kan du själv inte ta dig till kulturen så ska kulturen komma till dig
- Du ska få ökade möjligheter att påverka förändringar av det offentliga rummet
- Du som är professionell kulturskapare ska få bättre förutsättningar att verka i länet

Vi förflyttar oss från nuläge till målläge – ett innovativt kulturliv med bredd och spets – med hjälp av tre prioriteringar som kommer att prägla utvecklingsarbetet på kulturområdet de kommande tre åren:

- Stärka förutsättningarna för kulturens egenvärde och konstnärlig förnyelse
- Utveckla publikarbete och förutsättningar för deltagarkultur
- Öka samhandling mellan politikområden

De insatser som konkret ska ligga till grund för förflyttningen från nuläge till målläge beskrivs i kulturplanens avslutande kapitel.

UPPFÖLJNING

För att arbetet ska kunna följas upp på övergripande nivå formuleras indikatorer för ovanstående medborgarperspektiv. Den övergripande uppföljningen av indikatorerna samordnas med uppföljningen av RUS.

⁷ För mer information se www.ruskronoberg.se

⁸ Dialogunderlag – För framtagandet av den regionala utvecklingsstrategin i Kronobergs län, tillgänglig via www.ruskronoberg.se

⁹ De gällande nationella kulturpolitiska målen beslutades av riksdagen i december 2009. Se regeringens proposition *Tid för kultur*

(2009/10:3). På nationell nivå har Kulturrådet uppföljningsansvaret. Ansvaret för utvärdera, analysera och redovisa effekter av förslag och genomförda åtgärder inom kulturområdet på nationell nivå ligger hos Myndigheten för kulturanalys.

¹⁰ Begreppen bredd och spets utvecklas mer i avsnittet *Tillgång till kultur i hela länet* på sida 10.

Styrning och uppföljning av kulturplanens måluppfyllelse behöver dock ske på olika nivåer. Målen i den regionala kulturplanen förverkligas på olika nivåer och på olika sätt: genom de regionala kulturaktörernas ordinarie uppdrag, genom riktade kulturpolitiska uppdrag samt interna och externa projekt.¹¹

På regional nivå följs kulturplanen upp på olika nivåer:

- På övergripande nivå, genom årsrapportering och i enlighet med nyckelindikatorer
- På verksamhets- och områdesnivå, genom kvalitativ och kvantitativ uppföljning i Kulturdata-basen och återrapportering till Kulturrådet i enlighet med Kulturrådets riktlinjer samt i verksamhetsrapporter och årliga verksamhetssamtal med kulturorganisationer som har statligt och/eller regionalt stöd
- På insatsnivå, i dialog med respektive utförarorganisation och med insatslogik som verktyg

Ansvaret för styrning och uppföljning av den regionala kulturplanen på regional nivå ligger hos Region Kronoberg. På statlig nivå ansvarar Kulturrådet, som samordnande statlig myndighet med uppföljningsansvar av kultursamverkansmodellen, samt Myndigheten för kulturanalys med ansvar för att utvärdera, analysera och redovisa effekter av förslag och genomförda åtgärder inom kulturområdet.

HORISONTELLA PERSPEKTIV

Ett socialt och kulturellt hållbart samhälle grundas på att resurser, inflytande och makt fördelas rättvist, jämlikt och jämställt. Detta är grundförutsättningar för att kunna skapa ett hållbart livskraftigt och demokratiskt samhälle.

Konstnärliga uttryck och gestaltningar kan bidra till att spegla och ifrågasätta världen som vi lever i. Samtidigt står inte kulturen fri från samhället. Även kulturen präglas av strukturer, föreställningar och normer som kan vara konserverande och påverka vem kulturen skildrar och riktar sig till. Genom att rikta särskild uppmärksamhet mot några områden där det råder ojämlikhet på kulturområdet – *barn och unga, mångfald, jämställdhet och tillgänglighet* – är ambitionen att allt utvecklingsarbete som genomförs inom ramarna för kulturplanen ska kvalitetssäkras utifrån ett hållbarhetsperspektiv.¹² Detta dels med avseende på en mångfald av kulturella uttryck och dels med avseende på bättre förutsättningar för olika människor att både ta del av kulturlivets resurser och få möjlighet att delta och bidra med kunskap och kompetens.

Att utvecklingsarbetet ska kvalitetssäkras utifrån ett hållbarhetsperspektiv innebär att utveckla ett systematiskt arbetssätt för att säkerställa att det för respektive utvecklingsinsats förs ett resonemang kring hur insatsen påverkar människor och miljö utifrån olika perspektiv. Metodutveckling på detta område sker i anslutning till framtagandet av den insatslogik som ligger till grund för varje utvecklingsprocess så att de prioriterade perspektiven integreras på ett framgångsrikt sätt där. Alla horisontella perspektiv är inte alltid tillämpbara vid varje insats, men det hållbarhetsperspektiv som tillämpas inom ramarna för den regionala kulturplanen handlar om att säkerställa att ett resonemang förs kring *vilka perspektiv* som ska prioriteras, *i vilket sammanhang* och med *vilka konsekvenser*.

De horisontella perspektiven ska även genomsyra Region Kronobergs egna stödsystem. Det kan till exempel handla om utvecklingsmedel och projektstöd, fördelning av kulturutmärkelser och stipendier samt inköp av konst. Som en del av organisationens arbete med lärandeprocesser kommer Region Kronoberg inom ramen för sitt kulturpolitiska ansvar särskilt att granska de egna stödsystemen i syfte att utreda hur väl de stödjer organisationens arbete med de horisontella perspektiven samt det kulturpolitiska målet om ett innovativt kulturliv med bredd och spets.

BARN OCH UNGA

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, tidigare Ungdomsstyrelsen, belyser i rapporten *När, var, hur – om ungas kultur* vikten av att problematisera den åldersgruppsindelning som i kulturpolitiska sammanhang ofta klumpas ihop i begreppet barn och unga.¹³ I kulturplanen avses med barn och unga medborgare i åldrarna 0-25 år. Det innebär att även unga vuxna som inte nås av kultur i skolan är en prioriterad målgrupp för den regionala kulturpolitiken.

Barn och unga är i många avseenden i beroendeställning till vuxna och har begränsade möjligheter att själva påverka eller ta ansvar för sin uppväxtmiljö. Samhället och vuxenvärlden har ett särskilt ansvar för att barn och unga får goda och likvärdiga möjligheter att delta i kulturlivet. Barn och unga är därför en prioriterad målgrupp på nationell, regional och kommunal nivå. Kultur- och fritidsaktiviteter är viktiga för avkoppling, bra hälsa, personlig utveckling, självständigt tänkande och förståelse av omvärlden.

¹¹ I Regionförbundet södra Smålands internrevision våren 2014 konstaterades att kulturplanen som styrdokument har en hög styreffekt.

¹² Med utgångspunkt i den hållbara utvecklingens tre dimensioner – den sociala, den ekonomiska och den ekologiska.

¹³ Ungdomsstyrelsen (2011): *När, var, hur – om ungas kultur*. Ungdomsstyrelsens skrifter 2011:1

Kulturpolitiken ska verka för att öka barn och ungas möjligheter att ta del av kultur och skapa själva. En viktig utgångspunkt är FN:s barnkonvention om barns rättigheter och lika värde med de normer, värderingar och principer som konventionen ger uttryck för. Alla ska ha rätt till kultur oberoende av familjeförhållanden och var en bor och växer upp. Det innebär att alla oavsett ålder, kön, eventuell funktionsnedsättning, sexuell läggning, könsidentitet, etnisk, socioekonomisk eller religiös bakgrund ska kunna ta del av och utforska kultur i olika former. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor konstaterar dock att kultur och kulturutövande inte når alla idag. Det fortfarande finns ojämlikheter. Till stora delar saknas både översiktlig och fördjupad kunskap om ungas kulturutövande. Därför är det fortfarande svårt att se om det offentliga samhällets mål att prioritera kultur av, med och för unga förverkligas. Utöver FN:s barnkonvention så är den nya ungdomspolitik som riksdagen beslutat om och som börjar gälla den 1 januari 2015 en viktig utgångspunkt för kulturpolitiken. Det nya målet för ungdomspolitik är att alla ungdomar mellan 13 och 25 år ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

Två saker är särskilt viktiga att lyfta fram när det gäller barn och unga som kulturpolitiskt prioriterad målgrupp och insatser som utgår från barn och ungas livsvillkor. För det första: barn och unga är ingen homogen grupp. Deras heterogena erfarenheter, smak för kultur, känsla av tillhörighet och samhällelig tilltro har betydelse både för tillgången till, och receptionen av, det professionella arbete som sker vad gäller barn och ungas kultur. Kontinuerlig kompetensutveckling för alla som arbetar med kultur för barn och unga på olika sätt är viktig för att kulturinstitutioner, konsulenter och professionella kulturskapare ska kunna utveckla nya eller förfinade verktyg för att arbeta med ungas delaktighet och ungas arrangörskap.¹⁴

För det andra: värdet av barn och ungas egna olika kulturella uttryck behöver synliggöras i både kulturpolitiken och i utvecklingen av kulturorganisationernas publikarbete och arbete med deltagarkultur. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor lyfter, i den rapport som nämnts tidigare, fram att ungas eget utövande på fritiden har haft litet utrymme i arbetet med kultursamverkansmodellen. Det konstateras vidare att kulturutövande har stor betydelse i ungas liv, men att utövandets omfattning hänger intimt samman med hur kultur definieras och vad som läggs i utövandebegreppet. Prioriteringar som rör barn och ungas kulturutövande handlar till exempel framförallt om utövande i skolan. Betoningen av skolan som kulturarena riskerar att

osynliggöra äldre ungas behov. Dessutom osynliggörs hemmet som arena för kulturutövande. Många barn och unga finner former för sina egna kulturella uttryck utanför de offentliga strukturerna. Här har inte minst den digitala utvecklingen haft stor betydelse. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor konstaterar också att det offentliga sällan finansierar de former av kultur som unga helst ägnar sig åt: slöjd och hantverk, bildskapande, musicerande och skrivande. Därefter följer dans och teater. Det finns stora skillnader i könsfördelningen inom de olika aktiviteterna. Slöjdande, bildskapande och skrivande är aktiviteter där tjejer dominerar, vilket kan sättas i relation till att de största offentligt finansierade arenorna för kulturutövande är musik- och kulturskolor, studieförbund och öppna mötesplatser för unga. På dessa arenor dominerar musiken och i öppna verksamheter och studieförbundsverksamhet med kulturinriktning är killar i majoritet.

Det behöver inte nödvändigtvis vara ett problem att utbudet på de offentligt finansierade arenorna inte motsvarar de aktiviteter som unga själva ägnar sig åt. Det finns många poänger med att barn och unga får möta en mångfald av konstnärliga uttryck. Däremot kan en ökad kunskap och förståelse för barn och ungas egna kulturella uttryck och kulturutövande stärka kulturorganisationernas möte med barn och unga, deras publikarbete och arbete med deltagarkultur.

Särskilda utmaningar i Kronobergs län gällande barn och unga är att det finns skillnader i möjligheter till att ta del av kulturen i länet. Skillnaderna påverkas av geografiska avstånd, graden av kapacitet och resurser i exempelvis skolan, omfattningen av samordning mellan olika aktörer samt familjernas ekonomiska situation. Det gör att det offentligt stödda kulturutbudet är tillgängligt för barn och unga i olika stor utsträckning. Länets kulturorganisationer producerar ett relativt omfattande utbud, däremot påverkar förutsättningarna på mottagarsidan till exempel i kommunerna möjligheterna för det regionala utbudet att nå mottagaren. Ett område som särskilt behöver utvecklas är barn och ungas möjligheter till att ta del av samt utöva kultur på sin fritid på kvällar, helger och skollov.

Att det finns behov av statistik och kunskapsinhämtning som kan bidra till en bättre helhetsbild av barn och ungas tillgång till, och deltagande i, kulturlivet har konstaterats på både regional och nationell nivå. Ett länsövergripande underlag saknas, även om Kulturdatabasen har inneburit en större kunskap kring barn och ungas tillgång till det region-

¹⁴ Linneuniversitetets Centrum för kultursociologi bedriver forskning kring barn och ungas livsvillkor och är en viktig resurs.

ala kulturutbudet med statligt stöd uppdelat på ålder. Kunskap kring fördelningen gällande övriga förutsättningar saknas.

Prioriterade utvecklingsinsatser för barn och unga under de kommande tre åren beskrivs i kulturplanens sista kapitel. Insatserna handlar bland annat om kompetensutveckling och samverkan med Linnéuniversitetet.

MÅNGFALD

Ett brett kulturutbud med hög kvalitet som är tillgängligt för alla förutsätter mångfald. Mångfald innebär att människors lika värde respekteras – oavsett kön, könsöverskridande identitet och uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning, funktionsförmåga, ålder eller annat.

Definitionen av mångfald, interkulturellt utbyte och utveckling innebär att olikheter i erfarenheter, perspektiv och kompetens hos den enskilde ska tas tillvara och olika konstnärliga uttryck ska ges utrymme i kulturlivet. Den regionala kulturpolitiken ska stimulera mångfald genom att stödja projekt och satsningar på metod- och systemutveckling utifrån mångfaldsperspektivet. Satsningar har genomförts på scenkonst- och kulturarvsområdet och erfarenheterna bärs vidare i fortsatt utvecklingsarbete.

Särskilda utmaningar i Kronobergs län gällande mångfald handlar om kulturinstitutionernas och folkbibliotekens förändrade roll i samhället. Övergripande strukturella förändringar som globalisering och digitalisering för med sig nya krav gällande både att möta nya målgrupper och att möta medborgares förväntningar på att delta. Inom många kulturorganisationer sker ett aktivt arbete kring mångfaldsfrågor, men kunskapsspridning och erfarenhetsutbytet kan utvecklas. Det finns även behov av att utveckla metoder för deltagarkultur i syfte att stärka mångfalden. Kulturinstitutionerna har möjligheter att aktivt verka för ett brett utbud som är tillgängligt för alla, och det är viktigt att följa styrkorna och svagheter i detta arbete.

Gällande nationella minoriteter så har Region Kronoberg som myndighet en skyldighet att upplysa nationella minoriteter om deras rättigheter utifrån den lagstiftning som finns. Utöver detta gör kulturaktörerna i olika utsträckning insatser för att uppmärksamma nationella minoriteters kultur och kulturarv. I den regionala nivåns uppföljning av kulturorganisationernas mångfaldsarbete ska verksamhet som

omfattar de nationella minoriteternas kultur och kulturarv belysas.

Prioriterade utvecklingsinsatser gällande mångfald under de kommande tre åren beskrivs i kulturplanens sista kapitel. Bland annat kommer Region Kronoberg att avsätta särskilda utvecklingsmedel som är öronmärkta för metodutveckling kring mångfald av konstnärliga uttryck och interkulturella möten. Insatser för att synliggöra nationella minoriteter ska särskilt prioriteras.

JÄMSTÄLLDHET

Målet för den nationella jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Ett jämställt kulturliv innebär att flickor och pojkar, män och kvinnor, ska ges samma möjlighet att ta del av kulturlivets resurser, och att kunskap och kompetens ska speglas, värderas och tillvaratas likvärdigt.

Särskilda utmaningar i Kronobergs län gällande jämställdhet är att det inte finns något samlat underlag som beskriver förhållandena på kulturområdet. Problematiken finns även på nationell nivå och Myndigheten för kulturanalys har lämnat rekommendationer kring insamling av en ny kulturvane-statistik som även möjliggör jämförelse med andra nordiska och europeiska länder.¹⁵ Under hösten 2013 gav regeringen myndigheten i uppdrag att ta fram sådan statistik. Processen är igång men det finns ännu inget underlag. Det finns dock annan nationell statistik, till exempel SOM-institutets årliga kulturvaneundersökning,¹⁶ som kan ligga till grund för några antaganden kring jämställdhet som kan göras på regional nivå utifrån det vi vet om befolkningen i Kronobergs län.

Bland annat visar SOM-institutets kulturvaneundersökning att kvinnor både tar del av och skapar kultur i högre utsträckning än män inom nästan alla områden. Personer som bor i en större tätort tar i högre utsträckning del av kultur av alla sorter. När det gäller eget skapande så finns inga större skillnader mellan den som bor i tätort och den som bor på landsbygd eller i mindre tätort. Här utgör det civila samhället en viktig kulturell infrastruktur för att möjliggöra eget skapande även utanför tätort, vilket vi kommer att återkomma till. SOM-institutets kulturvaneundersökning visar också att människor med högre utbildningsnivå i högre utsträckning tenderar att både ta del av kultur och skapa kultur själv än människor med lägre utbildningsnivå.

På regional nivå vet vi att regionens befolkning har en relativt hög utbildningsnivå i jämförelse med regioner som har

¹⁵ Myndigheten för kulturanalys (2013): *Sverige behöver en ny kulturvanestatistik*

¹⁶ För mer information se www.som.gu.se/publicerat/rapporter

en liknande arbetsmarknadsstruktur. Utbildningsnivån och arbetsmarknadsstrukturen i länet måste dock förstås utifrån ett genusperspektiv. Kronobergs län präglas av ett så kallat traditionellt genuskontrakt. Detta kännetecknas av en tydlig könsmässig arbetsdelning och att karriärmöjligheterna för männen är bättre än för kvinnorna trots att männen generellt har lägre utbildningsnivå. Detta för med sig att kvinnor i högre utsträckning än män i regionen flyttar till en tätort eller lämnar länet till förmån för regioner med moderna genuskontrakt som erbjuder en diversifierad arbetsmarknad.¹⁷

Mot bakgrund av ovanstående beskrivningar kan det antas att kvinnor i Kronobergs län i högre utsträckning tar del av kultur eftersom de har en högre utbildningsnivå. En högre andel kvinnor i Kronobergs län flyttar dessutom till en större tätort vilket ytterligare indikerar att länets kvinnor i högre utsträckning än män tar del av kultur. Den skillnad mellan män och kvinnor som nationell kulturvanestatistik belyser tenderar alltså att förstärkas av Kronobergs genuskontrakt och kvinnornas flytt till större tätorter. Bilden behöver dock ställas mot den problematik som beskrivs under *Barn och unga* kring flickors och pojkars kulturutövande. Även om flickor och kvinnor kan antas ta del av kultur och skapa kultur själva i högre utsträckning än pojkar och män, så tenderar det offentliga stödet till barn och ungas kulturutövande att gagna de kulturuttryck som pojkar i större grad ägnar sig åt.

När det gäller jämställdheten på kulturområdet i Kronobergs län så är det också möjligt att säga något om strukturella skillnader när det gäller organisationsstrukturen hos de regionala kulturorganisationerna. Av de uppgifter som regionala kulturorganisationer med statligt stöd lämnar årligen via Kulturdatabasen vet vi till exempel att kvinnor generellt är överrepresenterade bland de anställda på kulturområdet i länet. Trots överrepresentation är kvinnor i högre utsträckning visstidsanställda eller arbetar deltid. Män som arbetar inom en regional kulturorganisation med statligt stöd har i högre utsträckning tillsvidareanställning. Det finns också jämställdhetsaspekter gällande arbetsuppgifter, till exempel så arbetar män inom de regionala kulturorganisationerna oftare som chefer, konstnärliga ledare eller teknisk personal, och kvinnor som konsulenter eller administrativ personal. Verksamheter som leds av män tar också i högre utsträckning del av de statliga och regionala kulturmedlen.

Att det handlar om de stora institutionerna på kulturområdet är naturligtvis en viktig förklaring till detta, men det är också viktigt att uppmärksamma att även könsrepresentationen på kulturområdet gällande organisation och ledarskap präglas av strukturell ojämlikhet på samma sätt som det övriga samhället.

Mot bakgrund av andra nationella undersökningar så vet vi också att mäns och kvinnors deltagande i, och inflytande på, kulturlivet visat sig vara särskilt ojämlikt inom film, musik samt på bild- och formområdet.¹⁸ För att förbättra förutsättningarna på bild- och formområdet så tar Region Kronoberg, mot bakgrund av regionens konstopolicy, hänsyn till könsfördelning vid inköp av konst och konstnärliga uppdrag samt vid fördelning av kulturutmärkelser och stipendier. Ett konkret verktyg i jämställdhetsarbetet är den så kallade 4R-metoden.¹⁹

Prioriterade utvecklingsinsatser gällande jämställdhet under de kommande tre åren beskrivs i kulturplanens sista kapitel. Insatserna handlar bland annat om kartläggning och analys, eftersom bättre kunskapsunderlag gör det möjligt att göra klokare prioriteringar.

TILLGÄNGLIGHET

För att alla medborgare ska kunna ta del av kulturlivet måste det vara tillgängligt. Tillgänglighet kan handla om kulturens närvaro, till exempel i lokalsamhället. Den typen av tillgänglighet behandlas i kulturplanens avsnitt *Tillgång till kultur i hela länet*. Här är det den fysiska tillgängligheten som avses. Den fysiska tillgängligheten påverkas av möjligheterna att tillgodogöra sig innehållet i kulturutbudet, att ta sig till, in, och inom aktuella lokaler; av möjligheterna till utbildning inom kulturområdet samt att kunna utöva eget konstnärskap. Därför är det inom kulturområdet särskilt viktigt att beakta aspekter som lokaler, information samt planering och beslutsfattande.

Särskilda utmaningar i Kronobergs län gällande tillgänglighet handlar om att uppnå delmålen för kulturområdet inom de inriktningsmål som fastställts i regeringens strategi för genomförandet av funktionshinderspolitiken 2011–2016.²⁰ Under föregående planperiod har arbete med tillgänglighet varit särskilt prioriterat. Alla verksamheter med statligt stöd har en handlingsplan för tillgänglighet. En handbok för tillgänglig kultur togs fram inom projektet *Arrangera för*

¹⁷ Regionförbundet södra Småland (2013): *Socioekonomisk analys över Småland och öarna* samt (2014): *Befolkningsutvecklingen i Kronobergs län*. Båda rapporterna är tillgängliga via www.rfss.se

¹⁸ Kvinnliga bild- och formkonstnärer är en grupp som särskilt bör lyftas fram. Läs mer i avsnittet *Kulturens egenvärde och konstnärlig förnyelse*.

¹⁹ De fyra R:en står för *representation* (hur ser könsfördelningen ut på olika nivåer), *resurser* (hur fördelas de mellan män och kvinnor, flickor och pojkar?), *realia* (varför ser representation och resursfördelning ut som den gör?) samt *realisera* (hur ska detta förändras?)

²⁰ *En strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken 2011–2016*. Tillgänglig online via www.regeringen.se

flera.²¹ Den innehåller handfasta tips om hur kulturevenemang kan göras mer tillgängliga för flera. Handboken har också kombinerats med kompetenshöjande insatser.

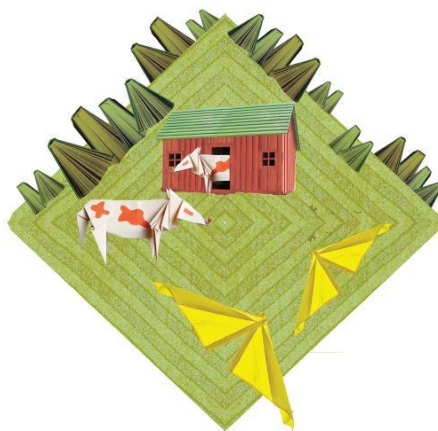
Arbetet med att uppnå delmålen för kulturområdet i genomförandet av funktionshinderspolitiken fortsätter och senast 2016 ska länets kulturorganisationer med statligt stöd:

- åtgärda enkelt avhjälpna hinder
- ha webbplatser och e-tjänster som är tillgänglighetsanpassade

Även kulturorganisationer med regionalt stöd ska, med hänsyn till respektive organisations förutsättningar, arbeta för att senast 2016 åtgärda enkelt avhjälpna hinder samt ha webbplatser och e-tjänster som är tillgänglighetsanpassade.

²¹ Miralema Klokic och Christian Elmebratt (2013): *Arrangera för flera. Handbok för tillgängliga kulturarrangemang i Kronobergs*

län. Handikapprörelsens Idé- och kunskapscentrum. Tillgänglig online via www.handikappkunskap.se

FÖRUTSÄTTNINGAR OCH UTMANINGAR I KRONOBERGS LÄN

Kronobergs län ska erbjuda ett innovativt kulturliv med bredd och spets. I detta kapitel beskrivs länets övergripande förutsättningar och utmaningar samt hur dessa påverkar möjligheterna att uppnå målet. De kommande decennierna kommer Kronobergs län att ställas inför strukturella utmaningar som berör demografisk utveckling, arbetsmarknad och inkludering, hållbar utveckling samt rörlighet, tillgänglighet och boende.²² Av de strukturella utmaningar som länet står inför så är det framförallt demografiska förändringar som leder till konsekvenser på kulturområdet och påverkar förutsättningarna för både bredd och spets och möjligheterna för kulturen att fungera som en dynamisk, utmanande och obunden kraft. Utmaningar för kulturområdet i Kronobergs län rör framförallt möjligheter till konstnärlig förnyelse och grundförutsättningar för att distribuera både bredd och spets. Den kulturella infrastrukturen i Kronobergs län är en betydelsefull samlad resurs för att bemöta länets generella utmaningar och bärs på regional nivå upp av många olika aktörer. Nuläge och utmaningar som är specifika för varje kulturområde beskrivs dock i nästa kapitel – Kulturell infrastruktur i Kronobergs län. I kapitlet som nu följer är det de länets generella utmaningar och konsekvenserna på kulturområdet som fokuseras.

Beskrivningen gör inte anspråk på att vara fullständig men ger en bild av länet och kulturområdet utifrån nuläge, utmaningar och möjligheter. Texten i detta kapitel och nästa baseras på underlag som ligger till grund för RUS, underlag från dialogprocessen under kulturplanens framtagande och beskrivningar från aktörer inom kultursamverkansmodellen i Kronobergs län.

KOMMUNERNAS ROLL OCH ANSVAR

Kronobergs län är rikets fjärde minsta sett till befolkningen och 2013 hade länet 186 342 invånare, varav drygt en tredjedel är bosatta i residensstaden Växjö. I länet ingår de åtta kommunerna Alvesta, Lessebo, Ljungby, Markaryd, Tingsryd, Uppvidinge, Växjö och Älmhult. Alla åtta kommunerna angränsar till ett annat län.

Kommunerna har huvudansvaret för många av de kulturpolitiska breddinsatserna, till exempel kulturskola, folkbibliotek, tillämpning av plan- och bygglagen, tillhandahållandet

av lokaler för kulturell verksamhet samt stöd till det lokala föreningslivet. Även kommunernas ansvar för skola och omsorg är av betydelse i sammanhanget. I kultursamverkansmodellen har kommunerna det lokala kulturpolitiska ansvaret och rollen som lokala utvecklings- och förvaltningsaktörer. Den kommunala kulturpolitiska organisationen och ansvaret för kulturfrågorna skiljer sig åt beroende på om kommunens karaktär är präglad av större stad, landsbygd eller glesbygd. Av länets åtta kommuner har enbart Växjö kommun en separat kulturnämnd. Övriga sju kommuner har inte

²² Dialogunderlag – För framtagandet av den regionala utvecklingsstrategin i Kronobergs län, tillgänglig via www.ruskronoberg.se

särskilda kulturnämnder och organisationsformen för kultursvaret skiftar.

Länets två största kommuner – Växjö och Ljungby – delar ansvaret för finansieringen, och i vissa fall även ägandet, med den regionala nivån för några av länets kulturorganisationer med regionalt uppdrag.²³ Kulturparken Småland, Regionteatern Blekinge Kronoberg, Musik i Syd, Linneateatern och Italienska Palatset samfinansieras med Växjö kommun. Berättarnätet Kronoberg och Ljungbergsmuseet samfinansieras med Ljungby kommun. Genom samverkan med regionen och medfinansiering av verksamheter och utvecklingsprocesser som innebär att erbjudanden tillhandahålls på regional nivå så tar dessa två kommuner ett större ansvar för att bidra till att säkra och utveckla länets kulturella infrastruktur.

Den kulturpolitiska dialogen inom ramen för kultursamverkansmodellen kräver samtalspartners. I nuvarande läge ser det olika ut för kommunerna i vilken mån de kan delta i regional samverkan gällande kulturfrågorna. Förutsättningarna för samhandling kring utvecklingsarbete på kulturområdet skiljer sig också mellan kommunerna. Inom ramen för kultursamverkansmodellen i Kronobergs län har kommunerna, via den regionala arbetsgruppen och den regionala samrådsgruppen,²⁴ fått möjlighet att formulera områden att samverka kring.

TILLGÅNG TILL KULTUR I HELA LÄNET

De demografiska utmaningarna grundar sig på att allt färre medborgare i länet framöver kommer att tillhöra den arbetsföra delen av befolkningen. Situationen kommer att bli särskilt kritisk för regionens mindre kommuner. För Växjö kommun blir det en utmaning att hantera en växande befolkning. I likhet med många andra regioner kommer den *urbaniseringstrend* som för med sig en positiv befolkningstillväxt i de centrala regionstäderna även att prägla Kronobergs län.

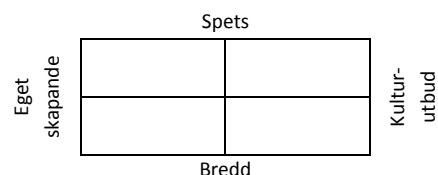
De demografiska utmaningar som länet står inför får konsekvenser för kulturpolitikens ambition att främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor samt att särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur. Inomregionalt förflyttning till tätorterna, i synnerhet till residensstaden Växjö, aktualiserar frågor om kvalitativ medborgarservice och tillgänglighet till kultur i hela länet, även på landsbygden, i glesbygd och utflyttningsorter.

Landsbygdens konkurrens- och attraktionskraft är delvis beroende av tillgängligheten till privat och offentlig service och höghastighetsbroadband. Det kan konstateras att digitaliseringens möjligheter fortfarande är en underutnyttjad resurs när det gäller den kulturella infrastrukturen. I Kronobergs län är tillgången till höghastighetsbroadband på glesbygden bättre än vad som är fallet på riksnivå.

Ytterligare en faktor när det gäller den kulturella infrastrukturen är att kulturinstitutionerna fysiskt i huvudsak är lokaliserade till residensstaden Växjö. Det innebär att det gemensamt finansierade kulturella utbudet och förutsättningarna att nå det är ojämnt fördelat över länet och att det finns skillnader i tillgängligheten till kultur både inom Växjö kommun samt mellan Växjö och omgivande kommuner.

För att möta utmaningarna är den uppsökande verksamheten hos kulturorganisationer med regionalt uppdrag viktig. Kulturinstitutionerna i länet har utvecklat omfattande strategier för uppsökande verksamhet men också olika former av tjänster till kommunerna för att tillgodose efterfrågan. Kulturinstitutionernas arbete för att åstadkomma bredd, med avseende på tillgång till kulturen för så många som möjligt, behöver dock även balanseras mot möjligheterna att arbeta för konstnärlig förnyelse och spets. I begreppen ryms frågor om konstnärlig kvalitet och huruvida den kulturella infrastrukturen i länet har förutsättningar att distribuera såväl bredd som spets.

Styrkorna och svagheter i Kronobergs län när det gäller bredd och spets kan på ett förenklat sätt gestaltas såhär:

En sammanfattande beskrivning av den kulturella infrastrukturen i länet är att det finns ett relativt brett och tillgängligt kulturutbud samt goda möjligheter att ägna sig åt eget skapande (de två fälten längst ner). Det civila samhällets betydelse i sammanhanget berörs på flera ställen i kulturplanen. Kulturinstitutionernas strategier för uppsökande verksamhet och publikarbete ger också goda förutsättningar när gäller fältet längst upp till höger. Stor utvecklingspotential finns i skärningspunkten mellan eget skapande och spets. Det handlar till exempel om publikarbete

²³ Se uppgifter om organisationsform/ägande samt finansiering av länets kulturorganisationer med regionalt uppdrag i bilagan *Ekonomisk översikt*

²⁴ Se hur ansvaret för den regionala kulturplanen är organiserat i bilagan *Kulturplanens organisation och årscykel*

och publikens möjligheter att få delta och skapa själva tillsammans med professionella kulturskapare. Det handlar också om förutsättningarna för de professionella kulturskaparna i länet.

KULTURENS EGENVÄRDE OCH KONSTNÄRLIG FÖRNYELSE

Ibland lyfts kulturen fram utifrån så kallad aspektpolitik, det vill säga de verkningar som kulturen kan ha på andra områden. Det kan till exempel handla om regional tillväxt, skola eller hälsa. Den regionala kulturpolitiken i Kronobergs län vill lyfta fram betydelsen av kulturens egenvärde. Begreppet bygger på att det konstnärliga uttrycket är ett värdefullt mål i sig och inte i första hand till för att tillföra något till andra områden. Att utgå från kulturens egenvärde innebär naturligtvis inte att bortse från de effekter som kan skapas på andra områden. Men när kulturplanen beskriver samhandling med andra politikområden – kunskaps- och kompetensförsörjning, samhällsplanering och infrastruktur, hälsa samt näringsliv och innovation – så handlar det i första hand om att uppfylla *kulturpolitiska mål*. Inte mål för andra politikområden.

Det här en stor utmaning på regional och lokal nivå. Att våga satsa även på det som är smalt och spetsigt med utgångspunkt i det konstnärliga uttryckets egenvärde kräver en modig och offensiv kulturpolitik på regional och lokal nivå. Stödet från den nationella nivån är avgörande för att möjliggöra det.

Ytterligare utmaningar i länet rör förutsättningarna för konstnärlig förnyelse och villkoren för professionella kulturskapare. Ett vitalt och utforskande konstliv bygger på att konstnärer kan utveckla sina konstnärskap och verka under rimliga arbetsvillkor. I regionens strategi och handlingsplan för kulturella och kreativa näringar konstateras bland annat behov av att i högre utsträckning inkludera de kulturella och kreativa näringarna i det ordinarie arbetet hos exempelvis företagsfrämjande instanser och att utveckla nätverk och mötesplatser.²⁵ Det finns också behov av att det offentliga tar ett större ansvar som beställare av de tjänster som professionella kulturskapare tillhandahåller. En nyligen genomförd konstnärsenkät bekräftar bilden.²⁶ Hälften av konstnärerna i Kronobergs län uppger att de arbetar med annat än den konstnärliga verksamheten för att kunna försörja sig. 63 procent har en månadsinkomst på 13 300 kronor eller lägre.

Det kan jämföras med den genomsnittliga månadsinkomsten i länet som enligt SCB var 21 123 kronor år 2012. Bild- och formkonstnärer är den konstnärliga yrkesgrupp som har lägst inkomster. Det är också den konstnärliga yrkesgrupp som har flest kvinnor. Det finns därför en viktig jämställdhetsaspekt i detta.

Konstnärsenkäten synliggör också att 16 procent av konstnärerna i länet uppger att de tvingats tacka nej till att medverka i en utställning för att ersättningen och villkoren varit så dåliga att de inte haft råd att medverka. Nio av tio uppger att de vid något tillfälle inte fått utställningsersättning vid utställningar. Detta gör Kronoberg till en av de regioner i Sverige som är sämst på att efterfölja det så kallade medverkans- och utställningsavtalet²⁷ i praktiken.

PUBLIKARBETE OCH DELTAGARKULTUR

Övergripande strukturella förändringar som globalisering och digitalisering innebär dels nya målgrupper och dels nya förväntningar hos medborgare på möjligheter att delta och bidra med eget innehåll. Detta för med sig nya krav på samhällets service, och leder till utmaningar för kulturinstitutioner och bibliotek som behöver omdefiniera sin roll i samhället och förhållandet till publiken. Myndigheten för kulturanalys konstaterar att begreppet publik i kulturtraditionen handlar om medborgare som får eller tar rollen som åskådare:

De betraktar, lyssnar och när det gäller scenkonst formulerar publiken sitt gensvar inom traditionens ram med applåder. Men i rollen som åskådare finns samtidigt en omfattande, betydelsefull, men tyst dimension där varje individ i sitt inre kan reagera och reflektera över den estetiska erfarenheten som konstarten eller föreställningen innehåller. Begrepp som publikarbete och i ännu högre grad deltagarkultur handlar om att på olika nivåer undersöka och problematisera publik som begrepp och ibland också om att gå längre och lösa upp gränsen mellan scen och salong, mellan konstnär, skådespelare och deras publik.²⁸

I citatet är det scenkonstområdet som belyses, men innehållet är tillämpligt på hela kulturområdet.

Invandringen har stor demografisk betydelse för regionen – utan den hade befolkningsutvecklingen försvagats i samtliga av regionens kommuner. I länet är framförallt Alvesta, Lessebo och Uppvidinge stora mottagarkommuner. I den

²⁵ Regionförbundet södra Småland (2011): *Strategi för kulturella och kreativa näringar i Kronobergs län 2012–2014 samt Handlingsplan för kulturella och kreativa näringar*

²⁶ Konstnärernas Riksorganisation och Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare (2014)

²⁷ Det så kallade MU-avtalet är samlingsnamnet för det nya statliga ramavtalet för konstnärers medverkan och ersättning vid utställning som började gälla 1 januari 2009

²⁸ Amelie Tham (2012): *Om medborgarperspektiv, deltagande och publikarbete*. Myndigheten för kulturanalys

OECD-studie²⁹ över Småland-Blekinge som publicerades under 2012 konstaterades att möjligheterna för invandrare att nyttja sin kompetens behöver förbättras. OECD lyfter i sina rekommendationer också betydelsen av att maximera potentialen hos ungdomar, invandrare och kvinnor. Dessa grupper beskrivs i OECD-studien som en vilande resurs för regionen. De är också resurser med ett särskilt intresse av det som kulturpolitiken tillhandahåller.

Ytterligare en demografisk utmaning när det gäller unga är att fler flyttar från regionen eller från de mindre kommunerna i Kronoberg till residensstaden Växjö. Parallellt med denna generationsväxling lokalt så förändras också formerna för engagemang, vilket leder till utmaningar för kulturområdet, som i stor utsträckning är beroende av ideella krafter. Det visar bland annat den funktionsanalys av kultursystemet i Småland-Blekinge som genomfördes under 2012.³⁰ Ideella föreningar, det civila samhällets aktörer och lokalsamhällets samlingslokaler och mötesplatser utgör en betydelsefull infrastruktur, exempelvis när det gäller kommunernas möjligheter att ta emot det statligt och regionalt stödda kulturutbudet. Samtidigt sker en utveckling där tidigare modeller för engagemang i det civila samhällets organisationer inte längre är lika självklara. Frågor kring förnyelse och hur unga ska lockas att engagera sig aktualiseras, men måste också balanseras mot frågeställningar om hur unga resurser kan involveras på bästa sätt.

Kultur kan vara ett viktigt verktyg för att bidra till OECD:s rekommendationer och möta regionens utmaningar, särskilt när det gäller demokrati, yttrandefrihet och förutsättningar att bidra till integration och interkulturella möten. OECD-studien rekommenderar också regionen att stimulera unga som lämnat regionen att återvända och få studenter att stanna samt att ta bättre tillvara på den attraktiva livsmiljön som finns i regionen. Här har dock kulturpolitiken även en annan viktig utmaning. Mot bakgrund av de demografiska utmaningar som länet står inför samt förutsättningar för den kulturpolitiska organisationen på lokal nivå finns utmaningar som rör kulturens potential att skapa attraktivitet och förändra en negativ befolkningsutveckling. Aspekter kring kulturens nytta behöver dock balanseras mot aspekter om kulturens egenvärde. Särskilt viktigt är detta om kulturen ska kunna vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft. Kopplat till frågan om kulturens nytta och egenvärde finns också utmaningar i form av mätbarhet, måluppfyllelse och konstnärlig kvalitet.

INTERNATIONALISERING

Länets utveckling växer fram ur och förstärks av samarbete mellan aktörer inom regionen, med aktörer i andra regioner och med aktörer på nationell samt internationell nivå. Internationella inspel och utbyten är framförallt viktiga för att möjliggöra spets. De berikar kulturen i länet, ökar möjligheterna för kulturutövare att presentera verksamhet på en internationell arena samt medborgarnas möjlighet att möta kultur från hela världen. I länet pågår arbete med internationell prägning genom exempelvis gästspel och utbyte med fria och etablerade scenkonstaktörer, utbyte mellan konstnärer och konstutställningar, samt att kommunerna har varierade utbyten med vänorter.

En slutsats från funktionsanalysen av kultursystemet i Småland och Blekinge är att det finns en förväntan från kulturlivet att finansieringen från europeisk nivå ska öka. Detta ställer också större krav på kulturlivets förmåga att hantera internationella samarbeten och projekt. För att bli en attraktiv samarbetspart på internationell nivå krävs att de rätta förutsättningarna finns på hemmaplan; däribland fördjupad samverkan inom kulturområdena. Det finns även behov av omvärldsbevakning och kunskap kring utveckling och tendenser i det internationella kulturlivet; kring arenor och händelser som är viktiga för regionen. En bredd av perspektiv och erfarenheter behöver få utrymme i kulturlivet. Det utvecklingsarbete som genomförts på kulturområdet under föregående kulturplansperiod har inneburit att positionerna gällande det internationella utbytet på kulturområdet har flyttats fram, framförallt på områdena bild- och form samt scenkonst. Det internationella utbytet på kulturområdet överlag är dock fortfarande begränsat i länet.

STRUKTUROMVANDLING

Kronobergs län präglas av en ensidig näringsstruktur som är starkt industribetonad, vilket gör den konjunktorkänslig. Service- och tjänstesektorn är liten, och i huvudsak centrerad till den största kommunen. Länet står inför en strukturomvandling. I den OECD-studie över Småland-Blekinge som publicerades under 2012 är en av rekommendationerna att förflytta näringslivet i näringskedjan och utveckla en kunskapsbaserad ekonomi. Här utgör de kulturella och kreativa näringarna en stor potential. Kronobergs län har en stor andel av de sysselsatta inom de så kallade kulturella och kreativa näringarna i jämförelse med andra län. Endast Stockholms län har en större andel som är verksam inom sektorn.³¹ I länet finns kreativa miljöer, konstnärliga traditioner och en stark entreprenörsanda, till exempel kopplat till det

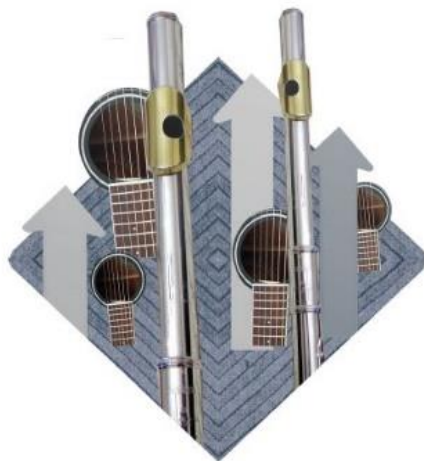
²⁹ OECD Territorial Reviews (2012): Småland- Blekinge, Sverige

³⁰ Tobias Nielsén och Linda Portnoff (2012): *Analys av kultursystemet i Småland/Blekinge*. Volante

³¹ Regionförbundet södra Småland (2013): *KKN – Uppföljning av de kulturella och kreativa näringarna i Kronobergs län*

internationellt kända glaset och möblerna med dess produkt-, teknik-, och designutveckling som hör till regionens näringsprofil. En utmaning är att förvalta och värna dessa miljöer och skapa ännu bättre förutsättningar för professionella utövare och konstnärer att vilja bo och verka i regionen, vilket är något som den regionala kulturpolitiken tar ansvar för.

En utmaning är att den ensidiga näringsstrukturen skapat en stark tradition som påverkar de näringspolitiska målsättningarna på regional och lokal nivå, vilket får konsekvenser för framgångsrika utvecklingsinsatser riktade mot området kulturella och kreativa näringar. Förutsättningar för, och behoven hos, de professionella kulturskaparna i egenskap av företagare behöver lyftas fram tydligare. Den lokala definitionen av tillväxt och vem som äger och ansvarar för frågan på nationell, regional och lokal nivå är kritiska faktorer. Det är av betydelse att belysa kulturens och de professionella kulturskaparnas bidrag till innovation och hållbar regional tillväxt i skärningspunkten mellan de kulturpolitiska och de näringspolitiska målsättningarna för att utveckla möjligheter för att skapa framtida sysselsättning inom olika områden.

KULTURELL INFRASTRUKTUR I KRONOBERGS LÄN

Detta kapitel utgör en kartläggning av kulturområdet och beskriver nuläge och utmaningar gällande förvaltning och utveckling för respektive kulturområde. Under rubriken för varje kulturområde anges de kulturorganisationer som har ett statligt och/eller regionalt stöd på området. En mer detaljerad beskrivning av varje kulturorganisation finns i bilagan "Kulturorganisationer i Kronobergs län". När det gäller möjligheter till utbildning, fortbildning och kompetensförsörjning inom de olika kulturområdena i länet så behandlas detta samlat under kulturplanens avsnitt Kunskaps- och kompetensförsörjning i slutet av detta kapitel.

Den kulturella infrastrukturen i Kronobergs län utmärks av innovativt arbete kring medborgarperspektiv, nya målgrupper och publikarbete. På kulturarvsområdet utvecklar Kulturparken Småland det regionala kulturarvsarbetet och Kulturarvscentrum Småland. Regionteatern Blekinge Kronoberg är länsteatern med en omfattande produktion, särskilt för barn och unga, med spelplats i hela södra Sverige och med sikte på att under kommande år utvecklas till en modern scenkonstinstitution. Musik i Syd, med Musica Vitae och Smålands Musikarkiv, är den regionala musikinstitutionen i Kronoberg län med en omfattande verksamhet i södra Sverige och med stor betydelse för frilansmarknaden och kommunernas förutsättningar för arrangörskap. Riksteatern Kronoberg är ytterligare en aktör som bidrar till att stärka utbudet och den kulturella infrastrukturen, inte minst på lokal nivå. På bild- och formområdet är Ljungbergsmuseet, Växjö Konsthall, Hemslöjden i Kronoberg och Italienska Palatset viktiga aktörer. Kronobergs län värnar om sitt modiga litterära arv och den starka berättartradition som är utbredd här. I länet finns Berättarnätet Kronoberg med en unik kunskap om det immateriella kulturarvet med fokus på muntligt berättade och traditioner. Växjö kommun och Region Kronoberg satsar tillsammans på att särskilt värna yttrandefriheten och det fria ordet.

Särskilt utmärkande för den kulturella infrastrukturen i Kronobergs län är samverkan med grannlänerna. Flera verksamheter samfinansieras och ägs gemensamt med län i en närliggande geografi. Inom samarbetet och nätverket Sydostkultur där Kronoberg, Kalmar och Blekinge län ingår så har de tre länen ett gemensamt ansvar för danskonsulentverksamheten Dans i Sydost och det regionala filmresurscentrat Reaktor Sydost som bidrar till att stärka filmen och den rörliga bildens ställning i sydostlänerna. Regionteatern Blekinge Kronoberg och den regionala biblioteksverksamheten Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg delas med Blekinge och Musik i Syd delas med Skåne. Smålands Konstarkiv samfinansieras med Jönköpings läns landsting och Värnamo kommun. Som tidigare beskrivits samfinansieras också ett antal verksamheter med Växjö kommun och Ljungby kommun vilket bidrar till att säkra och utveckla länets kulturella infrastruktur.

Den kulturella infrastrukturen runtom i länet bärs också upp av många organisationer och betydelsefulla initiativ som kommer från det civila samhället och från de professionella kulturskaparna, vilka bidrar till ett vitalt och utforskande kulturliv. Ett exempel är den interdisciplinära verksamheten Cirkus i Glasriket, med glaset och glashantverket i centrum kombinerat med cirkus och scenkonst. Andra ideella aktörer som bidrar till den kulturella infrastrukturen är Hembygdsförbundet i Kronobergs

län och Linneatern. Bibliotek, studieförbund och samlingslokaler utgör viktiga mötesplatser, inte minst utanför tätorterna, och bidrar därmed till den kulturella infrastrukturen i länet.

SCENKONST

Scenkonst innefattar dans, teater, musik och cirkus; områden som har mycket gemensamt när det gäller produktion och arrangörskap. Det handlar om tillgång till scener och lokaler för utövande, men också om marknadsföring av evenemang, kompetensutveckling och samarbete för att utveckla verksamheterna. Inom scenkonstområdet möts olika konstformer och kulturuttryck och exempel på aktörer som ser sig i ett scenkonstsammanhang är till exempel film, litteratur och berättande. I kulturplanen beskrivs dock dessa områden under andra rubriker.

Den kulturella infrastrukturen när det gäller scenkonst i Kronobergs län är relativt god. Det finns två starka producerande institutioner inom musik och teater, främjande verksamhet i form av konsulenter inom både dans och teater och ett flertal aktörer inom det civila samhället som bidrar till att tillgängliggöra utbudet. Nätverket Scenkonst Sydost samlar scenkonstaktörer i Kronoberg, Blekinge och Kalmar län. Nätverket utgörs av Regionteatern Blekinge Kronoberg, Riksteatern i Kronoberg, Blekinge och Kalmar län, Byteatern – Kalmar Läns Teater samt Dans i Sydost. Nätverket ska leda till tätare samverkan för publikens bästa.

MUSIK

Organisationer med statligt och regionalt stöd är Musik i Syd med kammarorkestern Musica Vitae och Smålands musikarkiv (mer information finns i bilagan Kulturorganisationer i Kronobergs län)

Musikområdet är ett område som under hela 1900-talet varit under ständig expansion. Allt fler stilar, genrer och medier kräver plats, och de som spelar själva eller sjunger i kör är många. Detta är något som offentliga aktörer måste hålla sig till, och ständigt se över vem som får del av offentliga medel och med vilka argument.

Arrangörskapet är en huvudfråga för scenkonstområdet som helhet. Ett fungerande och väl utvecklat arrangörskap, med stark lokal förankring, är idag en förutsättning för att nå ut med kulturarrangemang i hela länet. För att lyckas måste det finnas mottagare i varje kommun vilket betyder att den kulturella infrastrukturen på musikområdet till stor del är beroende av tillgången till arrangörer. Möjligheter för länets medborgare att uppleva levande musik är helt beroende av att det på orten finns en arrangerande organisation. En viktig uppgift framöver blir att hitta nya former för musikproduktion även på orter där det idag inte finns ett

fungerande arrangörsnätverk. Här har länsmusikorganisationen Musik i Syd arbetat framgångsrikt med projektet *Musikriket*. Även frågor kring publikarbete och deltagarkultur är av vikt för framtida arbete. Arrangörsföreningar med olika inriktning finns runt om i länet och möjligheter till arrangörsutbildningar erbjuds till exempel av studieförbunden och Folkets Hus och Parker. Vissa kommuner är dock helt utan arrangörsföreningar på musikområdet, vilket alltså avspeglar sig i utbudet av konserter för en vuxen målgrupp. Sambandet gäller inte i samma utsträckning konserter för målgruppen barn och unga i skolålder. Där är det istället avhängigt av hur kommunen arbetar med scenkonst för barn och unga i skolan. För att ytterligare nå ut med det utbud som Musik i Syd erbjuder för skola och vård/omsorg krävs utvecklade arbetsmetoder för samarbete med dessa organisationer.

En arrangörsförening som skiljer Kronobergs län från de flesta andra i län i Sverige är Media Artes som regelbundet arrangerar konserter inom nutida konstmusik. Ofta kombineras detta med workshops där de exempelvis tillsammans med publiken skapar instrument och spelar gemensamt. Folk- och världsmusiken har en stark företrädare i Föreningen Valshuset, den klassiska musiken i Växjö och Tingsryds Konsertföreningar och jazzen i föreningarna Alvesta Jazz & Blues samt Jazz i Växjö. Kronobergs län utmärker sig också med en stark tradition inom blåsmusiken, där till exempel Kosta musikkår är en viktig aktör som också har anknytning till Glasriket och Glasrikets kulturarv. Det finns ett femtontal andra musikkåre i länet som är aktiva, men som tamps med rekryteringssvårigheter.

Det finns även ett flertal andra aktörer som bidrar till att bredda länets musikutbud. Folkparken Tyrolen i Alvesta kommun är en ekonomisk förening som har en snabbt växande kulturstatus på nationell nivå, med dragkraft även ute i Europa, bland annat genom den årliga festivalen Muskerock. Tyrolen har en stark kulturentreprenöriell kraft som bidragit till kulturens utveckling i kommunen. Smålands kulturfestival är en ideell aktör som bygger på en mix av olika kulturområden och samverkan mellan kultur och näringsliv. De olika kulturslingorna löper under hösten genom ett flertal Smålandskommuner, varav Alvesta, Ljungby, Uppvidinge och Växjö berörs i Kronobergs län. Ytterligare ett nytt initiativ är Smålandsoperan som har startats för att möjliggöra för professionella sångare och musiker att verka på hemmaplan och föra operakonsten till människor som bor utanför de stora städerna. En annan aktör är Christina Nilsson-sällskapet som utöver att arrangera konserter även anordnar en årlig Christinagata genom Småland för de stipendiater

som blivit tilldelade ett stipendium ur Christina Nilssons stipendiefond. Fonden förvaltas av Kungliga Musikaliska Akademien.

Andra betydelsefulla aktörer är de folkrörelser som tillhandahåller samlingslokaler och scener på landsbygden för att konserter ska kunna arrangeras runt om i hela länet, till exempel bygdegårdsrörelsen och de tjugosex Folkets Hus och Parker som finns i länet. Även länets kyrkor och studieförbund gör stora insatser som konsertarrangörer. Dessa organisationer möjliggör också för länets invånare att själva utöva musik till exempel genom körsång eller att repa med sitt band. Studieförbunden är också en arena där oetablerade band och sångare får en chans att spela inför publik och utvecklas.

Kommersiella hybridverksamheter som exempelvis Kafé de Luxe i Växjö ska också nämnas i sammanhanget. De breddar musikutbudet och musikscenen i länet och utvecklar också en mötesplats för gränsöverskridande verksamhet, till exempel genom Slöjd de Luxe och Vetenskap de Luxe.

Då musikinstitutionerna runt om i Sverige i huvudsak har till uppgift att sätta samman program, producera och till viss del arrangera konserter inom en rad genrer är de av stor betydelse för det fria musiklivet och Musik i Syd engagerar många fria musiker under ett år. Många högt kvalificerade frilansmusiker bor och verkar i länet. Den 15 musiker starka kammarorkestern Musica Vitae som har sin bas i den klassiska stråkrepertoaren har varit verksam i länet i omkring trettio år och har stor betydelse för kommunerna när det gäller tillgång till professionell scenkonst. Musica Vitae utvecklar nya spännande mötesplatser för levande musik i länet och möjliggör betydelsefulla samarbeten med fria grupper, som till exempel Cirkus i Glasriket.

Behovet och efterfrågan på kvalificerade och bra frilansproduktioner är stort och det finns en stor efterfrågan på frilansgrupper internationellt från Kronoberg. Det är av vikt att stimulera musiker och ensembler till nyskapande, kreativitet och experimentell verksamhet. Det krävs rum för kreativitet och lust att finna nya former och nya konstnärliga nivåer och uttryck. Turnerande och gästande kulturarbetare och musikgrupper har också en stor betydelse för möjligheter till upplevelser vilket bidrar till regionens kulturella dynamik.

En utmaning inom musikområdet är att i högre utsträckning dra nytta av digitaliseringens möjligheter i syfte att tillgängliggöra utbudet och skapa möjligheter för kreativitet och nya uttryck. Utvecklingsprojektet *Digitala scener* genomförs i syfte att tillgängliggöra Musik i Syds utbud genom digital teknik, skapa regional samverkan inom området samt visa på hur digitaliseringen även möjliggör konstnärlig utveckling och regional synlighet.

Musikområdet nationellt, och särskilt orkestrarna, pekas ofta ut som den minst jämställda av konstarterna. Musik i Syd arbetar för en jämn könsfördelning i det utbud de erbjuder och har sedan länet började samla in uppgifter via Kulturdatabasen statistik över de musiker som engageras. Cirka en tredjedel av de arvoderade musikerna är i dagsläget kvinnor.

DANS

Organisationer med statligt och regionalt stöd är Dans i Sydost och Regionteatern Blekinge Kronoberg (mer information finns i bilagan Kulturorganisationer i Kronobergs län)

Dansens närvaro ökar i länet. Under 2012 initierades ett utvecklingsarbete inom ramen för projektet *Kronoberg Blekinge utvecklar scenkonsten* där Regionteatern Blekinge Kronoberg tillsammans med Dans i Sydost har arbetat med metodutveckling för att både bredda scenkonstutbudet och stärka utbudet av professionell dans. Arbetet har vidare syftat till att stärka förutsättningarna för att barn och unga ska få tillgång till dans som konstform, samt att stärka konstnärlig förnyelse genom internationella samarbeten och kontakter. Professionella dansare har haft residens på regionteatern inom ramarna för projektet och producerade föreställningen *Res dig*, som spelats offentligt och för skolor. Produktionen var den första i ledet att undersöka hur dansproduktion och residens kan stärka den professionella dansen i länet. Fler gästspel och samarbeten med koreografer är med i det fortsatta utvecklingsarbetet. Projektet har även inneburit ett nätverkande och kontaktskapande med olika intressenter inom dansområdet nationellt och internationellt i syfte att stärka gästspels- och residensverksamheten.

Arrangörsledet på den lokala nivån är viktig för att skapa tillgänglighet till dansupplevelser. Den dansverksamhet kommunerna själva har består främst av bidrag till föreningar. Det finns dock ingen dansförening i länet som fokuserar på dans som scenkonst. Få av kommunerna köper själva in dansföreställningar. Inköp av dans till skolorna sker i hälften av kommunerna i länet och ofta är inköpen är oregelbundna och saknar tydlig strategi. Inom Skapande skola har dans funnits i projekt i hälften av kommunerna dels tillsammans med andra kulturområden såsom musik och teater och dels i form av rena dansprojekt.

Omfattande utvecklingsarbete genomförs för att öka dansens närvaro i skolan. Dels genom utökad utbud och genom regionteaterns mobila scenkonstteam med danspedagog samt dramapedagog, vars arbete huvudsakligen är inriktat på barns och ungas möjligheter till eget skapande på skoltid i såväl fristående projekt som i samband med föreställningsverksamhet.

Möjligheterna att själv få dansa på fritiden ser olika ut i länets kommuner och studieförbunden är av stor vikt för medborgarnas möjligheter att dansa. Fem av länets åtta kommuner har dansundervisning på kulturskolan. Växjö kommun har ett stort utbud av dansskolor och kurser medan andra kommuner har ett mindre utbud.

Av länets åtta riksteaterföreningar köper en regelbundet in dansföreställningar. Problemet anses ofta vara lokalfrågan då scenerna sällan är anpassade till dans. Musica Vitae samarbetar sedan lång tid tillbaka med olika danskoreografer och Växjö Teaterförening har uppdrag i sitt långsiktiga stöd att arrangera dansföreställningar. En sammanställning av möjligheterna för länets barn, unga och vuxna att se dans och dansa själva visar att barn har möjlighet att på något vis dansa och även se dans i de flesta kommunerna. Vuxna har färre möjligheter än barn både till att se dans som scenkonst eller till eget utövande. Här är lokaler för utövande en utmaning.

Det finns behov av att öka möjligheten att uppleva professionell dans i länet. Projektet *Kronoberg Blekinge utvecklar scenkonsten* har inneburit att dansen som konstområde har tagit nästa steg. Den professionella dansen har lyfts upp på agendan och en utveckling till ett utökat utbud av professionell dans har inletts. Utvecklingsmöjligheter för framtiden är också en ökad och mer formaliserad samverkan inom scenkonsten i sydost för att kunna bli en stark samarbetspart nationellt och internationellt. För att möjliggöra för mer dans i länet bör samverkan dessutom ske inom tillgängliggörande av dans genom anpassade lokaler och teknik, utveckling av danskunskap i arrangerande, inköp och utbud samt att barn, unga och vuxna ska kunna se och utöva dans i samtliga kommuner.

TEATER

Organisationer med statligt och/eller regionalt stöd är Cirkus i Glasriket – Circus Glass Royale, LinneaTeatern, Riksteatern Kronoberg och Regionteatern Blekinge Kronoberg (mer information finns i bilagan Kulturorganisationer i Kronobergs län)

Även den professionella teatern är, som övriga konstformer inom scenkonstområdet, beroende av arrangörsledet för att nå ut i länet med sina produktioner. Det finns ett behov av att ytterligare lyfta fram detta faktum i diskussionen kring länets kulturella infrastruktur. Många av arrangörerna är föreningar. Även om medlemsantalet ökar kontinuerligt så upplever många föreningar att det är svårt att rekrytera nya medlemmar till föreningsverksamheten framförallt när

det gäller styrelsearbetet. Det ställer höga krav på arrangörsledet att vara med i utvecklingen och förnya den egna verksamheten för att bli mer relevant för en ung och/eller ny publik såväl som för offentliga aktörer på regional och lokal nivå att se över förutsättningarna. Arrangörsledets förändrade förutsättningar påverkar även tillgängligheten till kultur och vikten av digitalt material blir allt större.

Arrangörsrollen blir dessutom alltmer diffus – särskilt bland unga. Det är en förändring som påverkar dagens och framtidens satsningar på arrangörsutveckling. Den som arrangerar kan också själv producera kultur, och nätverken av unga arrangörer är ofta mer lösa än de mer traditionella arrangörsföreningarna. Gränserna mellan olika konstformer suddas ut – att separera teater, dans, musik och konst i olika arrangörsföreningar passar inte de lättroliga, genreöverskridande nätverken av unga arrangörer och producenter.³² En ökad samverkan med länets studieförbund förs fram som önskvärd för att till exempel kunna erbjuda en ytterligare bredd och spets i utbudet riktat mot barn och unga, men även övriga målgrupper. En förstudie gjord av Riksteatern Kronoberg visar att strukturerna kring arrangörskap är föråldrade och att kunskapsnivån kring ungt arrangörskap behöver höjas.

Demografin är en annan viktig utmaning för scenkonsten. Digitalisering som verktyg för att tillgängliggöra exempelvis pedagogik är en intressant utvecklingsmöjlighet. En förstudie kring digital utveckling på Regionteatern är igång. Det handlar om fler och nya vägar att möta barn och unga i skolorna men även sätt att tillgängliggöra teaterns kompetenser för pedagoger.

En av utmaningarna för teaterområdet i regionen är att vidareutveckla det samarbete som finns inom Scenkonst Sydost för att ytterligare utveckla länets scenkonstarbete samt att utveckla de internationella kontakterna.

Mobilitet är en kritisk faktor för alla kulturverksamheter i länet. För Cirkus i Glasriket skulle en portabel glasugn ytterligare bidra till att tillgängliggöra den unika kombinationen av konstformerna scenkonst, glas och cirkus som verksamheten bygger på. Verksamheten har också en betydande del av sin finansiering genom projektmedel vilket försvårar för långsiktighet, stabilitet och nyproduktion.

KULTURARV

Alla är på olika vis delaktiga i att bevara, använda och utveckla kulturarvet som omfattar både materiella och immateriella uttryck. Området kulturarv innefattar en mångfald

³² Utvärdering av coachprojektet, Riksteatern, LTS, sociologen Lars-Göran Karlsson, vid Umeå universitet.

av berättelser, traditioner, språk, föremål, konstnärliga verk, kulturlandskap, historiska platser och kulturmiljöer. Kronobergs län har ett rikt kulturarv och ett flertal värdefulla kulturmiljöer och den kulturella infrastrukturen på området är god. Kulturparken Småland och Länsstyrelsen i Kronobergs län utgör starka aktörer. Det finns också ett flertal mindre, men också betydelsefulla, kulturorganisationer och ideella krafter. Kulturarvet och kulturmiljön skyddas av ett flertal olika lagar och föreskrifter och en stor del av förvaltning och bruk utförs av ideella organisationer där hembygdsförbunden särskilt ska nämnas samt enskilda personer.

MUSEER OCH ARKIV

Organisationer med statligt och/eller regionalt stöd är Kulturparken Småland, Kronobergs läns Hembygdsförbund, Smålands Musikarkiv (mer information finns i bilagan Kulturorganisationer i Kronobergs län)

Kulturparken Småland är en samlande och drivande aktör på kulturarvsområdet i länet. I augusti 2014 invigdes officiellt Kulturarvscentrum Småland vilket innebär en stor regional satsning på kulturarvet. Här samlas, vårdas, bevaras och tillgängliggörs kulturarvet med utgångspunkt i både föremålssamlingarna och arkiven. Ett samlat grepp har tagits kring kulturarvsfrågorna i länet och de utmaningar som handlar om att öka tillgängligheten till samlingar och arkiv. Kulturarvscentrum Småland är också en resurs och en mötesplats för alla de ideella aktörer som finns på kulturarvsområdet.³³

En annan samlande aktör på kulturarvsområdet i länet är Kronobergs läns arkivförbund som verkar för att samordna arkivverksamheten i länet. Medlemmar är samtliga kommuner i länet, Region Kronoberg, Kronobergs genealogiska förening, Kronobergs läns hembygdsförbund, Linnéuniversitetet, Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg, Svenska Emigrantinstitutet och Kulturparken Småland. Dessutom förvaras det skriftliga kulturarvet från regionala och statliga myndigheter i Kronobergs län liksom från ett antal av länets enskilda företag, gårdar och privatpersoner hos Landsarkivet i Vadstena som är en del av den statliga myndigheten Riksarkivet. Landsarkivets bestånd utgör ett viktigt komplement till de arkiv som förvaras av kommun-, folkrörelse- och museiarkiv.

Kulturarv är inte statiskt utan något som ständigt förändras och omformuleras. Varje tid bildar en uppfattning om vad som är kulturarv och vad det betyder. Det kan kopplas till

frågor om demokrati och makt, tillhörighet och utanförskap, samt hur kulturarvet kan ge perspektiv på nuet och framtiden. Samhällets insatser på kulturarvsområdet bygger på prioriteringar. Det ger politiken i allmänhet och kulturpolitiken i synnerhet ett ansvar för vems samhälle och vems historia det är vi berättar om och bevarar, och ett ansvar för att diskussionen om begreppet kulturarv kan utvecklas. Där är klass, genus, generation och etnicitet viktiga perspektiv för ett politiskt ansvarstagande för användningen av våra gemensamma resurser till kulturarvsområdet. Det kan exempelvis handla om hur dokumentationen inriktas på att hitta signifikanta drag i det som kännetecknar vårt läns utveckling. Här är det viktigt att lyfta fram det moderna kulturarvet och att värna de miljöer som berättar om det moderna samhällets framväxt under den högindustriella perioden mellan från åren runt 1930 fram till tidigt 1970-tal. Det kan också handla om att inrikta dokumentationen mot delaktighet för att finna de många berättelserna och därigenom få ett kunskapsunderlag som speglar mångfalden och de lokala minnena. Detta tillämpas exempelvis i Alvesta kommun där utställningar på Alvesta Utställningshall produceras med stark koppling till lokalsamhället och Tyrolenmuseet där insamling av minnen och upplevelser från Folkparken Tyrolen har gestaltats i ett mobilt museum.

För Kulturparkens del, som vårdar och bevarar Smålands museums och Kronobergsarkivets samlingar och arkiv, är det av avgörande betydelse att ekonomiska resurser tillförs för just detta grunduppdrag – att bevara samlingar och arkiv. En ny insamlings- och gallringspolicy behöver utformas där frågor kring samtidsdokumentation och en breddning av kulturarvsbegreppet diskuteras. Erfarenheterna från projektet *Samlingar i tiden* som har en bakgrund i Historiska museets regeringsuppdrag JÄMUS³⁴ är viktiga att bygga vidare på.

Att öka tillgängligheten till kulturarvet är en viktig utmaning. Det gäller dels att digitalisera samlingar och arkiv, dels att tillgängliggöra dessa för allmänheten. Kulturparken arbetar med deltagarperspektiv där digitalisering av kulturarvet och öppna magasin är av väsentlig betydelse. Skapandet av Kulturarvscentrum Småland är ett bra exempel på hur de ökande kraven på tillgänglighet ska mötas. Etableringen av Kulturarvscentrum Småland med konservatorsverkstad, öppna magasin och kulturarvspedagogik innebär ett omfattande utvecklingsarbete som kräver samhandling från berörda aktörer.

Vid Växjö bibliotek finns omfattande samlingar av äldre material, det så kallade Stiftsbiblioteket. Stiftsbiblioteket

³³ Mer information om Kulturparken Småland och satsningen på Kulturarvscentrum Småland finns i bilagan *Kulturorganisationer i Kronobergs län*

³⁴ Jämställd representation i utställningar och samlingar

består av cirka 100 000 volymer från 1200-talet och framåt. Det innehåller bland annat Örtaboken, Linnés anteckningsbok från skoltiden i Växjö samt en medeltida manuskriptsamling med anknytning till Småland. En angelägen uppgift är att tillgängliggöra materialet genom katalogisering och digitalisering. Materialet är en viktig del av regionens kulturarv och genom digitalisering kan det bli tillgängligt för många samtidigt som det bevaras för framtiden. Samverkan med Kulturarvscentrum Småland och andra arkiv är viktigt.

En annan stor utmaning på kulturarvsområdet generellt är att säkerställa de byggnader och samlingar som ideella aktörer idag förvaltar. Flera av de ideella aktörerna inom området har problem med nyrekrytering av ideella krafter.

Ytterligare en utmaning är kommersialiseringen av kulturarvet vad gäller till exempel arkeologi och byggnadsvård där upphandlingsreglerna har gjort att flera privata aktörer har etablerats. Detta leder till att kulturarvsarbetet i allt högre grad måste verka på en öppen marknad vilket påverkar regionens sätt att arbeta.

Spridningen av regional kulturarvsverksamhet i länets kommuner ser olika ut. Gällande målgruppen barn och unga och deras möjligheter att delta i kulturarvsprogram under skoltid är transportfrågan en avgörande faktor för graden av tillgänglighet och möjlighet för kulturarvsverksamhet att nå ut i hela länet.

Det är viktigt att lyfta fram kulturarvets betydelse som kunskapsbas och samhällsresurs. Den regionalhistoriska forskningen med utgångspunkt i bevarade arkiv och samlingar bör spela en aktiv roll i regionens strategiska utvecklingsarbete. Kulturarvet är grund för allt från vetenskaplig forskning till samhällsdebatt, besöksnäring och näringsverksamhet. När det gäller besöksmålsutveckling så är särskilt Glasriket,³⁵ Huseby Bruk i Alvesta kommun, Kronobergs slottsruin i Växjö kommun och Linnés Råshult i Älmhults kommun viktiga att nämna. Dessa unika kulturmiljöer utgör också viktiga komplement till de stora kulturinstitutionerna som har sitt huvudsakliga säte i residensstaden Växjö. I egenskap av besöksmål beskrivs dessa utförligare under rubriken *I skärningspunkten – samhandling mellan politikområden* och då särskilt avsnittet om näringsliv och innovation där besöksnäringens aktörer är viktiga samhandlingsparter för regional utveckling.

Här, under kulturarv och kulturmiljö, lyfts dock dessa fyra områden fram med utgångspunkt i områdena kulturarv och kulturmiljö eftersom det i huvudsak handlar om andra målsättningar än besöksmålsutveckling och attraktivitet. Ytterligare aspekter av Glasriket berörs dessutom även under kulturplanens avsnitt om *Bild och form*.

Glasriket vilar på kulturhistorisk grund. Kronoberg och Kalmar är det historiskt sett glasbrukstätaste i landet och de minnen och miljöer som finns på plats i de karaktäristiska bruksorterna utgör grunden för glasriketregionens identitet. Talrika lämningar från den tidiga järnhanteringen och glastillverkningen finns i området även om bara ett fåtal av dessa bruk idag finns kvar och bär den industriella traditionen vidare.³⁶ Med tanke på de utmaningar som Glasriket och glasproduktionen har stått, och står, inför är det av vikt att det finns en stark aktör som kan axla uppdraget att vårda, bevara och tillgängliggöra Glasrikets, bruksorternas och glasindustrins kulturarv. Kulturparken Småland samarbetar på flera plan med flera intressenter i Glasriket och inom ramen för Glasrikeuppdraget³⁷ verkar de för att få ett nationellt uppdrag för att vårda, bevara och tillgängliggöra Glasrikets kulturarv.

Glassamlingen har i sin helhet nyligen flyttats till Kulturarvscentrum Småland, inventerats och registrerats. För att iordningställa ett öppet glasmagasin krävs dock bland annat en ombyggnad för tillgänglighetsanpassning och säkerhet. Till glassamlingen och biblioteket har Kronobergsarkivets samlingar av glasbruksarkiv och inte minst ett omfattande arkivmaterial från alla de folkrörelser som var verksamma på glasbruksorterna knutits. Därmed ges tillfälle att spegla glasbruksorternas kulturhistoria i ett brett perspektiv.

DET REGIONALA KULTURMILJÖARBETET

Organisationer med statligt och/eller regionalt stöd är Kulturparken Småland. Övriga aktörer är Länsstyrelsen i Kronobergs län och kommunerna

Våra liv styrs och påverkas till stor del av de miljöer vi lever, bor och verkar i. Kulturmiljön är i princip hela den miljö som formats av människor genom tiderna. Det kan vara alltifrån en enskild plats eller byggnad till hela landskap. Kulturmiljöarbete innebär att arbeta i samhällsprocesser där det finns

³⁵ Glasriket innefattar kommunerna Lessebo och Uppvidinge i Kronobergs län samt Emmaboda och Nybro i Kalmar län.

³⁶ Rapport från Glasrikeuppdraget: *Det nya Glasriket – Samverkan, Tradition, innovation* (2012)

³⁷ Regeringen tog i mars 2012 beslut om ett särskilt uppdrag för Länsstyrelserna i Kalmar respektive Kronobergs län gällande Glasriket, där även regionförbunden i de båda länen erbjöds att delta.

Uppdraget innebär att för regeringens räkning genomföra insatser för industriell utveckling och stärkt besöksnäring i Glasriket till och med 2014. Länsstyrelsen i Kronoberg har samordnat uppdraget. Tillväxtverket har bistått länen i deras arbete och samverkan har byggts på engagemang från berörda aktörer på nationell, regional och lokal nivå. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 december 2014.

många intressenter med olika roller och förutsättningar i förhållande till makten över rummet.

Kronobergs län bär på värdefulla natur- och kulturmiljövärden, vilka bevaras genom en aktiv landskapsvård. Dessa utgör också en grund för landskapsturism och är en sporre för nya småskaliga turistsatsningar vid berörda företag eller i omgivningen. Trettiofem så kallade riksintressen för kulturmiljövård finns i länet och utgör miljöer där landets och regionens kulturhistoria på ett särskilt tydligt sätt går att avläsa i landskapet. Här finns en rikedom av berättelser om hur det har varit att vara människa under tusentals år i Småland. Hela 397 fornvårdslokaler vårdas med statliga medel i Kronobergs län vilket i förhållande till länets storlek är mycket. Här finns också kulturresevatet Komministerbostället Råshult (Linnés Råshult) med småskaliga åkertegar, skogsbeete och ängsmarker där Kronobergs län tillsammans med Uppsala län har initierat arbetet att göra kulturarvet efter Carl von Linnés vetenskapliga arbete, *The Rise of Systematic Biology*, till ett av UNESCO:s världsarv. Ett annat särpräglad och unikt landskap är Urshultstraktens ängsfruktodlingar, där slätterängar genom mångfalden av vildapel och vildpäron förvandlats till fruktodlingar.

Det professionella kulturmiljöarbetet bedrivs framförallt av Länsstyrelsen i Kronobergs län, Kulturparken Småland och av länets kommuner. Länsstyrelsen har tillsyn över kulturmiljövärden i länet, och kontrollerar att kulturmiljölagen följs, ger tillstånd, råd och information. Länsstyrelsen kan också bevilja bidrag till förvaltning och vård av särskilt värdefulla kulturmiljöer såsom fornlämningar, byggnader och kulturlandskap. Länsstyrelsen ska, inom ramen för sitt ansvar för kulturmiljöarbetet i länet, samverka med kulturmiljövårdande organ inom länet, särskilt Kulturparken Småland.

Från och med 2014 har länsstyrelsen nya uppdrag kopplade till de nya nationella kulturmiljömålen. Det statliga kulturmiljöarbetet ska främja:

- Ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas
- Människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön
- Ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser
- En helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen

För att uppfylla de nationella kulturmiljömålen är bred samverkan och samhandling mellan berörda aktörer en utgångspunkt. Länsstyrelsen har ett särskilt ansvar att överväga hur målen kan användas som utgångspunkt i planering och uppföljning i exempelvis framtagande av planeringsunderlag, samhällsplanering, kommunikation och information rörande länets kulturmiljöer. Länsstyrelsen har också i uppdrag att främja kommunernas kulturmiljöarbete och särskilt stödja kommunernas framtagande av aktuella och ändamålsenliga kunskapsunderlag. Kommunernas ansvar för kulturmiljöarbetet samt områdets utmaningar beskrivs utförligare under rubriken *I skärningspunkten – samhandling mellan politikområden* och särskilt avsnittet om samhällsplanering och infrastruktur.

För att förvalta och samordna samhällets resurser avsatta för kulturmiljöområdet har Länsstyrelsen i samverkan med Kulturparken Småland och länets kommuner och kulturaktörer tagit fram en kulturmiljöstrategi för Kronobergs län för 2011–2015. Syftet med strategin är att nå en förankrad och gemensam plattform för det långsiktiga kulturmiljöarbetet i Kronobergs län. I denna framgår den strategiska inriktningen, de områden som ska prioriteras samt länets kulturmiljöprofil. De prioriterade områdena är:

- Förbättring av kunskapen om kulturmiljön
- Kulturhistoria och kulturmiljö ska göras tillgänglig
- Kulturmiljön ska vara en utvecklingsresurs

Inom ramen för uppdragen kopplade till de nya nationella kulturpolitiska målen kommer Länsstyrelsen att revidera den gällande regionala kulturmiljöstrategin med start 2015. Region Kronoberg och Kulturparken Småland är samhandlingsaktörer i arbetet med revideringen.

DET IMMATERIELLA KULTURARVET

Organisation med regionalt stöd är Berättarnätet Kronoberg och Hemslöjden i Kronobergs län (mer information finns i bilagan Kulturorganisationer i Kronobergs län)

Det immateriella kulturarvet är precis som det materiella kulturarvet en del av vår historia. En del av det arvet är våra förfäders tro och tankar, berättelser, sägner och traditioner. Sverige ratificerade Unescos konvention om trygghet av det immateriella kulturarvet 2011.³⁸ Konventionen omfattar ett flertal områden som inkluderar bland annat hantverkskunskap, sociala sedvänjor, framförande av musik, dans, teater och muntliga traditioner. Konventionen synliggör områdets kopplingar till scenkonstens konstnärliga uttryck. Som första svenska NGO,³⁹ blev Berättarnätet Kronoberg i Ljungby 2014 ackrediterad av Unesco att arbeta med

³⁸ www.unesco.org/culture/ich

³⁹ Non-governmental organization

konventionen samt vara rådgivande åt Unesco. Därmed har Berättarnätet Kronoberg en viktig roll i det nationella arbetet med genomförandet av konventionen.

Berättarnätet Kronoberg är också den centrala aktören inom berättarområdet i regionen. I Småland har det muntliga berättandet haft en historisk betydelse för Sverige. Från Kronobergs län finns ett material som hör till det största, tidigaste och kvalitativt mest högtstående samlingar av 1800-tals folklöre som finns i svenska arkiv.⁴⁰ Bristen på en kulturell infrastruktur inom berättarsektorn har medfört det positiva att det finns ett gott samarbete med många andra kulturinstitutioner och konstnärer inom regionen. En utmaning är fördjupad samverkan mellan de muntliga traditionerna och andra kulturyttringar vilket skulle bredda kulturutbudet, göra det tillgängligt för fler och inkludera en mångfald av uttryck och berättelser.

Ytterligare en utmaning är att höja kännedomen om och kunskapsnivån kring de muntliga traditionerna. Det ställs stora krav på Berättarnätet Kronoberg utifrån ett nationellt intresse inom ramen för genomförandet av Unescos konvention för tryggheten av det immateriella kulturarvet. Organisationen har idag begränsade möjligheter att genomföra de insatser som identifierats.

Ett utökat arbete med muntliga traditioner är ett behov som växer sig allt större i takt med globalisering och en bredd av traditioner där lokalsamhällets grupper och enskilda personers berättelser aktivt bör tas tillvara. Berättarnätet Kronoberg är en resurs i arbetet med muntliga traditioner och kan bidra till att utveckla nya metoder för de muntliga traditionernas trygghet och betydelse i samhället.

I regionens arbete med yttrandefrihet och det fria ordet kan det immateriella kulturarvet med fokus på muntliga traditioner växa upp insatser inom ramen för litteratur- och läsförmedling som exempelvis projekt i samverkan med skola, det civila samhället och bibliotek.

BILD OCH FORM

Bild- och formområdet är en sammanfattande benämning av det kulturområde som bland annat omfattar bildkonst, konsthantverk och formgivning. Kulturplanen utgår dock från en bredare definition av bild- och formområdet där alla former av visuellt gestaltade konstnärliga uttryck avses, oavsett om det gäller måleri, rörliga bilder, skulptur, textil, grafik, performance eller digitalt producerad konst.

Konsthantverket ingår i det helhetsgrepp som tas för bild- och formområdet och behöver också kopplas till de insatser

som görs för att stärka design, som exempelvis glaskonst via erfarenheterna från Glasriksuppdraget och inte minst hemslöjdskonsulenternas arbete för att stärka konsthantverkarnas utövande.

Glaskonst, konsthantverk och design är starkt förknippat med den småländska identiteten och har av tradition varit en viktig näring i länet. Småland, med Möbelfabriken och Glasriksriket, är känt för form, design och hantverk både nationellt och internationellt. Utöver glas, formgivning och hantverk har bild- och formområdet inte haft en stark position i länet och dess infrastruktur har till stora delar burits upp av små och frivilliga organisationer jämte länets institutioner. Bild- och formområdet i länet präglas av en brokighet av aktörer, det finns inte en stark regional aktör som enskilt täcker upp för en infrastruktur för bild och form i hela länet. Tvärtom finns en rad verksamheter som når publik och deltagare, både lokalt och regionalt.

BILD- OCH FORMOMRÅDET – EN BROKIG MYLLA

Organisationer med statligt och/eller regionalt stöd är Cirkus i Glasriket – Circus Glass Royale, Hemslöjden i Kronoberg, Konstnärscentrum Syd, Kulturparken Småland, Italienska Palatset, Ljungbergsmuseet, Smålands Konstarkiv och Växjö Konsthall (mer information finns i bilagan Kulturorganisationer i Kronobergs län). Region Kronoberg har också en konstanteringsfunktion.

Utöver etablerade institutioner som Kulturparken Småland, Ljungbergsmuseet och Smålands Konstarkiv finns en rad andra konstaktörer som bidrar till länets konstliv: konstföreningar, ateljéföreningar, gallerier – exempelvis Plan B och Bergdala konstgalleri, återkommande konsthändelser i form av konstrundor och festivaler – till exempel Konsthändelser vid Yttre Vång i Älmhults kommun, Konst- och hembygdsrundan i Tingsryds kommun och Konsten och kulturens vecka i Markaryd. I angränsande län finns bland andra Vandalorum i Värnamo, Konsthallen i Hishult, Kalmar konstmuseum och Virserums konsthall. Utställningshallen i Alvesta Järnvägsstation drivs av Alvesta kommun. En viktig del i utställningsverksamheten är att ge de kommunala utbildningarna inom hantverk, musik och estetik ett forum där man kontinuerligt kan visa upp sina färdigheter. En annan del är att fungera som en centropool där regionens utövande konstnärer, konsthantverkare och kulturarbetare kan ges möjligheter till återkommande utställningar eller konserter. Till detta kan också knytas delprojekt riktade till konstnärer, kulturarbetare, ungdomar och invandrargrupper.

⁴⁰ Meg Nömgård, Berättarnätet Kronoberg (2013): *Förstudie Immateriala kulturarvet med fokus på muntliga traditioner*

Att stimulera till eget skapande, fånga upp nya initiativ, och erbjuda arenor för oetablerad konst behövs för att möjliggöra för deltagande i länets konstliv. Här är studieförbunden och länets mötesplatser i form av kulturinstitutioner, bibliotek och samlingslokaler viktiga. De kultur- och konstpedagogiska program som erbjuds till barn och unga i länet behöver bli mer mobila för att svara upp mot utmaningar i länets infrastruktur och utveckla samverkan mellan skola och kultur. Det finns behov av att stärka det regionala samarbetet i länet, interregionalt samarbete med angränsande län samt nationellt och internationellt för konstnärlig förnyelse, kvalitet, bredd och spets. Mot bakgrund av den tidigare kulturplanen har ett omfattande strategiskt utvecklingsarbete genomförts för att utveckla infrastrukturen på bild- och formområdet. Arbetet har samordnats av Kulturparken Småland genom projektet *Kronoberg utvecklar konstområdet 2012-2014* på uppdrag av Regionförbundet södra Småland och med stöd av Kulturrådet. Strategiarbetet har samlat företrädare för länets konstverksamheter, professionella kulturskapare, civilsamhälle samt berörda politiker och tjänstepersoner på regional och lokal nivå kring ett gemensamt visions- och strategiarbete. En nulägesbild över behov, möjligheter och förslag till vision, mål och rekommendationer på fortsatt arbete har tagits fram i två rapporter som ligger till grund för kommande steg.⁴¹ De utmaningar som tidigare identifierats är fortfarande aktuella med den tydligaste utmaningen att samordna de insatser och verksamheter som finns och att utveckla nytt, exempelvis genom en regional konstutvecklande funktion. Prioriteringar mellan föreslagna insatser behöver fortfarande göras och en strategi fastslås.

Konstnärers och konsthantverkarens arbetsmarknad behöver stärkas – möjligheter till uppdrag, distribution, nätverk, kompetens och möjlighet till att kombinera flera inkomstkällor. Fortsatt finns behov av översyn och strategiskt arbete med jämställdhet och mångfald i utställningsverksamhet, inköp och i konst i det offentliga rummet. Inköp av lös-konst är också betydelsefullt för regionens gallerier och konstnärer. Tillämpning av enprocentregeln samt införande av MU-avtal behöver inkluderas genomgående i det strategiska arbetet, för spridning och användning i hela länet. Länets konstpolicy behöver ses över och uppdateras utifrån den utveckling som skett på konstområdet. Av verksamheter med regionalt stöd använder sig Ljungbergsmuseet och i viss utsträckning Kulturparken Småland av MU-avtal.⁴²

Nuläget i regionen och kommunerna vad gäller enprocent-regeln och konstnärlig gestaltning i offentliga miljöer beskrivs utförligare under rubriken *Samhandling mellan politik-områden* och särskilt avsnittet samhällsplanering och infrastruktur.

Program för Artist in Residence har tidigare pekats ut som potential för nyskapande och gränsöverskridande initiativ vilket är viktigt för den konstnärliga förnyelsen i länet. Utifrån den pilotverksamhet som genomförts i projektet *Residence in Nature* som drivs av Växjö Konsthall undersöks ett skräddarsytt format för länets tillgångar.

För att bli en internationellt intressant samverkanspart för samtidskonst sker interregionalt samarbete med Jönköpings län och Kalmar län. Ett stort steg togs under 2013 då länen gemensamt inledde mobilisering och förprojektering för att under 2014 ansöka om 2018 års upplaga av samtidskonstbiennalen Manifesta 2018.⁴³ Arbetet har lagt grunden till fortsatta samarbeten med grannlänerna som behöver fortsätta understödjas och utvecklas.

För att den konsthistoriska samlingen på Kulturarvscentrum Småland ska kunna upplevas med bibehållet estetiskt uttryck är det av stor vikt att skador på samlingen både undviks och åtgärdas. Kulturparken Småland har tagit fram ett underlag inför det fortsatta arbetet med konservatorsverksamhet och öppna magasin på Kulturarvscentrum Småland där behovet av en konservatorsateljé fastslås för att möta behoven av effektivt bevarande och tillgängliggörande.⁴⁴

HEMSLÖJD

Organisation med statligt och regionalt stöd är Hemslöjden i Kronoberg (mer information finns i bilagan Kulturorganisationer i Kronobergs län)

Intresset för slöjd och hemslöjd och att skapa själv är stort. I den undersökning av ungas kulturutövande som Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor genomförde 2011 ligger slöjd och hantverk högst på listan över vilka kulturformer unga helst ägnar sig åt. Den digitala utvecklingen har haft betydelse för utvecklingen och synliggörs bland annat genom trender och fenomen som återbruk eller redesign, DIY (do-it-yourself), gerillaslöjd och IKEA Hackers.

⁴¹ Oskar Rosén (2014): *Rapport – Vision och Strategi för att utveckla konstområdet i Kronoberg 2025*, Marie Bergdahl och Markus Emilsson (2013): *Rapport - Att våga i brokig mylla – Om kons-tens förutsättningar i Kronobergs län*

⁴² MU-avtalet är samlingsnamnet för det nya statliga ramavtalet för konstnärers medverkan och ersättning vid utställning som började gälla 1 januari 2009

⁴³ Manifesta – The European Biennial of Contemporary Art är en av de ledande biennalerna inom samtidskonst i världen. Mer information finns på organisationens webbplats www.manifesta.org

⁴⁴ Maria Varhelyi (2013): *Förstudie Konservatorsverksamhet på Kulturarvscentrum Småland*

Hemslöjden har sin grund i det materiella och immateriella kulturarv som är skapat av handen. Hemslöjdskonsulenter i Kronoberg arbetar med både slöjdare och konsthantverkare, och har under senare år involverat sig i den strategiska utvecklingen på bild- och formområdet och beskrivs av den anledningen under avsnittet bild- och form. Hemslöjdskonsulenter samarbetar i projektet *Händer skapar framtiden* dessutom med Växjö Konsthall för att synliggöra samtida professionella konsthantverkare.

Hemslöjdens verksamhet har flera inriktningar, bland annat med koppling till kultur, näringsliv och skola. Samverkan sker med en bredd av olika parter med skilda förutsättningar vilket är en faktor som påverkar utvecklingsarbetet inom hemslöjden i hög grad. Sammanhang och utbyte med besläktade verksamheter möjliggör för verksamheten att utvecklas. Samverkan med Kulturparken Småland har stärkts efter att verksamheten har flyttat till Domprostgården och det finns behov av ett ömsesidigt samarbete för att fördjupas och utveckla denna ytterligare.

Utveckling av länets hemslöjdsfrämjande verksamhet handlar om att utveckla hemslöjdens infrastruktur inom det civila samhället och bland näringsidkarna samt arbeta med hemslöjds-kulturen som utvecklingspotential inom näringssektorn och det civila samhället. Det handlar också om att utveckla befintliga mötesplatser för samarbeten och skapa nya sådana, främja bevarande och nyskapande inom hemslöjdsområdet.

Samverkan med skolan och med samarbetspartners och nya mötesplatser för att nå barn och unga är fortsatt en viktig utmaning för att tillgängliggöra och stärka intresset för hemslöjd. Fortsatt arbete med digital teknik och att skapa möten mellan olika former av samtida och traditionella tekniker inom slöjd och konsthantverk är ytterligare viktiga utmaningar för att såväl tillgängliggöra mångfald av uttryck och att främja den konstnärliga förnyelsen inom hemslöjden. Arbeta vidare med hållbar utveckling, och med hemslöjdens betydelse för hälsa och välmående samt verka för hemslöjd som en potential i besöksnäringen.

FILM

Organisation med regionalt och statligt stöd är Reaktor Sydost (mer information finns i bilagan Kulturorganisationer i Kronobergs län)

Den kulturella infrastrukturen på det filmkulturella området är sammantaget god, men varierar mellan länets kommuner. Samtliga kommuner har idag tillgång till en digitaliserad

biograf och flertalet kommuner har flera. Bygdegårdar, samlingslokaler, Folkets Hus och Parker med sina tolv digitaliserade biografier i länet och liknande organisationer är viktiga aktörer. Uppvidinge och Lessebo sticker ut med en stor koncentration biografier som samverkar med biografier i Emmaboda och Nybro kommuner i den gemensamma föreningen Film i Glasriket. Film i Glasriket har under några år framgångsrikt byggt upp sin verksamhet kring en gemensam filmfestival samt samarbetar kring utveckling av de medverkande föreningarna. I länets kommuner utgör också olika filmföreningar, till exempel Folkets Bio, en viktig infrastruktur för distribution och visning av ett smalare filmutbud. I Växjö kommun satsas det på att göra Palladium till ett kulturhus med fokus på film, bland annat genom ett långsiktigt kulturstöd till Folkets Bio.

Film är idag ett väl etablerat kulturområde, men inte när det kommer till möjligheterna för eget skapande. Med dagens teknik är kostnaderna inte längre hindret, men väl tillgången till pedagogiskt kunnande och stöd för att kunna arbeta med filmskapande i skolan eller på fritiden. Det finns således ett behov att utveckla strukturerna kring film i skolan och på fritiden i länet. De resurser som finns inom till exempel studieförbund, kommun, kulturskola, fritidsverksamhet och samhällsföreningar behöver lyftas fram och utvecklas. Det handlar också om att fånga upp de ungdomar som vill arbeta med film på sin fritid. Ett första steg är att tillsammans med kommunerna åtgärda den identifierade bristen på kompetens hos vuxna inom filmpedagogikområdet. Lessebo kommun har de senaste åren satsat särskilt på filmområdet. På folk- och skolbiblioteket har det byggts upp kompetens kring unga och eget filmskapande och samarbete med Reaktor Sydost innebar år 2013 att samtliga 1 900 elever fick testa att skapa film.

Filmområdet har nyligen genomgått en stor förändring i och med digitaliseringen. I en rapport från Svenska Filminstitutet har de tittat på effekterna av denna digitalisering och ser många fördelar men konstaterar att premiärvisningar av filmer 2013 främst kom från Europa inklusive Sverige medan film från USA och framför allt övriga världen minskade.⁴⁵ En sådan utveckling kan på sikt bidra till att begränsa i mångfalden av berättelser från världen. Svenska Filminstitutet konstaterar också att biobesöken minskade i Sverige under 2013. Minskningen är inte lika drastisk på landsbygden som i orter med över 30 000 invånare.⁴⁶ Digitaliseringen ökar möjligheten för lokala biografier att konstant anpassa utbudet efter publiken. Detta ställer högre krav på biograferna och insatser för att främja filmintresset är fortsatt viktiga även efter digitaliseringen.⁴⁷ För att till fullo dra nytta av de

⁴⁵ Svenska Filminstitutet (2013): *Efter digitaliseringen*

⁴⁶ Svenska Filminstitutet (2014): *Statistikrapport 2013-12 December och helåret 2013*

⁴⁷ Svenska Filminstitutet (2013): *Efter digitaliseringen*

möjligheter som digitaliseringen och den nya tekniken för med sig, till exempel att kunna visa direktsänd opera och teater, konserter, sportarrangemang och anordna interaktiva konferenser samt datorspelsturneringar via internet, krävs nya arbetssätt för publikarbete. Den digitala tekniken innebär nya typer av arrangemang med nya målgrupper som därmed kräver nya arbetssätt samt ett utökat samarbete med övriga föreningar i närområdet, såsom teater-, konsert-, invandrar-, LAN- och idrottsföreningar. Även studieförbunden är viktiga aktörer inom filmområdet, inte minst när det gäller att öka förutsättningarna för eget skapande inom film.

Jämställdheten inom filmbranschen kan generellt förbättras. En rapport från Myndigheten för kulturanalys konstaterar att rekryteringsbasen är ett problem och det finns behov av att visa unga kvinnor att de kan stå bakom kameran.⁴⁸ Kronobergs län har en arbetat medvetet med frågan under några år men ser fortfarande en viss snedfördelning på grund av kön gällande stöd till filmproduktioner. Arbete sker idag bland annat via nätverket Filmsyster.

Förutsättningarna för de professionella kulturskaparna inom filmområdet i länet behöver kartläggas som ett led i Region Kronobergs ambition att förbättra förutsättningarna för länets verksamma kulturskapare generellt. När det gäller filmområdet arbetar Reaktor Sydost med förutsättningar för regionens unga filmskapare och tillhandahåller stöd i form av kompetensutveckling, dramaturgistöd och utlåning av filmteknik. Det finns också möjlighet att via Reaktor Sydost få ekonomiskt stöd till filmproduktion. Det kan dock konstateras att det så kallade stora produktionsstödet på upp till 30 000 kronor är förhållandevis lågt i förhållande till kostnaderna för filmproduktion. Det kan också konstateras att förutsättningarna för de professionella filmarna även på regional nivå hänger tätt samman med den nationella nivån, bland annat genom filmavtalet.

LITTERATUR OCH LÄSFRÄMJANDE

Kronobergs län bär på ett rikt litterärt arv med författare som Pär Lagerkvist, Vilhelm Moberg och Elin Wägnér men också en spännande konstnärlig utveckling på litteraturområdet med samtida författare och dramatiker som Henrik Bromander, Ester Roxberg, Johannes Anyuru och Moa-Lina Croall. Det muntliga berättandet och värnandet av det fria ordet är två områden som har en särskilt stark ställning i länet och som präglar utvecklingen framåt.

Litteratur som konstform har stor potential för ett demokratiskt samhälle och det är viktigt att lyfta fram den konstnärliga utvecklingen vad gäller litteratur i länet och förutsättningar för professionella kulturskapare på området. Att särskilt värna det fria ordet, demokrati och yttrandefrihet är viktigt för att skapa mångfald och möten mellan olika människor och berättelser, särskilt i ett län med de demografiska utmaningar som Kronoberg står inför. Utöver de aktörer som fokuseras i nedanstående text så är även Kulturarvscentrum Småland en viktig resurs för att genom arkivmaterial från folkrörelserna visa dessa rörelser betydelse för hur lokal demokrati och yttrandefrihet utvecklats och byggs upp underifrån.

Mot bakgrund av regeringens proposition *Läsa för livet* har Kulturrådet, tillsammans med Kungliga Biblioteket, i uppdrag att samverka kring uppföljning av läsfrämjande insatser som genomförs regionalt och lokalt. Skolverket, Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) och folkbildningens aktörer är också utpekade som viktiga samverkansparter. I den delrapport som Kulturrådet lämnat⁴⁹ framgår att även regionala och lokala aktörers arbete med litteratur- och läsfrämjande insatser ska stärkas på sikt inom ramen för kultursamverkansmodellen.

BIBLIOTEK, BERÄTTANDE OCH DET FRIA ORDET

Organisationer med statligt och/eller regionalt stöd är Berättarnätet Kronoberg, Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg och Det fria ordets hus (mer information finns i bilagan Kulturorganisationer i Kronobergs län)

I Kronobergs län genomförs litteratur- och läsfrämjande insatser både inom och utanför skolan av biblioteken, folkbildningen, idrottsrörelsen och aktörer som Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg, Berättarnätet Kronoberg och Det fria ordets hus. Inom Region Kronoberg finns AV Media Kronoberg som också gör omfattande och metodutvecklande insatser när det gäller läsfrämjandet i länet, framförallt inom ramarna för skolan och med koppling till digitaliseringens möjligheter. Ett exempel är projektet *Läshörnan* som testas under 2014 där lärare och elever får tillgång till ett webbaserat skolbibliotek med över 5 000 strömmande e- och ljudböcker.

Bibliotek finns i alla Kronobergs läns kommuner och det är kommunerna som ansvarar för folk- och skolbiblioteken, i

⁴⁸ Myndigheten för kulturanalys (2012): *Strategier, tillvägagångssätt och resultat inom de särskilda satsningarna på jämställdhet inom film-, musei- och musiksektorerna 2011*, tillgänglig online via www.kulturanalys.se

⁴⁹ Kulturrådet (2014): *Handlingsprogram för läsfrämjande. Delrapport maj 2014*

enlighet med bibliotekslagen som omfattar hela det offentliga biblioteksväsendet.⁵⁰ Folkbiblioteken har en grundläggande uppgift att verka för det demokratiska samhällets utveckling, genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning, främja läsning och ge tillgång till litteratur, på svenska men också på de nationella minoritetsspråken, andra språk och lättläst svenska. Folkbiblioteken är viktiga resurser när det gäller värnandet om demokrati och det fria ordet. Biblioteken har också till uppgift att öka den digitala delaktigheten i samhället genom att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning och lärande. Biblioteken spelar en viktig roll genom att erbjuda utbildningar på olika nivåer och utan krav på förkunskaper. Digital kompetens gör att medborgare kan utnyttja sina demokratiska rättigheter på ett bättre sätt och bli delaktiga i den demokratiska processen. Samverkan med studieförbunden behöver utvecklas för att nå så många som möjligt. Prioriterade grupper är personer med olika funktionsförmåga samt barn och unga. Skolbiblioteken regleras främst i skollagen.⁵¹

Enligt bibliotekslagen ska regional biblioteksverksamhet finnas i varje län. I Kronobergs län finns en regional biblioteksverksamhet som fungerar som en stödfunktion för de kommunala biblioteken. Verksamheten skiljer sig därmed från flertalet regionala institutioner såsom exempelvis länsteatrar och läns museer.

Förändringar i samhället som ökad digitalisering och globalisering aktualiserar frågor om bibliotekens roll och framtid i förhållande till uppgiften att verka för det demokratiska samhällets utveckling. Växjö kommuns satsning på *Framtidens bibliotek* sammanfattar utmaningarna på området och innebär metod- och kompetensutveckling även på regional nivå då det kan inspirera även övriga bibliotek i regionen. Projektet utgår från de stora förändringar som den digitala utvecklingen medför för biblioteksverksamheten. Stort fokus ligger på innovation och nyskapande i arbetet som i grunden handlar om att omdefiniera bibliotekets roll i samhället. Ett omfattande verksamhetsutvecklingsarbete ska genomföras utifrån en medveten omvärldsanalys och ett tydligt medborgarperspektiv. Det handlar om att uppmuntra innovation och prova nya grepp och arbetsmetoder på biblioteksområdet. För att arbetet ska vara framgångsrikt är personalens kompetens avgörande.

Den digitala utvecklingen, exempelvis sociala medier och digital storytelling, skapar förutsättningar för berättande och delaktighet. Men utvecklingen väcker också frågor kring det fria ordet, allas möjligheter att göra sin röst hörd och vilka

konsekvenser det får för den som står vid sidan av den digitala utvecklingen.

När det gäller bibliotekens verksamhetsutveckling och kompetensutvecklingsfrågor så har den regionala biblioteksverksamheten en viktig roll. I Kronobergs län så är en av utmaningarna på biblioteksområdet att tydliggöra förhållandet mellan det lokala och det regionala ansvaret för biblioteksutveckling, exempelvis gällande vilket regionalt stöd biblioteken kan förvänta sig. Det lokala ansvaret är lagstadgat och beskrivs i kommunernas biblioteksplaner. I Kronobergs län har alla kommuner biblioteksplaner. Det regionala ansvaret omfattar främst biblioteksspecifik kompetensutveckling och omvärldsbevakning. I bibliotekslagen har den regionala biblioteksverksamheten fått uppdraget att tillsammans med Kungliga Biblioteket och kommunerna följa upp biblioteksplanerna, hur dessa antagits och hur de används.

Folkbibliotek och regional biblioteksverksamhet hanteras framförallt inom ramen för kulturområdet, vilket förstärker den traditionella bilden av verksamheterna som i första hand kulturinriktade. Detta trots att de i hög grad utgör en grundläggande infrastruktur för människors lärande. I Kronobergs och Blekinge län är till exempel mer än hälften av alla kommunbibliotek integrerade folk- och skolbibliotek och på regional nivå vidareutvecklas samarbetet mellan Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg och universitets- och högskolebiblioteken. Bibliotek har bäring både på kultur och på lärande och därför kan det ur ett biblioteksperspektiv vara viktigt att på lokal eller regional nivå ingå i ett sammanhang som involverar olika verksamheter, om en vill kunna använda bibliotek som en strategisk resurs för regional och lokal utveckling. Biblioteken har en viktig uppgift när det gäller medborgarservice, demokrati och möjligheter att delta i samhället. I förhållande till framtida utmaningar i Kronobergs län så utgör biblioteken en betydelsefull kulturell infrastruktur och har stor potential som mötesplats. Sektorsövergripande samverkan mellan olika politikområden är dock en utmaning. För att möta länets utmaningar, utveckla uppgiften att verka för det demokratiska samhällets utveckling och bidra med en infrastruktur för kultur, bildning och lärande så är bibliotekens samverkan med det omgivande samhället – folkbildning, föreningsliv, arbetsliv och nya aktörer – av avgörande betydelse.

Ett specifikt område där samverkan med andra aktörer är viktigt är läsfrämjande insatser. Den regionala nivån ansvarar för strategisk samverkan med kommunerna gällande detta område. Den unga generationens läsfärdighet och läsvanor

⁵⁰ Bibliotekslagen SFS (2013:801) omfattar alla offentligt finansierade bibliotek. Lagen anger målen för biblioteksverksamheten.

Biblioteken har tillsammans med arkiven en viktig roll som offentliga samlingspunkter för samhällsinformation.

⁵¹ SFS (2010:800)

har under många år förändrats och minskat. Framför allt visar statistiken på en försämrad läsförmåga hos pojkar. Här har såväl skolbiblioteket som folkbiblioteket en viktig uppgift att tillsammans med andra aktörer i länet stimulera och uppmuntra till läsning. Folkbiblioteket är den viktigaste aktören i det läsfrämjande arbetet utanför skolan, men det finns behov av samverkan med nya aktörer. I Kronobergs län sker till exempel samverkan med idrottsrörelsen i form av Smålandsidrotten. Dessutom genomför AV-Media Kronoberg kompetenshöjande insatser samt erbjuder tjänster med utgångspunkt i digitaliseringens möjligheter för läsfrämjande insatser. Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg genomför, tillsammans med länsbiblioteken i Skåne, Halland, Jönköping och Kalmar, en inventering och analys av de läsfrämjande projekt och arbetsuppgifter som folkbiblioteken inom dessa regioner deltar i. Kartläggningen ska ligga till grund för framtida insatser. Under våren 2014 samlades underlag in som forskare från Linnéuniversitetet bearbetar under hösten.

Växjö kommun har under de senaste åren arbetat aktivt för att koppla samman det litterära arvet i Kronoberg, det egna uttrycket och allas rätt till yttrandefrihet, detta till exempel genom att stötta Elin Wägners Lilla Björka, Vilhelm Moberg-rummet i Utvandrarnas hus och Pär Lagerkvist-samlingar på biblioteket. Växjö kommun har även satsat på Kronobergs bokmässa, litterära citat på Kulturstråket och instiftandet av Pär Lagerkvist-priset för att lyfta fram länets framstående författare. Det fria ordets hus finansieras gemensamt Växjö kommun och Region Kronoberg och har sin bakgrund i det starka litterära arv som finns i regionen. Pär Lagerkvist, Vilhelm Moberg och Elin Wägners är alla litterära giganter som under sin livstid stod upp, och genom sina bevarade verk fortsätter att kämpa för yttrandefrihet och människors lika värde. Idag verkar författare runt om i världen i samma anda, ofta under svåra förhållanden och med fara för sina liv, endast för att de vill göra sin röst hörd. Växjö är sedan 2012 fristad för förföljda författare, för att värna yttrandefriheten och försvara det fria ordet. Med Det fria ordets hus förenas det småländska litterära arvet och yttrandefrihetsskampen idag, för alla medborgares rätt att göra sin röst hörd – i Småland och i världen. Det fria ordets hus ska erbjuda kreativ och pedagogisk verksamhet som är forsknings- och behovsgrundad och verksamheten som bedrivs ska göra avtryck för medborgarna i regionen.

En väg att skapa intresse för läsning är genom det egna skrivandet och berättandet, det finns ett stort intresse hos unga

i Kronoberg att skriva och berätta sina egna och andras berättelser. Här är biblioteken, Berättarnätet Kronoberg och Det fria ordets hus viktiga aktörer för att belysa både litteraturen som konstform och författares villkor. Genom att kunna verka ute i skolor, författarbesök på bibliotek och vid skrivartutbildningar av olika slag kan författarna verka som förebilder och inspiratörer bland barn, unga och vuxna som har ett intresse av att skriva och berätta. Ytterligare en utmaning är att det behövs kunskap om förutsättningarna för de professionella kulturskaparna på området, det vill säga författare och skribenter, i länet. En förutsättning för konstnärlig utveckling och förnyelse på kulturområdet är kunskap om kulturskaparnas behov och förutsättningar och på vilket sätt det offentliga kan stötta utvecklingen.

Det är även viktigt att värna den litteratur som skrivits och som skrivs om Kronoberg och att kunna uppmuntra till och ge goda förutsättningar för nyproduktion. Växjö stadsbibliotek har uppdraget från Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg att samla och tillgängliggöra den litteratur som produceras i och handlar om Kronoberg. Länets kommunbibliotek köper in, samlar och tillgängliggör litteratur som berör respektive kommun.

Ett annat område där samverkan är intressant är utvecklandet av det fysiska biblioteksrummet, till exempel i form av utställnings- och programverksamhet. Där är samarbete med regionala kulturaktörer av betydelse. I Kronobergs län spelar folkbiblioteket en viktig roll som samverkanspart för utställnings- och programverksamhet inom områdena hemslöjd, bild- och form samt kulturarv. Regional samverkan inom ABM⁵²-området är intressant, eftersom det kan fungera som en drivkraft för lokala samarbeten, arkiv och digitaliseringen av material. I samband med utvecklandet av Kulturarvscentrum Småland sker en utveckling på detta område i syfte att erbjuda forskare och låntagare en bättre service.

En utmaning för Berättarnätet Kronoberg och Det fria ordets hus är att de båda är små och sårbara organisationer. De tar samtidigt ett allt större regionalt ansvar med anledning av att områdena litteratur och läsfrämjande integreras i kultursamverkansmodellen. Det finns behov av utökad och långsiktig finansiering för att kunna ingå i den kulturella infrastrukturen på ett hållbart sätt. Långsiktig finansiering, även från nationell nivå, bör tillföras dessa två verksamheter som bidrar till att uppfylla både nationella och regionala kulturpolitiska mål.

⁵² Praktiskt samarbete mellan arkiv, bibliotek och museer kring digitalisering, elektronisk tillgång och digitalt bevarande av information i olika former - information som utgör viktiga delar av vårt kulturarv.

DET CIVILA SAMHÄLLET
OCH FOLKBILDNINGEN

Organisationer med regionalt stöd är: ABF, Folkuniversitetet, Medborgarskolan, NBV, Sensus, Studieförbundet, Studieförbundet Bilda, Studieförbundet Vuxenskolan och Smålandsidrotten (Smålands idrottsförbund och SISU Idrottsutbildarna). Det finns även ett regionalt stöd för ungdomsorganisationer som tilldelas omkring ett totalt regionalt verkssamma organisationer.

I Kronobergs län finns också tre folkhögskolor: S:t Sigfrids folkhögskola, Markaryds Folkhögskola och Grimslövs folkhögskola varav den sistnämnda har Region Kronoberg som huvudman. Kronobergs läns bildningsförbund samlar ovan nämnda aktörer.

Det civila samhället är en central del av demokratin och bidrar till samhällsutveckling och välfärd. 2010 beslutade riksdagen om propositionen *En politik för det civila samhället* med målet att utveckla det civila samhällets möjligheter att göra människor delaktiga. På regional nivå lyfter OECD-rapporten⁵³ fram att genomdrivandet av regionala planeringsprocesser kräver ett starkt engagemang från privata aktörer och det civila samhället. Samtidigt kan det konstateras att det civila samhällets aktörer är representerade i låg utsträckning i dessa processer. Det visar bland annat en kartläggning som gjorts inför uppstarten av processen kring den regionala utvecklingsstrategin (RUS). Det är av stor betydelse att i högre utsträckning involvera det civila samhället och folkbildningen i regionala samverkansprocesser som till exempel kultursamverkansmodellen och de regionala så kallade kompetensplattformarna. Ömsesidighet är en förutsättning för samhandling.

Folkbildningen, med studieförbund och folkhögskolor, är betydelsefulla aktörer inom det civila samhället och spelar en roll för den lokala kulturutvecklingen och möjligheter till eget skapande genom att bedriva verksamhet på många platser runtom i Kronobergs län. De samverkar i hög utsträckning med andra aktörer inom de idéburna rörelserna och utgör stora producenter och arrangörer av kultur både i form av program inför publik och i form av studiecirkel. Det gör att de bidrar till ett kulturutbud med lokal närvaro och detta är en prioriterad faktor för den regionala kulturpolitiken. Studieförbundens verksamhet kan benämnas som horisontell i förhållande till länets kulturella infrastruktur, vilket innebär att den påverkar och har betydelse för andra områden. Verksamheten sker utifrån folkbildningens pedagogik och studieförbunden står för en deltagarkultur med amatörkultur och eget skapande i fokus, vilket bidrar

till den sociala dimensionen av kulturen. Den funktionsanalys av kultursystemet i Småland och Blekinge som genomfördes under 2012 visar dessutom att den ideella sektorn spelar en avgörande roll för kulturinstitutionernas arbete.⁵⁴

Studieförbunden arbetar långsiktigt för att skapa infrastruktur regionalt genom kompetenta ledare, mentorer, handledare, och genom kontakter med branschfolk. Studieförbunden investerar i teknik och lokaler som kan stödja individers och grupper utveckling. Det innebär att medborgare runt om i länet får tillgång till olika mötesplatser i form av scener, repetitionslokaler, ungdomshus, verkstäder och utställningslokaler. Det lokala föreningslivet och folkrörelserna är i hög grad beroende av studieförbunden som utgör en slags infrastruktur, som erbjuder pedagogiskt stöd och andra folkbildningstjänster till föreningsaktiva. Studieförbunden medverkar till att skapa både arbetstillfällen och praktikplatser i länet. De har verksamhet för medborgare som på sin fritid väljer att förkovra och utbilda sig för att utvecklas och möjliggör för människor att själva utöva kultur. Studieförbunden samarbetar dessutom med aktörer i länet i utvecklingsprojekt kring exempelvis demokratiutveckling, integration av nya svenskar, föräldraskap och hälsa samt verksamhet för och med medborgare med olika funktionsförmågor. Särskilda satsningar görs för att koppla läsförbunden till idrottsrörelsen genom att SISU Idrottsutbildarna samverkar med biblioteken.

Studieförbundens infrastruktur och kompetenser är viktiga att koppla till det regionala utvecklingsarbetet kring arrangörskap, delaktighet och deltagarkultur, tillgänglighet och mångfald. För samtliga professionella kulturorganisationer står dessa utmaningar på agendan. Kring dessa frågor skulle en utvecklad och strategisk samverkan mellan studieförbund och kulturorganisationer behövas.

Kronobergs läns demografi utgör en utmaning också för studieförbunden. Fler människor och verksamheter flyttar till Växjö och vikten av alla människors möjlighet att utöva och ta del av kultur även utanför residensstaden blir påtaglig. Att säkra verksamhet lokalt är av stor vikt för framtiden och det är av betydelse att utveckla de lokala mötena mellan kommunerna och civilsamhället. Kommunerna svarar för en andel av det offentliga stödet till studieförbunden, men det kan konstateras att uppräkningsen av de kommunala anslagen till studieförbunden är svag och inte står i proportion till den viktiga kulturella infrastruktur som studieförbunden utgör på lokal nivå, gällande både utbud och möjligheter till eget skapande. Genom statsbidrag och egna intäkter genererar studieförbundens verksamhet ungefär 5-6 kronor per satsad kommunal bidragskrona. Negativ budgetutveckling

⁵³ OECD Territorial Reviews (2012): Småland- Blekinge, Sverige

⁵⁴ Tobias Nielsén och Linda Portnoff (2012): *Analys av kultursystemet i Småland/Blekinge*. Volante

på lokal nivå medför att studieförbunden inte kan producera lika mycket folkbildning, vilket i sin tur innebär att uppväxlingen av varje kommunal bidragskrona minskar. Negativ budgetutveckling på regional nivå medför att studieförbundens regionala organisationer får svårare att klara utvecklingsarbetet. I nuvarande regional finansieringsmodell lönar sig volym mer än utvecklingsarbete och modellen behöver ses över i samråd med det civila samhällets aktörer.

Region Kronoberg har, mot bakgrund av den föregående kulturplanen, inlett ett arbete med att formulera en övergripande avsiktsförklaring med fokus på det civila samhällets betydelse och stödet till det civila samhället.⁵⁵ Samverkan mellan det civila samhällets aktörer och offentlig sektor är en fråga av vikt i flera av de regionala utvecklingsprocesserna och därmed även en fråga som berör fler områden än kulturen. Utgångspunkterna handlar om hur vi skapar goda förutsättningar för civilsamhällets aktörer på såväl lokal som regional nivå, hur vi kan utforma ett rättvist stöd som garanterar kvalitet och samtidigt värnar organisationernas oberoende och mångfald samt hur det offentliga kan stödja nya lösningar som är hållbara. Mot bakgrund av en avsiktsförklaring på regional nivå kan sedan ömsesidiga överenskommelser träffas med enskilda parter där förväntningar och relationen mellan parterna ytterligare konkretiseras. Den nya nationella folkbildningspolitiken kan fungera som ett stöd i arbetet, bland annat gällande den nya modellen för utvärdering av folkbildningen och dess effekter.⁵⁶

I SKÄRNINGSPUNKTEN – SAMHANDLING MELLAN POLITIKOMRÅDEN

Framgångsrikt regionalt utvecklingsarbete kräver sektorsövergripande samhandling av olika aktörer och politikområden. En förutsättning för samhandling mellan politikområden är ömsesidig nytta. Det är centralt att identifiera uppdrag och styrdokument och lokalisera skärningspunkter för de olika målsättningar som olika politikområden kan ha. Här är den regionala utvecklingsstrategin ett betydelsefullt styrdokument. När kulturplanen beskriver samhandling med andra politikområden så handlar det i första hand om kulturens egenvärde och att uppfylla *kulturpolitiska mål*.

För att uppnå kulturpolitiska målsättningar är samhandling särskilt angeläget när det gäller politikområden som:

- Kunskaps- och kompetensförsörjning
- Samhällsplanering och infrastruktur
- Hälsa
- Näringsliv och innovation

Även på nationell och internationell nivå är samhandling mellan olika politikområden av stor betydelse för möjligheterna att göra skillnad.

KUNSKAPS- OCH KOMPETENSFÖRSÖRJNING

Kunskapsbegreppet omfattar här möjligheterna till livslångt lärande och är därmed inte avgränsat till de olika utbildningsformerna. Här gör också folkbildningen stora insatser för det fria bildningsarbetet. Kulturell medvetenhet och kulturella uttrycksformer är en av de åtta nyckelkompetenser för livslångt lärande som formulerats inom EU.⁵⁷ Nyckelkompetenserna beskrivs som en kombination av kunskaper, färdigheter och attityd till olika sammanhang och är särskilt viktiga för självförverkligande och personlig utveckling, social sammanhållning, aktivt medborgarskap och anställning. Kompetensförsörjning som begrepp handlar mer om tillgången till humankapitalet i länet, möjligheter till kompetensutveckling och att hitta rätt kompetens.

I Kronobergs län finns det särskilda behov av samhandling mellan kulturpolitik och de politikområden som rör kultur i skolan, tillgång till högre utbildning och forskning vilket har betydelse för kulturområdets kunskaps- och kompetensförsörjning samt folkbildningens roll som resurs i regionalt utvecklingsarbete.

Kultur i skolan

Skolans kulturuppdrag har aldrig varit starkare formulerat än i nu rådande läroplan för grundskolan, Lgr11. Lgr11 anger att varje elev ska kunna använda kunskaper från de naturvetenskapliga, tekniska, samhällsvetenskapliga, humanistiska och estetiska kunskapsområdena. Det innebär att estetik nu lyfts fram som ett eget kunskapsområde tillsammans med andra kunskapsområden som naturvetenskap, teknik, samhällsvetenskap och humanism. De estetiska perspektiven finns nu också med i kursplanerna för alla ämnen, med formuleringar om sinnliga dimensioner, skapande, estetiska uttrycksformer och värden. Estetiska läropro-

⁵⁵ Bland annat har två tematiska dialoger arrangerats under föregående planperiod för att möjliggöra möten, erbjuda kompetensutveckling och samla in beslutsunderlag

⁵⁶ 2014 ligger en ny proposition för beslut i riksdagen, *Allas kunskap – allas bildning*. Regeringens förslag är att skapa ett särskilt mål för

folkbildningspolitiken: Folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället.

⁵⁷ Övriga sju nyckelkompetenser är kommunikation på modersmålet, kommunikation på främmande språk, matematiskt kunnande och grundläggande vetenskaplig och teknisk kompetens, digital kompetens, lära att lära, social och medborgarlig kompetens samt initiativförmåga och företaganda.

cesser har alltså, i högre utsträckning än i tidigare läroplaner, integrerats i undervisningen och de olika ämnena. Men utöver denna integrering tar också kulturen plats i skolan på andra sätt. Det kan till exempel handla om skolbibliotek, eget skapande inom ramen för de estetiska ämnena och kulturskolan samt inspel från det professionella kulturlivet genom skolbio, skolföreläsningar, pedagogisk verksamhet via kulturorganisationerna samt Skapande skola-projekt. Den lokala nivån ansvarar för skolbiblioteket, skolbio och möjligheterna till eget skapande medan den regionala nivån tillsammans med den lokala ansvarar för tillgången på skolföreläsningar, pedagogisk verksamhet i länets kulturorganisationer, att utveckla Skapande skola-projekt och erbjuda kompetensutveckling och erfarenhetsutbyten för kulturkonsulenter och personer i kommunerna som ansvarar för kultur i skolan.

Kronobergs län har sedan några år tillbaka ett subventionsstöd för scenkonstföreläsningar i skolan som samordnas av Regionteatern Blekinge Kronoberg. Subventionerna gäller dans och fria teatergrupper i syfte att öka mångfalden och komplettera länsteatern och länsmusikens utbud. Alla kommuner i Kronobergs län erbjuder möjligheten till subventioner. Det regionala samarbetet tydliggörs i en överenskommelse mellan regionen och respektive kommun. För att ta del av subventionerna ska varje kommun utse en lokal samordnare, delta i det regionala nätverket, bidra till att systemet följs upp samt redovisa en plan för hur arbetat ska bedrivas i kommunen. Ytterligare ett exempel på en process som tillhandahålls i regionen är det nätverk som håller på att byggas upp i länet kring kultur i skolan. Under 2014 har Växjö kommun och regionen inlett ett samarbete för att stärka möjligheterna till återkommande erfarenhetsutbyten och inspirationsdagar för berörd personal i kommunerna.

Skolan har stor betydelse för länets kulturella infrastruktur och barn och ungas tillgång till kultur i hela länet. Samtidigt som skolans kulturuppdrag har stärkts, åtminstone i grundskolan, kan det dock konstateras att det finns stora likvärdighetsproblem och olika förutsättningar på olika platser i Kronobergs län. Den nationella utvärdering som gjorts av Skapande skola visar på ojämlikheter.⁵⁸ Det kan i sammanhanget också konstateras att möjligheterna för elever att på gymnasienivå studera estetiska ämnen minskat, vilket gör att denna grupp kan behöva lyftas särskilt. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor konstaterar att skolan som arena för kulturutövande riskerar att osynliggöra äldre

ungas behov.⁵⁹ Därtill upplever kulturaktörer gymnasieskolorna som särskilt svåra att nå, vilket förstärker behovet av att prioritera äldre unga. Detsamma gäller särskolan där arbetet kan utvecklas ytterligare. Det ska nämnas att likvärdighetsproblematiken även berör skolornas olika förutsättningar att ta del av kulturutbudet genom kollektivtrafiken. Detta beskrivs utförligare under *Samhällsplanering och infrastruktur* och avsnittet *Kollektivtrafikförsörjning*.

Samtliga kulturinstitutioner och konsulentverksamheter i länet erbjuder ett utbud riktat till barn och unga, och flertalet har målgruppen som sin starkaste prioritering. Kulturinstitutionerna tillhandahåller även kompetens i form av kvalificerade medarbetare med uppgift att förmedla erbjudanden som bidrar till att uppfylla skolans uppdrag och målsättningar. Traditionellt sett har konstformer som musik och teater en stark ställning i skolan medan mindre etablerade konstformer som berättande, dans, film och hemslojd har haft svårare att ta plats. Konstpedagogiken är idag inte särskilt utbyggd i länet även om det finns verksamhet på Växjö konsthall och Ljungbergsmuseet.

En central utmaning när det gäller kultur och skola handlar om förutsättningarna för samverkan mellan politikområden och frågan om vem som äger och ansvarar för skolans kulturuppdrag. Detta gäller på lokal, regional och nationell nivå. Flera kulturaktörer upplever att det är problematiskt att hitta vägar in i skolan och erbjuda sina tjänster och sin kunskap. Samtidigt är det viktigt att poängtera det inte bara är kulturaktörer och konstnärer som kan ge skolan något. Även barn och lärares kunskaper kan vara av stor vikt för kulturaktörer och kulturskapares utveckling. Inte minst är arbete med elevinflytande en grund som skolan ska förhålla sig till, vilket också är något som kulturaktörer kan dra nytta av. Det är i mötet mellan barn, unga, kulturskapare och lärare som skolans kulturuppdrag får möjlighet att bli till en dynamisk samhällelig kraft. Det finns behov av ömsesidiga och kontinuerliga erfarenhetsutbyten och kompetensutveckling.⁶⁰

Kunskaps- och kompetensförsörjning på kulturområdet

Konstnärlig förnyelse, kvalitet och återväxt på kulturområdet är starkt kopplat till de konstnärliga utbildningarna. På scenkonstområdet så är tillgången till utbildning god på olika nivåer, framförallt när det gäller musik. Utbudet av musikskolor är väl tilltaget i länets kommuner och det finns ett flertal estetiska program samt musikinriktning på två av länets tre folkhögskolor. På Linnéuniversitet med campus i Växjö och Kalmar finns program inom musik- och ljuddesign

⁵⁸ Myndigheten för kulturanalys (2013): *Skapande skola – en första utvärdering*. Rapport 2013:4. Tillgänglig online via www.kulturanalys.se

⁵⁹ Ungdomsstyrelsen (2011): *När, var, hur – om ungas kultur*. Ungdomsstyrelsens skrifter 2011:1

⁶⁰ Behoven beskrivs även i kulturplanens första huvudkapitel under rubriken *Horisontella perspektiv* och avsnittet *Barn och unga*

och musikproduktion samt ett flertal kurser inom musik och musikvetenskap. Bland länets folkhögskolor har Markaryds folkhögskola och S:t Sigfrids folkhögskola utbildningar med inriktning på musik, teater, show och musikal. I Tingsryds kommun finns en nystartad gymnasieskola i friskoleform, Academy of Music and Business (AMB) som har inspelningsstudios och ett modernt auditorium för mer än 400 i publiken. Allmänna teoretiska ämnen ges i samverkan med den kommunala musikskolan. Studerande kommer från hela landet och undervisning ges med både inhemsk och internationell expertis och modern teknik.

På kulturarvsområdet lyfter särskilt Kulturparken Småland fram vikten av samarbete med Linnéuniversitetets olika discipliner. Kulturparken Småland strävar efter att öka kunskapsförsörjningen inom discipliner som arkeologi, historia, etnologi och byggnadsvård, men också att stärka universitetets discipliner med den kunskap och praktiska tillämpning som finns inom den egna organisationen.

I länet finns ingen högre konstnärlig utbildning på bild- och formområdet, vilket påverkar förutsättningarna för nya injektioner från den samtida konsten. Det finns en folkhögskoleutbildning inriktad mot konsthantverk och design vid Grimslövs folkhögskola i Alvesta kommun samt en grundläggande utbildning i klassiska och samtida konstuptryck på S:t Sigfrids folkhögskola i Växjö. Vid Linnéuniversitetet finns designprogrammet med inriktning på hållbar utveckling samt fristående kurser inom design och form på högskolenivå. I närregionen finns även utbildningar inom glasblåsning, till exempel Riksglasskolan, och andra hantverksutbildningar.

Utöver det som nämnts ovan har Linnéuniversitetet också andra områden inom både grundutbildning och forskning som är betydelsefulla för det regionala kulturområdets kunskaps- och kompetensförsörjning och möjliggör samarbeten med kulturorganisationerna. Här finns till exempel utbildningar för att bli kulturledare, bibliotekarie eller lärare inom de estetiska ämnena. Fristående kurser och forskning finns till exempel i musik-, film-, och konst- och bildvetenskap, kreativt skrivande och kulturgeografi. Det finns ett flertal forskningsområden vid Linnéuniversitetet som är av intresse för det regionala kulturområdet, till exempel inom organisation och entreprenörskap eller vid Centrum för kultursociologi. Det finns behov av att utveckla ett systematiskt, strategiskt och ömsesidigt partnerskap med Linnéuniversitetet i syfte att stärka kopplingen mellan såväl grundutbildning som forskning för att skapa bättre kunskaps- och kompetensförsörjning för kulturen och kulturpolitiken som ett led i en mer offensiv kulturpolitik. Forskning om kultur

och kulturanvändning är väsentlig för att kunna både kartlägga och prioritera satsningar. En nyckel för att möjliggöra en offensiv kulturpolitik handlar också om att möjliggöra att de som arbetar med den långsiktiga kulturpolitiska utvecklingen på lokal och regional nivå får möjlighet att ta del av internationell, nationell och regionalt förankrad forskning i sina tjänster.

Folkbildningen och regionala kompetensplattformar

På regional nivå sker utveckling av så kallade regionala kompetensplattformar. Här är folkbildningens aktörer betydelsefulla, inte minst för att lyfta fram perspektiv kring det livslånga lärandet och det fria bildningsarbetet. I det folkbildningspolitiska dokumentet *Folkbildningens Vägval & vilja* konstateras att folkbildningen måste ges, men också själva ta, en mycket mer aktiv roll i regionala processer som kultursamverkan och kompetensplattformar. Inte minst eftersom "folkbildningen har potential att vara en framgångsfaktor för hållbar tillväxt och sammanhållning lokalt och regionalt."

SAMHÄLLSPLANERING OCH INFRASTRUKTUR

I Kronobergs län finns det särskilda behov av samhandling mellan kulturpolitik och de politikområden som rör trafikförsörjning, det kommunala kulturmiljöarbetet⁶¹ och fysisk tillgänglighet samt medborgarinflytande och konstnärlig gestaltning i offentliga miljöer.

Kollektivtrafikförsörjning

I egenskap av kollektivtrafikmyndighet ansvarar Region Kronoberg för kollektivtrafikförsörjningen i Kronobergs län. Länstrafiken Kronoberg är utförarorganisation. När det gäller kollektivtrafikförsörjning är regionala kulturpolitiska målsättningar kring tillgång till kultur i hela länet viktiga att lyfta fram i styrdokument och uppdrag. Framförallt har kostnader för transporter till och från kulturevenemang för barn och unga under skoltid lyfts fram av både länets kulturorganisationer och kommuner, som ett område där regionen behöver finna lösningar. Det gäller både för kulturresor där eleverna ska bussas inom kommunen och för besök till institutionernas lokaler inne i Växjö och Ljungby eller utanför länet. Transportkostnaderna anses ta en väldigt stor andel av de medel som finns avsatta för att eleverna ska kunna få uppleva scenkonst och andra kulturformer. Transportfrågan är också aktuell för andra målgrupper utanför skoltid, till exempel när det gäller möjligheter att ta sig till och från olika

⁶¹ För en beskrivning av kulturmiljöarbetet på regional nivå se rubriken *Kulturarv* och avsnittet *Det regionala kulturmiljöarbetet* tidigare i detta kapitel

besöksmål i regionen samt stora kulturarrangemang som exempelvis festivaler.

Transportfrågan är föremål för ett långsiktigt utvecklingsarbete som sker inom det så kallade Sydtaxeområdet. På regional nivå träffas Länstrafiken Kronoberg, kultursamordnare och utbildningssamordnare för att jobba för ett enkelt och jämlikt förhållningssätt. Ansvaret för att hitta lösningar i Kronobergs län delas alltså mellan kultur- och trafikområdet, men trafikområdet har ett särskilt uppdrag från politiken att driva frågan framåt.

Det kommunala kulturmiljöarbetet

Utifrån bestämmelserna i plan- och bygglagen har kommunerna ansvar för kulturmiljöfrågor. Lagen reglerar användning av mark- och vattenområden samt hur den byggda miljön ska utvecklas. Det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten och i lagen finns inskrivet bestämmelser till skydd för kulturmiljön; bestämmelser som kommunerna har att tillämpa i fysisk planering och myndighetsutövning.

I kommunernas strävan att göra kommunen attraktiv och ge sina invånare en god livsmiljö ingår flera uppgifter som rör kulturarv och kulturmiljö. Exempel på sådana uppgifter är bidragsgivning, rådgivning och skyltning men också aktiviteter som stadsvandringar och pedagogiska program för barn. Ansvaret för uppgifterna ovan återfinns inom flera av kommunernas nämnder och förvaltningar och organisationen skiljer sig från kommun till kommun. Den kulturpolitiska organisationen i kommunen har i allmänhet ansvaret för de sistnämnda uppgifterna men har också i uppgift att lägga kulturella och kulturhistoriska aspekter på de övriga uppgifterna. Ansvaret för kulturmiljöfrågorna på kommunal nivå delas mellan olika nämnder och förvaltningar, och det varierar i vilken utsträckning kommunerna har tillgång till någon form av specialkompetens kring kulturmiljöområdet. Därmed är det också en utmaning att synliggöra kulturmiljöfrågorna och öka kompetenserna i kommunerna och samtidigt tydliggöra det kommunala perspektivet inom en sektor som i stor utsträckning fortfarande präglas av ett specialistperspektiv. Det varierar i vilken utsträckning kommunerna har tillgång till någon form av specialkompetens inom kulturmiljöområdet, antingen inom kulturförvaltningen eller på ett kommunalt museum.

Det finns stora förväntningar på att kultur, livsmiljökvantiteter och kulturmiljö ska vara resurser i konkurrensen mellan städer och orter som vill vara attraktiva för boende, fö-

retag och investeringar samt besökare. Hantering av kulturarvet i stads- och tätortsmiljöer har utvecklats från en fråga om bevarande och skydd av enskilda objekt och avgränsade miljöer till en fråga om hållbar förvaltning och varsam utveckling av olika kulturvärden av betydelse för en god livsmiljö, och för lokal och regional utveckling. Stadskärnor utsetts för stark press. Externa handelsområden och köpcentra har varit aktiva för att öka sitt utbud och bli mer attraktiva som mötesplatser. En stadskärna måste hitta sin roll och position som central mötesplats. Idealet är att olika intressen ska ges lika utrymme och möjligheter att delta i planeringen. Men i praktiken är ett aktivt och lika deltagande svårt att uppnå, och därför en utmaning som kräver ett lika aktivt förhållningssätt från offentliga aktörer. Kulturmiljön antas ha betydelse för lokal och regional utveckling. Samtidigt finns en osäkerhet kring vilka värden som kulturmiljön skapar för olika grupper. Det behövs en bredare kunskap om synen på vår byggda kulturmiljö och vad som gör den attraktiv.

Det finns ett behov av utvecklad dialog mellan olika politikområden när det gäller kulturarv och kulturmiljö, på lokal, regional och statlig nivå. På statlig nivå är Riksantikvarieämbetet, Statens fastighetsverk och Trafikverket viktiga aktörer.

Konst och medborgarinflytande i offentlig miljö

Kommunerna ansvarar för kommunala fastigheter och offentliga miljöer som torg, gator och parker. Utöver utformning och skötsel arbetar de flesta kommunerna med konstnärlig gestaltning i offentliga miljöer. Kommunernas konstköp enligt budget varierar kraftigt från kommun till kommun. Enprocentregeln⁶² om konstnärlig gestaltning vid offentlig ny-, om-, eller tillbyggnad tillämpas i Växjö och Ljungby kommun och i varierande grad i tre andra kommuner. De inköp av löskonst och offentlig gestaltning som görs regionalt och lokalt utgör en påverkanskraft på regionens konstliv och har betydelse för konstnärernas förutsättningar för utövande. För att främja enprocentregeln har Konstnärscentrum Syd under föregående planperiod genomfört en kartläggning av kommunernas arbete med enprocentregeln i syfte att stödja kommunerna i policyarbete och arbetssätt. Det har också anordnats en tematisk dialog tillsammans med Jönköpings län.

Kommunerna arbetar på olika sätt med konstnärlig gestaltning i offentliga miljöer. Exempelvis arbetar Tingsryds kommun med en fastlagd arbetsmetod i samverkan mellan byggnadsnämnd, kulturnämnd och tjänstepersoner. I

⁶² Enprocentregeln är en rekommendation som innebär att 1 % av byggkostnaderna vid ny-, till-, eller ombyggnation av offentligt uppförda byggnader ska avsättas för konstnärlig gestaltning.

Ljungby kommun har man en tradition av offentlig gestaltning med förankring hos invånarna vilket har bidragit till att det finns resurser och kompetens inom området. I Alvesta kommun arbetar det kommunala fastighetsbolaget med att tidigt integrera konstnärlig gestaltning vid ny- och ombyggnation även om de inte följer enprocentregeln fullt ut. Det kommunala fastighetsbolaget i Alvesta kommun har också under flera år samarbetat med Linnéuniversitetet och designutbildningen i olika utvecklingsprojekt som rör stadsmiljön. I Växjö drivs och ägs flertalet kommunala konstprojekt av de kommunägda bostadsbolagen som sedan en längre tid tillbaka arbetar utifrån enprocentregeln. Ambitionen är att enprocentregeln ska iakttas dels för att upprätthålla konstens betydelse i det offentliga rummet och dels för att skapa arbetstillfällen för konstnärerna. Kommunen strävar efter ett förhållningssätt där konsten är integrerad i hela byggprocessen. Utöver arbetet med enprocentregeln så uttrycker kommunerna också ett behov av stöd gällande när det gäller kunskap kring att äga och förvalta konst.

Region Kronoberg har en konsthanteringsfunktion som ansvarar för konstinköp och konstnärlig miljögestaltning i framförallt egna lokaler. Inköpen görs enligt regionens konstpolicy där kriterierna specificeras. Inom denna ryms exempelvis konstnärlig kvalitet, variation av tekniker, att inköp görs till hälften hos länets gallerister, att merparten av inköpen görs av konstnärer med anknytning till länet, att genusperspektiv beaktas och att hänsyn tas till brukarna. Konsten köps in, registreras, underhålls, ramas in och hängs upp av landstingets konsthandläggare. Region Kronoberg tillämpar enprocentregeln för nybyggen och ombyggnationer som har en total kostnad på över 20 miljoner kronor. Detta är något som kan komma att förändras genom den revidering av konstpolicy som planeras mot bakgrund av den övergripande strategin för bild- och formområdet.

För att göra väl grundade avvägningar och bedömningar i kommunal planering och kulturmiljövård så behövs metodutveckling och bredare kunskap. Det innebär att en ökad dialog kan behövas om medborgarnas värderingar och uppfattningar. Detta är utmaningar som adresseras i *cultural planning*, en kompletterande stadsplaneringsmetod som tillämpats på länsnivå inom kulturområdet i Kronobergs län. Det finns anledning att sprida erfarenheterna av metoden till fler offentliga aktörer. Markaryds Riksteaterförening har arbetat med cultural planning på lokal nivå och Växjö kommun genomför med utgångspunkt i metoden ett större projekt kring utvecklingen av området Ringsberg/Kristineberg.

Resultatet bidrar till kunskapsuppbyggnad och metodutveckling kring medborgarinflytande i samhällsplaneringen i länet.

HÄLSA

Området kultur och hälsa har under relativt kort tid blivit etablerat både i praktiska kultur- och vårdverksamheter och inom den akademiska forskningen. Det kan handla om förebyggande insatser för att bevara hälsa eller som motmedel för att rehabilitera och bidra till läkning vid olika sjukdomstillstånd.⁶³

I Kronobergs län finns det särskilda behov av samhandling mellan kulturpolitik och de politikområden som rör kultur i vården, kultur för äldre och folkhälsa.

Arbete kring kultur och hälsa behöver bedrivas tvärsektorielt av olika aktörer i samverkan. Det finns flera presumtiva intressenter för samverkan kring området och motiven bland aktörerna tar sin utgångspunkt i olika områden som till exempel kultur, hälsa, vård, omsorg, arbetsmarknad, design och näringsliv. Kulturpolitikens inriktning är att kulturen ska vara tillgänglig och nå så många som möjligt. Utgångspunkten för det regionala initiativet har i ett inledningsskede varit att lägga grunden för samverkan genom att de intressenter som är med utgå från sina respektive mål och uppdrag, vilka kan mötas i ett gemensamt utvecklingsarbete. Att värna yttrandefriheten är ett av de centrala kulturpolitiska målen och där kan kulturen ge medel för människor att uttrycka sin mening, att påverka, ifrågasätta och förändra.

Sedan 2012 har kulturinstitutionerna Musik i Syd, Regionteatern Blekinge Kronoberg och Kulturparken Småland fått särskilda uppdrag för att arbeta med kultur och hälsa. Detta för att utveckla metoder och kulturutbud avseende kultursektorns möte med nya grupper, däribland psykiatri samt målgrupperna barn, unga och äldre. Exempel på insatser är Musik i Syds projekt *Kultur på hjul* som syftar till att prova nya arbetsformer inom äldreomsorgen för kulturinstitutionerna och öka mervärdet i upplevelserna, Kulturparkens samarbete med barn- och ungdomsavdelningen på Växjö centrallasarett och Regionteaterns erbjudande om teaterbesök inom ramarna för landstingets särskilt förebyggande insatser till målgruppen 75+.

Berättarnätet Kronoberg, Kulturparken Småland och Ljungbergsmuseet är dessutom med i Nationalmuseums projekt *Möten med minnen* och arbetar bland annat med specialanpassade guidningar för dementa där fokus är på att aktivera

⁶³ Ola Sigurdsson (2014): *Kultur och hälsa – ett vidgat perspektiv*. Göteborgs universitet

de äldres minne och motverka den sociala isolering som ofta blir till följd av demenssjukdom. På vissa bibliotek i länet blir volontärer utbildade i högläsning för att sedan läsa lättläst litteratur på demensboenden.

Flera målgrupper kan ingå i arbetet med kultur och hälsa. Utifrån ett kommunalt omsorgsperspektiv framhålls målgruppen äldre och arenan äldreboenden, och behoven handlar om mer kvalitet i det sociala innehållet på äldreboenden genom fler kulturaktiviteter – gärna skräddarsydda program som kan möta intresset hos de boende. Här framhålls också vikten av att ledningen har sanktionerat de aktiviteter som ska äga rum; att det finns förutsättningar att arbeta med det sociala innehållet genom ett tydligt uppdrag från ledningen. En återkommande faktor som framhålls är att det måste finnas ”en idé bakom”. Det kan verka meningslöst för både personal och brukare att engagera sig i program och aktiviteter om de upplever att det är en enstaka händelse och inte något som ingår i verksamheten – ”det var roligt så länge det varade”. Det borgar inte för kontinuitet om arbetet bärs upp av enstaka personliga intressen och inte av en grundläggande strategi och med en tydlig avsikt i botten hos arbetsgivaren. Det finns fortfarande svårigheter för kulturorganisationer att nå fram i vård- och omsorgssektorn och kommunerna saknar stöd och samordning i frågorna. Det finns därför ytterligare behov av att se över hur samhandling mellan kultur och hälsa kan formuleras.

Region Kronoberg lägger även stor vikt vid kulturens roll för länets arbete med folkhälsa i stort samt ser stora möjligheter med att koppla kultur till psykiatri genom till exempel den dagliga verksamheten för personer med psykisk ohälsa. Kulturpolitikens mål om ökad delaktighet och tillgänglighet till kulturlivet överensstämmer väl med att öka människors delaktighet i samhällslivet – ett av de viktigaste nationella målen för folkhälsan och något som ingår i Läns-gemensam folkhälsopolicy för Kronobergs län med prioriteringar för 2012-2015 där kulturpolitiken tar ansvar för att uppfylla delmål. Här gör också det civila samhället och inte minst idrottsrörelsen stora insatser för folkhälsan genom att skapa möjligheter för människors delaktighet i samhällslivet.

NÄRINGS- OCH INNOVATION

Kultur och kulturmiljöer liksom företag med ett kulturellt och kreativt fokus har en viktig roll för innovativ utveckling

och attraktionskraft i en region. Kreativa människor och företag bidrar till kreativa processer som i sin tur kan bidra till samarbeten i nya gränssnitt och lägga grunden för utveckling av innovationer inom både den privata och den offentliga sektorn i regionen. Regionens arbete med mikrofinansieringssystemet Crowdculture är ett exempel på hur innovation i offentlig sektor kan bidra till att utveckla nya arbets-sätt och nya möten med publik och deltagare. Design, främst trä och glas, har stor betydelse för det regionala innovations- och tillväxtarbetet. Ett arbete pågår med att ta fram en regional innovationsstrategi för Kronobergs län. Det är viktigt att kulturområdets representanter med expertkompetens kring kreativa processer både bjuds in och själva tar plats i utvecklingsprocessen kring det övergripande innovationsarbete som just nu pågår i regionen.

I Kronobergs län finns det särskilda behov av samhandling mellan kulturpolitik och de politikområden som rör förutsättningarna för professionella kulturskapare och företagare inom de så kallade kulturella och kreativa näringarna. I sammanhanget är också besöksnäringen och besöksmålsutveckling viktiga delar och här finns många kopplingar till områden som kulturarv och kulturmiljö.

Att försörja sig som professionell kulturskapare

Som beskrivs i kulturplanens inledande kapitel och avsnittet *Kulturens egenvärde och konstnärlig förnyelse* finns det utmaningar i länet när det gäller förutsättningarna för konstnärlig förnyelse och villkoren för professionella kulturskapare. Kronoberg har en stor koncentration av företag och selsatta inom de kulturella och kreativa näringarna. Endast Stockholms län har, procentuellt sett, en större andel.⁶⁴ Begreppet samlar företag inom kulturområdet och egenanställda professionella kulturskapare. I länet är sektorn främst utbredd inom Älmhults och Växjö kommun. En definition av området kulturella och kreativa näringar görs av Tillväxtanalys med hjälp av statistik i *Kulturnärings i svensk statistik*.⁶⁵ De kulturella och kreativa näringarna är ett brett begrepp vilket gör att behoven inom sektorn skiftar stort. Det är därför nödvändigt med ett mer målgruppsinriktat utvecklingsarbete, både när det gäller insatser riktade till levebrödsföretag och tillväxtföretag samt mellan kulturområden.

Betydelsefulla kompetensutvecklingsinsatser genomförs av ALMI Företagspartner Kronoberg⁶⁶ och Hemsjöden i Kronoberg. Det kulturpolitiska och det näringspolitiska området

⁶⁴ Regionförbundet södra Småland (2013): *KKN – Uppföljning av de kulturella och kreativa näringarna i Kronobergs län*

⁶⁵ Tillväxtanalys (2009): *Kulturnärings i svensk statistik*

⁶⁶ ALMI Företagspartner Kronoberg har ett regionalt driftstöd och är delägt av Region Kronoberg. ALMI:s uppdrag är att bidra till tillväxt och innovation genom att verka för att fler konkurrenskraftiga och lönsamma företag utvecklas. Av ägardirektivet står bland annat

att ALMI ska arbeta med företag inom de kulturella och kreativa näringarna. I samarbete med Destination Småland, Konstnärscentrum Syd, Hemsjöden i Kronoberg och projekt som medfinansierats av regionförbundet, till exempel C’red och Knuff, arbetar ALMI med professionella kulturskapare inom områden som besöksnäring, reklam, design, hemslöjd, konsthantverk och konst.

har här olika syften. Det är också en utmaning att många av de offentliga stödsystemen till kulturskapare är uppbyggda på ett sådant sätt att de inte alltid är anpassade efter verkligheten för företagare inom kulturområdet. Utmaningen adresseras även i kulturplanens andra kapitel under rubriken *Strukturuomvandling* där bland annat Kronobergs ensidiga näringsstruktur och OECD:s rekommendation kring att utveckla en kunskapsbaserad ekonomi lyfts fram. Här utgör de kulturella och kreativa näringarna en stor potential. För att kunna stötta de professionella kulturskaparna på ett framgångsrikt sätt är kontinuitet och tydlighet kring vilka insatser som riktas till målgrupper inom sektorn och en mer målgruppsanpassad kommunikation viktig när det handlar om företagsstödande insatser. Det finns också behov av att komplettera och fördjupa den kunskap som redan finns kring länets verksamma professionella kulturskapare och vad de behöver.

Kulturinstitutionerna innehar viktiga roller som kreativa miljöer där företagsamhet kan utvecklas kring specifika satsningar. Kompetenser knyts på så sätt till etablerade verksamheter, nya kontaktytor skapas och möjligheter till uppdrag stimuleras.

Besöksmålsutveckling

Småland som varumärke är mycket starkt och landskapet finns tydligt skildrat i musik, film och litteratur. Småland har unika förutsättningar när det gäller det äkta och genuina. I länets strategi för besöksnäringen⁶⁷ är kultur och design ett av fem prioriterade områden. En gemensam webbplattform har lanserats för besöksnäringen i Småland vilket har ökat tillgängligheten till länets kulturupplevelser genom att det nu finns en samlad digital plattform för de program som länets kulturaktörer erbjuder, till länets invånare och besökare. En viktig samhandlingsaktör på området är Destination Småland.⁶⁸

Kronobergs län har flera unika platser och kulturmiljöer som har potential att utvecklas ytterligare som besöksmål. Glasriket, Kosta Boda Art Hotel, Linnés Råshult, Huseby Bruk, Möbelriket, Kulturparken Småland med besöksmål, Ljungbergsmuseet, PM & Vänner Hotel i Växjö och IKEA:s museum i Älmhult är några exempel som lyfts fram särskilt i länets besöksnäringstrategi. Kulturplanen fokuserar dock särskilt på besöksmålsutveckling med utgångspunkt i kulturmiljöerna Glasriket, Huseby Bruk, Kronobergs slottsruin och Linnés Råshult.

Idag besöker runt 1,3 miljoner besökare per år glasriktregionen.⁶⁹ Aktiviteter finns kopplade till glashyttor, glassamlingar och fabriksbutiker i samtliga av Glasrikets fyra kommuner; Lessebo, Uppvidinge, Nybro och Emmaboda kommuner. Glasrikets bruksorter utgör ett levande kulturarv och är spännande kulturmiljöer. På samma sätt som det finns behov av starka aktörer som kan säkerställa ett långsiktigt bevarande av arkiven och glassamlingarna så finns det också behov av starka aktörer som kan berätta Glasrikets historia, levandegöra och förnya kulturmiljöerna och fylla Glasriket med nytt innehåll. För att tillgängliggöra och levandegöra Glasrikets tradition och historia finns flera identifierade utvecklingsmöjligheter; upplevelser av historiska miljöer, samlingarna, nyskapande glaskonst, möjlighet för eget skapande, gallerier och forskning om glas. I det fortsatta arbetet med att utveckla Glasriket är det viktigt att länets kulturaktörer, från kulturinstitutioner till civilsamhälle och professionella kulturskapare, ges förutsättningar att medverka och att insatser stödjer utvecklingen av kulturområdet i länet, på lång och på kort sikt. När det gäller företagsutveckling av besöksnäringens företag i Glasriket så genomför ALMI Företagspartner Kronoberg utvecklingsinsatser på uppdrag av Glasrikeuppdraget.

Huseby Bruk i Alvesta kommun är ett av länets största besöksmål med 150 000 besökare per år. Sedan 1996 är det Statens Fastighetsverk som förvaltar anläggningen. Statens Fastighetsverk driver utvecklingsprojektet *Öppna portar* tillsammans med fyra av landets mest kända historiska besöksmål (Kalmar slott, Borgholms slott, Huseby Bruk och Eketorps fornborg). Besöksverksamheten drivs av Huseby Bruk AB, ett kommunalt bolag som ägs av Alvesta och Växjö kommun. Smålandsoperan, som väljer kulturhistoriskt intressanta platser att spela på för att föra vidare det småländska kulturarvet, har under 2014 spelat sin premiärföreställning Trollflöjten på Huseby Bruk.

Kronobergs slottsruin, som ligger vid Helgasjöns strand strax i utkanten av Växjö, är en av Kulturparken Smålands mötesplatser och byggnaderna förvaltas för närvarande av Riksantikvarieämbetet.

Kulturresevatet Linnés Råshult ligger i Diö i Älmhults kommun och ägs av Stiftelsen Linnés Råshult där Älmhults kommun och Växjö stift är stiftare. Reservatet arrenderas och sköts av privatpersoner som har förvaltaravtal med Länsstyrelsen i Kronobergs län som bidrar med medel via Riksantikvarieämbetet för reservatets återskapande och skötsel.

⁶⁷ Regionförbundet södra Småland (2012): *Strategi för besöksnäringen 2013-2020*

⁶⁸ Destination Småland har ett regionalt driftstöd och ägs av Region Kronoberg. Bolaget har i uppdrag att främja besöksnäringen i länet.

I uppdraget ingår också att stärka varumärket Småland i samverkan med de andra smålandslänen.

⁶⁹ *Det nya Glasriket – samverkan tradition innovation*, delrapport inom regeringsuppdraget för glasrikeregionens utveckling

Andra exempel på platser som satsar på utveckling är Sago- bygden med Sagomuseet, Äppelbygden runt Kurrebo och Urshult, pilgrimslederna i västra och östra länsdelen med det gemensamma slutmålet Nydala kloster samt ett flertal vandrings- och cykelleder.

Besöksmålsutveckling kopplat till det litterära landskapets potential och det muntliga berättandet är ett område i länet som har stor utvecklingspotential. Länets litterära kulturarv omfattar exempelvis framstående författare som Vilhelm Moberg och utvandrarbygden men också Pär Lagerkvist och Elin Wägner. Växjö kommuns satsning på Det fria ordets hus för det småländska litterära arvet, yttrandefrihet och alla medborgares rätt att göra sin röst hörd är också viktigt ur besöksnäringssynpunkt. Flera av länets reseanledningar med koppling till länets kulturarv och kulturliv har också sin utgångspunkt i evenemang som riktar sig till en specifik målgrupp, i många fall med ett specialintresse. Några av dessa är till exempel Korröfestivalen i Tingsryd, Muskelrock på Tyrolen i Alvesta, Berättarfestivalen i Ljungby samt Smålands kulturfestival som omfattar alla konstområden och bidrar till att förlänga säsongen.

En av framgångsfaktorerna med att utveckla kulturarv till välbesökta besöksmål är att det finns en stark historia i grunden, utrymme för en entreprenöriell hållning och att profilen är anpassad till nutidens besökare. En utmaning är att hitta denna balans mellan ekonomi och bevarandet av kulturarvet. Turism, det vill säga att människor reser till en plats, ger inte självklart inkomster. Det kan dock innebära andra värden som är viktiga för invånarnas bild av sin hembygd som en attraktiv plats att bo på och besöka.

Många av de kulturmiljöer som länet har är resultat av ideellt arbete av hembygdsföreningar, slättergillen med flera, och det är viktigt att hitta en balans mellan dessa grupper, besöksnäringens entreprenörer och ökade besökssiffror. I utvecklingen kring regionens dragare krävs att former för samverkan utvecklas mellan berörda parter inom kulturområdet och att målbilder och arbetssätt tar hänsyn till att parterna verkar på olika villkor, med olika huvudsyften. Det finns behov av att utveckla samarbetet mellan länets aktörer inom kulturarv och besöksnäring.

PRIORITERINGAR OCH INSATSER 2015-2017

I detta kapitel sammanfattas de prioriteringar och insatser som den regionala kulturpolitiken ska ansvara för att driva och följa upp under de kommande tre åren. Den regionala kulturpolitiken ska arbeta för ett innovativt kulturliv med bredd och spets, genom att stötta den konstnärliga utvecklingen och arbeta för att kulturen ska nå länets medborgare. Ett innovativt kulturliv med bredd och spets skapas genom utvecklingsarbete kring nedanstående medborgarperspektiv.

- Du ska ha möjlighet att uppleva ett kulturutbud av hög kvalitet som speglar samhället utifrån en mångfald av uttryck
- Du ska få ökad tillgång till mötesplatser och kulturutbud
- Du ska få stöd att utveckla eget skapande och möjlighet att dela med dig av kunskap och idéer, samskapa och arrangera kultur med andra
- Kan du själv inte ta dig till kulturen så ska kulturen komma till dig
- Du ska få ökade möjligheter att påverka förändringar av det offentliga rummet
- Du som är professionell kulturskapare ska få bättre förutsättningar att verka i länet

Vi förflyttar oss från nuläge till målläge – ett innovativt kulturliv med bredd och spets – med hjälp av tre prioriteringar som kommer att prägla utvecklingsarbetet på kulturområdet 2015-2017:

- Stärka förutsättningarna för kulturens egenvärde och konstnärlig förnyelse
- Utveckla publikarbete och förutsättningar för deltagarkultur
- Öka samhandling mellan politikområden

De här tre prioriteringarna svarar upp mot de utmaningar och behov som formulerats gemensamt av de aktörer som ingår i kultursamverkansmodellen i Kronobergs län med utgångspunkt i den kulturella infrastrukturens nuläge. De insatser som konkret ska ligga till grund för förflyttningen från nuläge till målläge beskrivs i detta kapitel. Alla insatser ska bidra till de nationella och regionala kulturpolitiska målen och kvalitetssäkras utifrån de horisontella perspektiven – barn och unga, mångfald, jämställdhet och tillgänglighet. Utvecklingsarbetet är processbetonat och ska komplettera och utveckla förvaltningen av den befintliga kulturella infrastrukturen och den ordinarie verksamheten. Utvecklingsprocesserna är generellt sett områdes- och genreöverskridande eftersom de berör många olika aktörer med intresse och kompetenser som kan bidra till ett gemensamt utvecklingsarbete. Det är öppet för kulturlivets aktörer att delta på olika sätt i utvecklingsprocesserna. Hur, i vilken ordning och med vilka aktörer utvecklingsarbetet ska bedrivas, i de fall processerna inte redan är igång, avgörs i den fortsatta samverkans- och samrådsprocessen. Hur resultatet ska mätas – kvalitativt och kvantitativt – fastställs i samråd med berörda aktörer vid uppdragsgivningen.

Beskrivningen av insatserna samt de utpekade aktörerna i texten nedan är en nulägesbild som kan komma att förändras under planperioden. Nya, utökade uppdrag som inte beskrivs här kan också komma att aktualiseras. Erfarenheter från tidigare planperiod visar behovet av flexibilitet. Samhandling är i hög utsträckning beroende av kritiska faktorer som rådighet, gemensamma målsättningar, timing och styrfart vilket påverkar genomförandet av insatser.

STÄRKA FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR KULTURENS EGENVÄRDE OCH KONSTNÄRLIG FÖRNYELSE

För att uppfylla den första prioriteringen – stärka förutsättningarna för kulturens egenvärde och konstnärlig förnyelse – kommer Region Kronoberg under 2015-2017 att genomföra följande insatser i samhandling med berörda aktörer:

	Insats	Innehåll	Aktörer
PROFESSIONELLA KULTURSKAPARE	Kartläggning och analys	Förbättra villkoren för länets professionella kulturskapare genom kartläggning och analys för att fördjupa kunskapen om vilka kulturskapare som är verksamma i länet och vilka behov de har. Kartläggningen ska komplettera och fördjupa Region Kronobergs kunskap och skapa bättre förutsättningar för de professionella kulturskaparna att engagera sig i regionala utvecklingsprocesser. Insatsen förväntas leda till nya kunskaper som kan ligga till grund för riktade insatser på de områden där behov uttrycks eller där ojämlikhet föreligger. Det kan till exempel handla om behov av kompetensutveckling. Kartläggningen ska integrera en analys utifrån de horisontella perspektiven, särskilt jämställdhet och mångfald. Mot bakgrund av den fördjupade kunskap som kartläggningen ger ska Region Kronoberg verka för anpassning av stödsystem för professionella kulturskapare. Insatsen berör även prioriteringen Öka samhandling mellan politikområden och området Näringsliv och innovation.	Region Kronoberg, akademien, företagsfrämjande organisationer, professionella kulturskapare och deras intresseorganisationer, kulturorganisationer med statligt och/eller regionalt stöd
	Artist in Residence	Främja konstnärlig förnyelse genom utveckling av Artist in Residence-program som är anpassade efter regionens tillgångar och förutsättningar.	Region Kronoberg, Växjö Konsthall, Växjö kommun och övriga kommuner samt organisationer inom bild- och formområdet med regionala uppdrag
BILD- OCH FORM	Regional konstutvecklare	Utveckla den kulturella infrastrukturen på bild- och formområdet genom en regional konstutvecklare. Konstutvecklarens funktion kommer bland annat att vara fortsatt arbete med att utveckla strategin på bild- och formområdet. Konstutvecklarens fortsatta arbete bygger på dialog med berörda aktörer och ämnesexperter.	Region Kronoberg, Växjö kommun, Kulturrådet, professionella kulturskapare inom bild- och formområdet och deras intresseorganisationer samt organisationer inom bild- och formområdet med regionala uppdrag och övriga kommuner
	MU-avtal	Öka tillämpningen av medverkans- och utställningsavtal i regionen. Kulturorganisationer med statligt och/eller regionalt stöd ska tillämpa MU-avtal. Tillämpningen av MU-avtal hos övriga aktörer ska främjas genom kompetensutveckling och processtöd. Det kan till exempel handla om kommunerna samt kulturaktörer som inte har regionalt stöd.	Region Kronoberg, kulturorganisationer med statligt och/eller regionalt stöd, kommunerna, den regionala konstutvecklaren

	<i>Insats</i>	<i>Innehåll</i>	<i>Aktörer</i>
BILD- OCH FORM (FORTS.)	Enprocent-regeln	Öka tillämpningen av enprocentregeln i regionen genom att stödja kommunerna i arbetet med konstnärlig gestaltning i offentliga miljöer och skapa förutsättningar för samhandling på regional nivå	Region Kronoberg, kommunerna, den regionala konstutvecklaren
	Revidera konstpolicyn	Revidera Region Kronobergs konstpolicyn för enprocentregeln och inköp av offentlig konst. Den övergripande strategin för bild- och formområdet utgör bakgrund och kunskapsunderlag inför revideringen. Revideringen bygger på fortsatt dialog med berörda aktörer och ämnesexperter.	Region Kronoberg och den regionala konstutvecklaren
SCENKONST	Professionell dans	Stärka och öka den professionella dansens närvaro i regionen med sikte på hög kvalitet ur ett nationellt perspektiv genom egenproduktion, samproduktion, residens och gästspelsverksamhet. Särskilt ska den professionella dansens utveckling främjas genom att förtydliga och förstärka grunduppgifterna gällande Regionteatern Blekinge Kronobergs verksamhet inom dansområdet.	Regionteatern Blekinge Kronoberg, Region Kronoberg, Region Blekinge, Växjö kommun och Kulturrådet
	Scenkonst Sydost	Utreda möjligheterna till fördjupat samarbete för scenkonstorganisationerna i sydost i syfte att fördjupa samverkan på scenkonstområdet. Det kan till exempel handla om produktion, föreställningar, arrangörskap och deltagarkultur.	Aktörerna inom Scenkonst Sydost och nätverket för Sydostkultur
	Musica Vitae	Stärka Musica Vitae förutsättningar att verka i länet och att utvecklas som kammarorkester.	Region Kronoberg, Växjö kommun och Musik i Syd
	Cirkus	Stärka förutsättningarna för Cirkus i Glasriket att verka i länet genom att, i samverkan med berörda parter regionalt och interregionalt, undersöka möjligheterna vad gäller en portabel glasugn.	Cirkus i Glasriket, Region Kronoberg, berörda aktörer i Glasriket och kommunerna
	Glasrikets kulturarv	Stödja Kulturparken Småland i etableringen av Kulturarvscentrum Småland och i arbetet med att vårda, bevara och tillgängliggöra Glasrikets kulturarv på Kulturarvscentrum Småland i samverkan med Glasrikets berörda aktörer.	Kulturparken Småland, Region Kronoberg, det civila samhället och Glasrikets berörda aktörer, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Kulturrådet och Tillväxtverket
KULTURARV	Det immateriella kulturarvet	Förbättra den kulturella infrastrukturen för det immateriella kulturarvet med fokus på berättande och muntliga traditioner genom att utveckla de regionala resurserna på området i dialog med den nationella nivån.	Berättarnätet Kronoberg, Region Kronoberg, Ljungby kommun, Kulturrådet, UNESCO, det civila samhället och övriga kommuner
	Det fria ordet	Förbättra den kulturella infrastrukturen för arbetet med det fria ordet och yttrandefrihet genom att utveckla de regionala resurserna på området i dialog med den nationella nivån.	Det fria ordets hus, Växjö kommun, Region Kronoberg, Kulturrådet, professionella kulturskapare inom områdena litteratur och läsfrämjande och deras intresseorganisationer, organisationer med regionala uppdrag inom områdena, det civila samhället och kommunerna
LITTERATUR OCH LÄSFRÄMJANDE			

<i>Insats</i>	<i>Innehåll</i>	<i>Aktörer</i>
Region Kronobergs stödssystem	Granska och förbättra de egna stödssystemen (utvecklingsmedel och projektstöd, fördelning av kulturutmärkelser och stipendier samt inköp av konst) i syfte att utreda hur väl de stödjer organisationens arbete med de horisontella perspektiven samt det kulturpolitiska målet om ett innovativt kulturliv med bredd och spets.	Region Kronoberg och ämnesexperter
Metodutveckling	Avsätta särskilda utvecklingsmedel som är öronmärkta för metodutveckling kring mångfald av konstnärliga uttryck och interkulturella möten. Insatser för att synliggöra nationella minoriteter ska särskilt prioriteras.	Region Kronoberg

UTVECKLA PUBLIKARBETE OCH FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR DELTAGARKULTUR

För att uppfylla den andra prioriteringen – utveckla publikarbete och förutsättningar för deltagarkultur – kommer Region Kronoberg under 2015-2017 att genomföra följande insatser i samhandling med berörda aktörer:

<i>Insats</i>	<i>Innehåll</i>	<i>Aktörer</i>
Avsiktsförklaring för det civila samhället	Förtydliga det civila samhällets roll och betydelse i regionala utvecklingsprocesser och betydelse för den kulturella infrastrukturen på både regional och lokal nivå genom en avsiktsförklaring. I insatsen ingår även att se över hur de regionala stödssystemen för det civila samhället uppfyller gemensamma syften. Insatsen förväntas på kulturområdet bland annat leda till en förbättrad kulturell infrastruktur genom utvecklade mötesplatser och bättre förutsättningar för amatörkultur och eget skapande. Insatsen är också ett led i att stärka folkbildningens roll i regionala processer som kultursamverkan och kompetensplattformar och berör även området kunskaps- och kompetensförsörjning. I insatsen ingår också att genomföra kompetensutveckling kring det civila samhällets roll och betydelse.	Region Kronoberg, kommunerna, Kronobergs Läns Bildningsförbund, det civila samhällets aktörer med regionalt stöd och akademi
Metodutveckling	Möta upp utmaningar kring deltagarkultur, generationsväxling och förändrade former för engagemang och arrangörskap genom metodutveckling och erfarenhetsutbyten.	Region Kronoberg, akademien, Musik i Syd, Riksteatern Kronoberg, Reaktor Sydost, Folkets Hus och Parker, kommunerna och det civila samhället
Crowdculture	Fortsätta utveckla mikrofinansieringssystemet Crowdculture för att förbättra förutsättningarna för lokala kulturinitiativ, nya samarbeten och att involvera medborgare. Mötesplatser, nätverk, mångfald av kulturella uttryck, bredda kulturutbudet.	Region Kronoberg och Fabel kommunikation

LITTERATUR OCH LÄSFRÄMJANDE	Insats	Innehåll	Aktörer
	Läsambassadör	Verka för en läsambassadör i syfte att samordna de regionala insatserna på områdena litteratur och läsfrämjande.	Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg och nätverket för Sydostkultur
SÄRSKILDA INSATSER – HORIZONTELLA PERSPEKTIV	Kartläggning och analys	Genomföra kartläggning och analys för att belysa frågan om ojämlikhet gällande möjligheter till deltagande i och inflytande på kulturlivet i länet utifrån de horisontella perspektiven. Analysen ska ligga till grund för riktade insatser på de områden där det råder ojämlikhet och kompetensutveckling för kulturorganisationer och professionella kulturskapare som ett stöd för att utveckla nya eller förfinade verktyg i mötet med publik, medborgare och deras deltagande.	Region Kronoberg, akademien, kommunerna, professionella kulturskapare och kulturorganisationer med regionala uppdrag
	Könsuppdelad statistik	Arbeta för könsuppdelad statistik i Kulturdatabasen. Bättre kunskapsunderlag gör det möjligt att prioritera klokare.	Region Kronoberg, Kulturrådet, Nationellt användarforum för Kulturdatabasen
	Digitalisering – öppna magasin	Utveckla arbetet med digitalisering, kulturarvspedagogik och öppna magasin som ett led i tillgängliggörande av kulturarvet vid Kulturarvscentrum Småland med utgångspunkt i de horisontella perspektiven.	Region Kronoberg, Kulturparken Småland, Kronobergs Läns Hembygdsförbund, kommunerna och det civila samhället
	Digitalisering – tillgänglighet	Utveckla tillgängligheten till kulturupplevelser och stärka kulturorganisationernas kompetens genom arbete med digitalisering.	Region Kronoberg, Regionteatern Blekinge Kronoberg, AV-Media Kronoberg, kommunerna samt andra berörda aktörer
	Eget skapande på fritiden	Utveckla länets konst- och kulturfrämjande verksamheter med särskilt avseende på möjligheter till eget skapande för barn, unga och unga vuxna under fritiden. Främja pedagogik, förmedling och förutsättningar för eget skapande samt kommunernas möjligheter att ta emot erbjudandet.	Region Kronoberg, regionala konst- och kulturfrämjande verksamheter, kommunerna
	Tillgänglighetsarbete	Förbättra tillgänglighetsarbetet hos de kulturorganisationer som har ett statligt och/eller regionalt stöd. Alla kulturorganisationer med statligt och/eller regionalt stöd ska ha en tillgänglighetsplan som kontinuerligt följs upp. Alla kulturorganisationer med statligt stöd ska dessutom senast 2016 åtgärda enkelt avhjälpta hinder samt ha webbplatser och e-tjänster som är tillgänglighetsanpassade. Även kulturorganisationer med regionalt stöd ska, med hänsyn till respektive organisations förutsättningar, arbeta för att senast 2016 åtgärda enkelt avhjälpta hinder samt ha webbplatser och e-tjänster som är tillgänglighetsanpassade.	Regionala kulturorganisationer med statligt och/eller regionalt stöd, Region Kronoberg, Handikapprörelsens Ide- och Kunskapscentrum och Mynigheten för delaktighet

ÖKA SAMHANDLING MELLAN POLITIKOMRÅDEN

För att uppfylla den tredje prioriteringen – ökad samhandling mellan politikområden – kommer Region Kronoberg under 2015-2017 att genomföra följande insatser i samhandling med berörda aktörer:

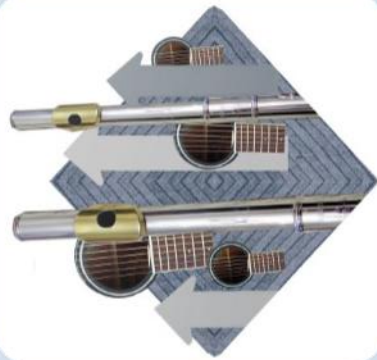
	Insats	Innehåll	Aktörer
KUNSKAPS- OCH KOMPETENSFÖRSÖRJNING	Metodutveckling	Främja ömsesidigt utvecklingsarbete mellan skola och kultur genom regionala nätverk, erfarenhetsutbyten och kompetensutveckling för dem som på olika sätt arbetar med barn och ungas möten med kultur inom skolan, både inom Skapande skola och generellt. Insatsen berör också förutsättningar för professionella kulturskapare.	Region Kronoberg, Växjö kommun, akademien, övriga kommuner, Kulturrådet och Skolverket
	Avsiktsförklaring för det civila samhället	Stärka folkbildningens roll i regionala processer som kultursamverkan och kompetensplattformar.	Region Kronoberg, folkbildningens aktörer och Kompetensforum södra Småland
	Partnerskap Linnéuniversitetet	Utveckla systematiskt och strategiskt partnerskap med Linnéuniversitetet i syfte att stärka kopplingen mellan det regionala utvecklingsarbetet och såväl grundutbildning som forskning för att skapa bättre kunskaps- och kompetensförsörjning på kulturområdet i länet.	Region Kronoberg och Linnéuniversitetet
SAMHÄLLSPLANERING OCH INFRASTRUKTUR	Transport	Utveckla likvärdiga förutsättningar för transport till och från kulturaktiviteter i syfte att öka tillgängligheten till kulturlivet i samarbete med närliggande geografi.	Länstrafiken Kronoberg, Region Kronoberg och Sydtaxesarbetets aktörer
	Kulturmiljöarbete	Utveckla dialog mellan kulturmiljöarbetets olika aktörer på lokal, regional och nationell nivå i syfte att stärka kommunerna i arbetet och skapa bättre förutsättningar för samhandling.	Region Kronoberg, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Kulturparken Småland, kommunerna, Statens fastighetsverk, Riksantikvarieämbetet, Trafikverket och det civila samhällets aktörer
	Enprocentregeln	Öka tillämpningen av enprocentregeln i regionen genom stödja kommunerna i arbetet med konstnärlig gestaltning i offentliga miljöer och skapa förutsättningar för samhandling på regional nivå. Insatsen berör även bild- och formområdet.	Region Kronoberg, kommunerna, den regionala konstutvecklaren
	Cultural planning	Stärka medborgarinflytande och de professionella kulturskaparnas förutsättningar att delta i den regionala och kommunala samhällsplaneringen genom att vidareutveckla arbetet med cultural planning och sprida inspiration och kunskap om metoden.	Region Kronoberg, Växjö kommun, övriga kommuner, det civila samhället och de professionella kulturskaparna

	<i>Insats</i>	<i>Innehåll</i>	<i>Aktörer</i>
HÄLSA	Samarbets- modeller	Utveckla samarbetsmodeller kring kultur och hälsa samt folkhälsa i syfte att öka delaktighet och tillgänglighet till kulturlivet. Insatserna ökar kvaliteten och utbudet av kultur i vård och omsorg och kan även omfatta vårdplatsens miljö.	Region Kronoberg, kommunerna, regionala kulturorganisationer med statligt och/eller regionalt stöd och det civila samhällets aktörer
NÄRINGS- LIV OCH INNOVATION	Kartläggning och analys	Verka för anpassning av de företagsfrämjande stödsystemen för professionella kulturskapare mot bakgrund av kartläggningen om villkoren för länets professionella kulturskapare	Region Kronoberg, akademien, företagsfrämjande organisationer, professionella kulturskapare och deras intresseorganisationer, kulturorganisationer med statligt och/eller regionalt stöd
	Besöksmålsutveckling	Utveckla samarbetet mellan länets aktörer inom kulturarv, kulturmiljö och besöksnäring med särskilt fokus på att stärka förutsättningarna för bevarande och utveckling av unika kulturmiljöer som Glasriket, Huseby Bruk, Kronobergs slottsruin och Linnés Råshult.	Region Kronoberg, Kulturparken Småland, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Destination Småland och övriga besöksnärliga organisationer, Riksantikvarieämbetet, Statens fastighetsverk, kommunerna, de professionella kulturskaparna, berörda kulturorganisationer och det civila samhället
	Det litterära landskapet	Arbeta innovativt med platser och berättelser för att utveckla det litterära landskapets potential.	Berättarnätet Kronoberg, Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg, Det fria ordets hus, kommunerna, Destination Småland och övriga besöksnärliga organisationer

NULÄGET OCH UTMANINGARNA

- Tillgång till kultur i hela länet
- Kulturens egenvärde och konstnärlig förnyelse
- Publikarbete och deltagarkultur
- Internationalisering
- Strukturomvandling

RESURSERNA

- Kronobergs kulturliv
- Kultursamverkansmodellen i Kronoberg (Region Kronoberg, kommunerna, kulturorganisationerna, de professionella kulturskaparna och det civila samhället)
- Nätverket för Sydostkultur och samverkan i omgivande geografi
- Samhandling mellan politikområden
- Externa regionala aktörer (till exempel Länsstyrelsen och Linnéuniversitetet)
- Nationell och europeisk nivå

PRIORITERINGARNA

- Region Kronoberg kommer under 2015-2017 att prioritera utvecklingsinsatser som bidrar till att:
- Stärka förutsättningarna för kulturens egenvärde och konstnärlig förnyelse
 - Utveckla publikarbete och förutsättningar för deltagarkultur
 - Öka samhandling mellan politikområden

MÅLLÄGET

- Ett innovativt kulturliv med bredd och spets. För dig som medborgare innebär det att:
- Du ska ha möjlighet att uppleva ett kulturutbud av hög kvalitet som speglar samhället utifrån en mångfald av uttryck
 - Du ska få ökad tillgång till kulturutbud och mötesplatser
 - Du ska få stöd att utveckla eget skapande och möjligheter att dela med dig av kunskap och idéer, samskapa och arrangera kultur med andra
 - Kan du inte själv ta dig till kulturen så ska kulturen komma till dig
 - Du ska få ökade möjligheter att påverka förändringar av det offentliga rummet
 - Du som är professionell kulturskapare ska få bättre förutsättningar att verka i länet

BILAGA 2. KULTURORGANISATIONER I KRONOBERGS LÄN

Texten beskriver i alfabetisk ordning de kulturorganisationer i Kronobergs län som har ett statligt och/eller regionalt stöd. Stödet kan vara ett driftstöd eller ett tidsbegränsat uppdrag. För de kulturorganisationer som tilldelas statligt stöd inom ramarna för den statliga kultursamverkansmodellen anges i början av varje beskrivning vilket av Kulturrådets sju verksamhetsområden¹ som organisationen verkar inom. I texten beskrivs också kulturorganisationer som endast har ett regionalt stöd, och inte tilldelas statliga medel inom ramarna för den statliga kultursamverkansmodellen. Fördjupade beskrivningar av de olika kulturområdenas nuläge och utmaningar finns i kulturplanens kapitel "Kulturell infrastruktur i Kronobergs län" (sida 16-37).

BERÄTTARNÄTET KRONOBERG

Berättarnätet Kronoberg har ett regionalt driftstöd, men tilldelas inte statliga medel inom ramarna för den statliga kultursamverkansmodellen. Verksamheten har dock en viktig regional roll när det gäller insatser kring områdena litteratur och läsfrämjande i länet.

Berättarnätet Kronoberg är en ideell förening som arbetar för att värna det muntliga berättandet och medverka till att den muntliga berättartraditionen förs vidare. Målet för verksamheten är att stimulera det muntliga berättandet i alla dess former, dess sagor och sägner, och de folkliga traditioner som förknippas med detta. Berättarnätet driver Sagomuseet i Ljungby. På Sagomuseet bedrivs berättarföreläsningar, utställningar, kurser och pedagogisk verksamhet till allmänheten och till skolor. Utöver området det immateriella kulturarvet med fokus på muntliga traditioner anknäver verksamheten till scenkonst, folklig musik, litteratur och kulturmiljö. Årligen arrangeras Ljungby berättarfestival som är Nordens största årligen återkommande berättarfestival och av nationell och internationell betydelse. Berättarnätet är en betydelsefull aktör när det gäller områdena litteratur och läsfrämjande och ingår i länets utvecklingsarbete kring det fria ordet. Utgångspunkten är det muntliga berättandet som metod för att skapa läsfrämjande insatser. Genom att uppvärdera muntlighetens betydelse i det pedagogiska arbetet och utveckla det muntliga berättandets pedagogik skapas ökade förutsättningar för läsfrämjande insatser kopplade till barn och unga.

Berättarnätet har, med stöd av kommunerna Alvesta, Ljungby och Älmhult, skapat begreppet Sagobygden som bland annat innehåller sextio sägenomspunna platser som finns levandegjorda med hjälp av berättelser, kartor, vägskyltar och GPS-koordinatorer. Till platserna kopplas pro-

gramverksamhet och en stor mängd litteratur om Sagobygden och på sägenplatserna hålls årligen ett trettiotal berättarföreläsningar.

På uppdrag av Regionförbundet södra Småland genomförde Berättarnätet 2013 en förstudie för att ta fram ett kunskapsunderlag gällande nuläget och ge förslag på fortsatt utvecklingsarbete inom det immateriella kulturarvet i länet. Förstudien ligger till grund för ett utökat uppdrag till Berättarnätet kring att uppmärksamma det immateriella kulturarvet i länet med fokus på muntliga traditioner samt bistå kommunerna med kompetensutveckling och stöd.

BIBLIOTEKSUTVECKLING BLEKINGE KRONOBERG

Verksamhetsområde: regional biblioteksverksamhet

Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg är den gemensamma regionala biblioteksverksamheten för Kronobergs och Blekinge län. Det finns en etablerad samverkan mellan Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg och Regionbibliotek Kalmar län. Tillsammans ansvarar kommunerna i Kronoberg och Blekinge för 76 bibliotek med verksamhet riktad till allmänheten. Den regionala biblioteksverksamhetens insatser riktas främst mot folkbiblioteken i form av bland annat kvalitetsutveckling och omvärldsbevakning kring områden som biblioteket som mötesplats för kultur, delaktighet, lärande och skapande både fysiskt och digitalt. Andra områden är läsfrämjande verksamhet med inriktning på barns och ungdomars fritid, böcker på andra språk: mångspråk, de nationella minoriteternas språk och lättläst samt utveckling av medieförsörjning och medielogistik.

Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg ska verka utifrån fyra biblioteksfokus:

¹ Professionell teater-, dans- och musikverksamhet, regional museiverksamhet, konst- och kulturfrämjande verksamhet, regional enskild arkivverksamhet, filmkulturell verksamhet med särskild inriktning mot barn och unga, hemslojdsfrämjande verksamhet samt regional biblioteksverksamhet. På sikt ska även regionala och lokala aktörers arbete inom områdena litteratur och läsfrämjande stärkas inom ramen för kultursamverkansmodellen.

- Det lärande biblioteket (utbildning, folkbildning, lärandeprocesser, forskning)
- Det tillgängliga biblioteket (tillgänglighet för alla, i alla former)
- Det digitala, interaktiva biblioteket (webbtjänster, digitalisering, IT-strategier, upphandling)
- Det fysiska, interaktiva biblioteket (kulturupplevelser, eget skapande, rum för unga)

CIRKUS I GLASRIKET – CIRCUS GLASS ROYALE

Verksamhetsområde: professionell teater-, dans- och musikverksamhet

Cirkus i Glasriket – Circus Glass Royale är en ideell förening och en interdisciplinär konstverksamhet, med glaset och glashantverket i centrum kombinerat med cirkus och scenkonst.

Verksamhetsområdena är föreställningar och utställningar, pedagogisk verksamhet för barn och unga, föreläsningar, eventverksamhet och rådgivning. Fokus ligger även på konstnärlig utveckling, forskning och innovation i mötet mellan konstarter. Cirkus i Glasriket verkar för att öka intresset för och berika utbudet av cirkus och glaskonst i Glasrikets kommuner och i länet.

Verksamheten lockar frilansande konstnärer inom flera olika konstområden vilket bidrar till att driva den konstnärliga utvecklingen framåt i länet. Samarbeten och samverkan med andra organisationer prioriteras och Musica Vitae/Musik i Syd, The Glass Factory i Boda och Glasriket AB är frekventa samarbetspartners. Konstnärligt och organisatoriskt utvecklingsarbete bedrivs med syfte att öka interregionala och internationella samarbeten till exempel inom området samtida kulturarv.

DANS I SYDOST

Verksamhetsområde: konst- och kulturfrämjande verksamhet

Dans i Sydost är de tre sydostlänens gemensamma danskonsulentverksamhet. Dans i Sydosts uppdrag är att arbeta samordnande och att föra dansens talan gentemot olika aktörer på nationell, regional och lokal nivå. Detta för att sätta fokus på dans som konstform och arbeta för professionella dansares möjlighet att leva och verka i regionen. Huvuduppgifter för verksamheten är att stärka dansen som konstform genom att öka kunskapen om och bredda intresset för dans; skapa nätverk för dans; ge kunskap om dans i skolan samt samarbeta med övriga arrangörer om professionella dansföreställningar. I verksamheten prioriteras barn och unga.

DET FRIA ORDETS HUS

Det fria ordets hus har ett regionalt uppdrag, men tilldelas inte statliga medel inom ramarna för den statliga kultur-samverkansmodellen. Verksamheten har dock tilldelats statliga utvecklingsmedel via projektet "Kronoberg utvecklar en plattform för det fria ordet 2013-2014" och har en viktig regional roll när det gäller insatser kring områdena litteratur och läsförmedling i länet.

Det fria ordets hus som ligger i Växjö invigdes sommaren 2014 och finansieras av Växjö kommun och Region Kronoberg. Det fria ordets hus är en pedagogisk och publik verksamhet där yttrandefrihet och de fria uttrycken värnas. Denna kulturella mötesplats ska främja dialog, skrivande och debatt, samt knyta samman dagens frågor om yttrandefrihet med verksamheter i Kronobergs län. Det fria ordets hus vill även skapa samarbeten nationellt och internationellt för att främja regionen och medborgarnas möjlighet till kulturella intryck och avtryck. Syftet är också att möjliggöra tätare samverkan mellan de regionala aktörerna på området, framförallt Berättarnätet Kronoberg, Regionteatern Blekinge Kronoberg, Kulturparken Småland och Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg, för att gemensamt verka som en regional resurs för litteratur, berättande och yttrandefrihet för länets kommuner. I kommunerna är folkbiblioteken viktiga resurser som tillsammans utgör en infrastruktur för att tillhandahålla kultur för invånarna i synnerhet för att nå den prioriterade målgruppen barn och unga.

Allt arbete i Det fria ordets hus regi skall utgå från fokusområdena: yttrandefrihet, det litterära arvet i Kronoberg samt det egna uttrycket. Det fria ordets hus skall fungera som en bas för verksamhet kring Det fria ordet i hela Kronoberg och erbjuda rum för föreningar, organisationer, enskilda kulturaktörer och kulturverksamheter för att uppmuntra deras arbete inom Det fria ordets fokusområden.

Det fria ordets hus vänder sig till alla invånare i Kronoberg och ska tillhandahålla ett kulturellt program med hög kvalitet, samt arbeta för att invånarna själva ska ha möjlighet till uttryck och arrangera evenemangs inom Det fria ordets hus fokusområden. Det huvudsakligen arbetet sker dock för unga mellan 12 – 18 år, i regionen. Det sker genom organiserat arbete med ungdomsgrupper som dels frivilligt söker sig till verksamheten eller genom samarbete med regionala kulturverksamheter och dels genom ett skolprogram som ska utvecklas tillsammans med regionala kulturaktörer för skolverksamhet i Kronoberg.

HEMSLÖJDEN I KRONOBERGS LÄN

Verksamhetsområde: hemslöjdsfrämjande verksamhet

Hemslöjden i Kronobergs län är en ideell förening. Läns-hemslöjdskonsulenternas uppdrag är att i hela länet tillvarata och förnya hemslöjd utifrån ett närings-, kulturarvs- och kunskapsförmedlande perspektiv, både som kulturyttring och näringsgren. I dessa roller ligger också att främja och utveckla kvalitetsaspekten inom området. Exempel på verksamhet på länsnivå är utbildnings- och kursverksamhet, utställningar samt rådgivning. Konsulenterna arbetar med deltagarkultur och har en övergripande roll som ledare, nätverksbyggare och kunskapsförmedlare. I länet finns skapare, främjare och brukare av hemslöjd och hemslöjdskonsulenterna arbetar också med att främja konstnärlig förnyelse hos dessa målgrupper. Det finns en stor grupp pedagoger inom barn- och fritidsverksamhet som har tillgång till hemslöjdens tjänster. Inom området hemslöjd finns också olika teknikföreningar, nätverk samt näringsidkare från olika verksamhetsfält.

Hemslöjdskonsulenterna samarbetar över länsgränserna och i rikstäckande projekt för att genomföra större manifestationer och fördjupningsprojekt inom särskilt material- och/eller teknikområde. Prioriterade områden är barn- och ungdomsverksamhet, kreativa näringar/näringslivsfrågor, hemslöjd som kulturarv, kunskapsförmedling, hållbart samhälle, jämställdhet och mångfald och hemslöjdens roll på hälsoområdet.

Hemslöjden är en aktiv part i att utveckla infrastrukturen för bild- och formområdet i länet och stärka förutsättningarna för konsthantverket och länets konsthantverkare att utvecklas.

I enighet med regeringens uppdrag till Nämnden för hemslöjdsfrågor arbetar Hemslöjden i Kronobergs län med att utveckla och medverka i insatser för att främja kulturella och kreativa näringar. Genom samarbete med ALMI Företagspartner Kronoberg skapas förutsättningar för länets slöjdare, konsthantverkare, hantverkare och designers att ta del av kompetensutveckling kring företagsutveckling.

ITALIENSKA PALATSET

Italienska Palatset har ett regionalt driftstöd, men tilldelas inte statliga medel inom ramarna för den statliga kultursamverkansmodellen

Italienska Palatset i Växjö är en ideell förening. Lokalerna rymmer galleri, ateljéer och ateljéförening, konstnärernas kollektivverkstad och Media Artes (med primärt fokus på nutida konstmusik). Italienska Palatset bedriver på ideell basis utställningsverksamhet, föreläsningar och debatter. Publiken består av besökare från hela länet, men med tyngdpunkt på Växjö kommun. Utvecklat samarbete finns med internationella konstnärer, museer, gallerier och konstcentrum. Utbildning och kurser i bild och form bedrivs i samverkan med studieförbund och en gymnasieutbildning.

Ateljéföreningen har som mål att tillhandahålla lämpliga arbetslokaler till rimliga hyreskostnader för yrkesverksamma konstnärer inom olika uttrycksformer, med syfte att möjliggöra konstnärlig verksamhet.

KONSTNÄRSCENTRUM SYD

KC Syd har ett regionalt uppdrag, men tilldelas inte statliga medel inom ramarna för den statliga kultursamverkansmodellen

Konstnärscentrum, KC, är en svensk rikstäckande organisation med ändamål att tillvarata yrkesverksamma konstnärers arbetsmarknadsintressen. De fem regionerna (Öst, Väst, Syd, Mitt och Nord) är alla fristående ideella föreningar med samma arbetsinriktning, mål och stadgar. KC Syd verkar i de fyra länen Blekinge, Kalmar, Kronoberg och Skåne. I Kronoberg finns 39 medlemmar. KC Syd sysslar huvudsakligen med uppdragsförmedling och tar reda på möjliga offentliga gestaltningar genom att följa byggmarknaden eller bli kontaktade av offentliga organisationer såsom institutioner, kommuner och landsting. En viss projektverksamhet förekommer och även utbildningsinsatser till medlemmarna genom bland annat ett samarbete med ALMI Företagspartner Kronoberg. KC Syd arbetar för att enprocentsregeln ska tillämpas i regionen och har under 2012-2014 haft ett regionalt kulturpolitiskt uppdrag gällande den offentliga konsten med fokus på främjandet av enprocentsregeln och metodstöd till länets kommuner.

KRONOBERGS LÄNS HEMBYGDSFÖRBUND

Kronobergs Läns Hembygdsförbund har ett regionalt driftstöd, men tilldelas inte statliga medel inom ramarna för den statliga kultursamverkansmodellen

Kronobergs Läns Hembygdsförbund är en ideell förening och utgör en sammanhållande organisation för flertalet av länets 73 hembygdsföreningar. Syftet med arbetet är att kunskapen om hembygdens kultur- och naturarv fördjupas och förs vidare till kommande generationer; att kultur- och naturhistoriska minnen och miljöer tas till vara och görs tillgängliga för alla; att värna om kulturarv, materiella och immateriella värden. Främst handlar det om att tillvarata hembygdsrörelsens intressen gentemot regionala myndigheter. Hembygdsförbundet har ett nära samarbete med Kulturparken Småland. Verksamheten består i att sprida idéer och förmedla kunskap genom bland annat kurser och konferenser. Hembygdsförbunden utgör en bas för kontakter mellan fackpersoner och amatörer.

KULTURPARKEN SMÅLAND

Verksamhetsområden: regional museiverksamhet samt regional arkivverksamhet

Kulturparken Småland är ett kommunalt bolag som har i uppdrag att samordna och utveckla kulturarvsfrågorna i länet. Kulturparken Småland bildades av Landstinget Kronoberg och Växjö kommun som också är huvudmän för verksamheten. Huvuduppdraget är att förvalta verksamheterna inom **Stiftelsen Smålands Museum** och föreningen **Kronobergsarkivet** för folkrörelse- och lokalhistoria, att tillgängliggöra länets kulturarv för allmänheten, att bedriva och främja kulturminnesvård och museal verksamhet samt att fullgöra profiluppdraget som Sveriges glasmuseum. Syftet är vidare att samla, inventera, förteckna, bevara och vårda arkivalier från organisationer av folkrörelsekaraktär, näringsliv och övriga enskilda arkivbildare i länet samt att väcka intresse för och bedriva lokal- och regionalhistorisk forskning.

De befintliga stiftelseuppdragen har integrerats med Kulturparken Smålands nya uppdrag, med särskild betoning på arkiv och samlingar. Uppgiften är att skapa diskussion och kommunikation i mötet mellan det gamla och det nya Småland. Kulturparken ska verka för att kulturarvet brukas av en bred allmänhet, i hela länet, genom ökad delaktighet. Barn och ungdomar är en prioriterad målgrupp.

Inom organisationen finns en stor och vital expertkunskap om södra Smålands kulturarv och historia i bred mening samlad. Det finns en betydelsefull spetskompetens inom exempelvis arkeologi, regionalhistoria, kulturmiljövård, hantering av arkiv och föremålssamlingar. Denna expertkompetens är en stor tillgång för flertalet av länets aktörer inom kulturarvssektorn. Det gäller såväl kommuner som intresseorganisationer och övriga delar av civilsamhället. Verksamheten sprids över länet i första hand via kulturmiljöinsatser inom byggnadsvård, arkeologi och pedagogik. Det sker genom exempelvis expertråd, exkursioner och föreläsningar runt om i länet, bland annat i samarbete med hembygdsrörelsen, kommuner samt andra organisationer och föreningar. Den pedagogiska verksamheten är omfattande och spridd över länet med programaktiviteter i samtliga av länets kommuner.

Inom kulturmiljövårdsområdet arbetar Kulturparken Småland idag brett över hela länet. Byggnadsantikvarier, arkeologer och pedagoger utför olika typer av uppdrag, håller föreläsningar, deltar i kurser, förmedlar det lokala kulturarvet till länets skolor samt samråder med länets kommuner. En stor del av verksamheten består av rådgivning i samband med att människor vill bygga om sitt hus eller på annat sätt förändra kulturlandskapet.

Kulturparken Smålands verksamhet bedrivs vid några mötesplatser: Smålands museum/Sveriges glasmuseum, den publika verksamheten vid Utvandrarnas hus, Kronobergs lantbruksmuseum (Hjärtenholm), Kronobergs slottsruin, Ångaren Thor och Kulturarvscentrum Småland.

Kulturarvscentrum Småland är en satsning som skapar nya förutsättningar för att länets kulturarv kan göras mera tillgängligt för allmänhet och forskare. Här ryms såväl Smålands museums arkiv, bibliotek och föremålssamling (med ca 300 000 föremål), som Kronobergsarkivets förenings- och näringslivsarkiv, bibliotek, fotoarkiv och fansamling, samt Växjö kommuns arkiv. Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg samverkar med Kronobergsarkivet och Växjö stadsbibliotek i utvecklingen för ökad digital tillgänglighet kopplat till samlingarna. Kulturarvscentrum Smålands övergripande mål är att visa hur arkiv och samlingar fungerar, att bjuda in människor att tänka, bidra, lära och skapa i arkiv och samlingar samt att ge tillgång till samlingar och arkiv på nätet. Verksamheten går från att vara i uppbyggnadsskede till etableringsfas. Här erbjuds kompetent forskarservice, forskarplatser och tillgång till ett omfattande forskningsbibliotek. Kulturarvspedagogik och öppna magasin ger möjlighet till visningar och olika former av gestaltningar av föremålssamlingarna. Forskare, kulturarvspedagoger och allmänheten kan knyta samman föremål, arkivhandlingar och foton till intressanta berättelser om människor och händelser i södra Småland från forntid till nutid.

Kronobergsarkivet är en del av Kulturparken Småland. Kronobergsarkivets tidigare personal är anställd av Kulturparken Småland, som bedriver den verksamhet som tidigare sköttes av Kronobergsarkivet. Den ideella föreningen fortsätter dock sitt arbete genom att ha kontakter med medlemsorganisationerna (98 stycken 2010) och se till att Kulturparken Småland arbetar enligt ändamålsparagrafen i Kronobergsarkivets stadgar. I denna paragraf stipuleras att Kronobergsarkivets huvudsakliga uppgift är att samla, inventera, förteckna, bevara och vårda arkivalier för enskilda arkivbildare i Kronobergs län och ha ett övergripande ansvar för de enskilda arkiven inom verksamhetsområdet, samt att bedriva och väcka intresse för regionalhistorisk forskning. Kronobergsarkivets samlingar har slagits samman med Smålands museums samlingar i Kulturarvscentrum Småland. I dagsläget kan dessa dock inte besökas då det saknas medel för iordningställande av öppet glasmagasin.

Utöver uppdraget på kulturarvsområdet så har Kulturparken Småland också en regional roll inom konstområdet. Fokus ligger på glaset dels genom aktiviteter och utställningar kring konstglas, och dels som en del av regionens historia. Den stora konsthistoriska samlingen innehåller 5 800 föremål. Vidare ser Kulturparken Småland in roll som att via konsten föra dialog om vad som händer vid olika utvecklingsbrott i historien. Genom att kombinera konstsamlingar och kulturhistorisk kunskap inom organisationen belyses olika samhälleliga skiften och skapar samhällsdebatt. Rollen inom konstområdet omfattar tematiserande utställningar utifrån de egna konstsamlingarna samt medverkan i andra sammanhang med dessa – givet att konsten restaurerats av en konstantikvarie då den är i dåligt skick idag. Rollen inom

konstområdet omfattar även att utgöra en arena för konst som på annat sätt har svårt att ta plats och/eller synas. Under 2012-2014 har Kulturparken Småland varit samordnande i projektet *Kronoberg utvecklar konstområdet 2012-2014* och arbetet med att ta fram en regional konststrategi. Kulturparken Småland stödjer tanken på att tillsätta en regional konstutvecklare.

LINNEATEATERN

LinneaTeatern har ett regionalt driftstöd, men tilldelas inte statliga medel inom ramarna för den statliga kultursamverkansmodellen

LinneaTeatern är en ideell förening och en fri teater med lång erfarenhet av att verka i länet. Utbudet består framförallt av musikalteater, men utöver fler än tjugotalet musikalier har LinneaTeatern även satt upp ett femtiotal produktioner såsom opera, operetter, kyrkospel, barnteater, folklustspel och sommarspel i historiska miljöer. Uppsättningar har i många fall tillkommit i dialog med det civila samhället samtidigt som den konstnärliga kvaliteten värnats genom samarbete med professionella ledare för regi, koreografi, scenografi, kostymer och teknik. Målgruppen är huvudsakligen den äldre publiken. LinneaTeatern erbjuder en arena för dansare, sångare och skådespelare från kultur- och dansskolor i regionen och har stark folklig förankring både hos medverkande och publik. Verksamheten genererar uppdrag till yrkesfolk från trakten; dans- och sångpedagoger, musiker, hantverkare, kostymskapare, reklambyråer, ljus- och ljudtekniker.

LJUNGBERG MUSEET

Verksamhetsområde: regional museiverksamhet

Ljungbergsmuseet ägs och drivs av Ann-Margret Dahlqvist-Ljungbergs och Sven Ljungbergs stiftelse och är beläget i Ljungby. Ljungbergsmuseets uppgift är att visa och åskådliggöra den permanenta samlingen av Ann-Margret Dahlqvist-Ljungbergs och Sven Ljungbergs konstnärliga gärning. Sedan 2012 är museet Kronobergs läns museum för bildkonst. I uppdraget ingår att bedriva konstpedagogisk verksamhet i länet där målgruppen är barn och unga under skoltid samt att i samverkan med berörda aktörer lyfta fram konst med anknytning till Kronobergs län och Småland, samtida och dåtida, genom utställningar och programverksamhet. Vidare ingår att utveckla samarbetet med länets lokala konstföreningar och att förstärka museets internationella arbete med konstnärer och museer, framförallt från de nordiska länderna samt att aktivt medverka i utvecklingen av bild- och formområdet i samverkan med berörda aktörer. Museet verkar för en utbyggnad av museet och verksamheten.

MUSIK I SYD MED MUSICA VITAE OCH SMÅLANDS MUSIKARKIV

Verksamhetsområden: professionell teater-, dans- och musikverksamhet

Musik i Syd är ett aktiebolag som ägs gemensamt av Stiftelsen Musik i Kronoberg och Stiftelsen Musik i Skåne. Genom arbetet i dessa två län har Musik i Syd stor erfarenhet av att verka i en större region. Musik i Syd har den största länsmusikverksamheten i länet och förmedlar närmare 3 000 konserter per år, varav drygt hälften för barn och unga. Musik i Syd driver också ett antal större utvecklingsprojekt i nära samråd med Kulturrådet och Statens Musikverk.

Musik i Syd har under senare år bedrivit ett omfattande utvecklings- och förändringsarbete i Kronobergs län i syfte att nå en bredare regional förankring. Arbetet har resulterat i att verksamheten i stort sett når länets samtliga kommuner med produktioner inom både barn- och ungdomsområdet, samt inom det övriga offentliga utbudet för en vuxen publik, inte minst genom den framgångsrika satsningen Musikriket. Inom ramen för detta förändringsarbete har också Musik i Syd utvecklat ett nära samarbete med Växjö kommun, bland annat när det gäller treåriga uppdragsavtal för dels Konserthuset, dels kammarorkestern Musica Vitae.

Verksamheten består till stor del av att erbjuda arrangörer ett högkvalitativt utbud genom samarbete med frilansande musikgrupper samt av den välrenommerade, femton musiker starka, kammarorkestern Musica Vitae. Musik i Syd arrangerar även konserter runt om i länet samt genomför projekt för att utveckla delar av länets musikliv. Musik i Syd är en betydelsefull arbetsgivare för frilansande musiker och engagerade år 2013 cirka 1 500 personer.

Musik i Syd arbetar även med att utveckla konsertformen genom att spela på annorlunda tider – som lunchkonserter, på andra platser – som Ljungbergsmuseet, och i samverkan med andra aktörer – som Cirkus i Glasriket.

Musik i Syd är tillsammans med Föreningen Valshuset en betydande arrangör av folk- och världsmusik i Växjö och Kronoberg, och ansvarar för planeringen och genomförandet av Sveriges största folkmusikfestival, Korröfestivalen, samt världsmusikfestivalen World Mix. Korröfestivalen har under många år erbjudit en unik blandning av professionell svensk, nordisk och internationell folk- och världsmusik, och fungerar idag som ett centrum för dessa uttryck i södra Sverige. Sveriges Radio sänder varje år konserter från festivalen vilket ger den nationell spridning. Utöver konserter erbjuder festivalen kurser, verkstäder, dans, aktiviteter för barn, folkmusikmessa samt spelmansstämma. Nya satsningar är exempelvis Barnens egen Korröfestival och ett nätverksbyggande med tre andra folk- och världsmusikfestivaler i Östersjöområdet.

Samverkan sker även med Berättarnätet Kronoberg genom Musik i Sagobygd som är en del av Ljungby berättarfestival. Samverkan har de senaste åren dessutom skett i projektform med Regionteatern Blekinge Kronoberg, Kulturparken Småland samt föreningen Cirkus i Glasriket, för att tillsammans skapa föreställningar med en unik blandning av musik, glaskonst, cirkus och dans.

Musica Vitae samarbetar med det fria kulturlivet i form av ensembler, danskompanier, solister, dirigenter, koreografer, ljussättare, tonsättare med flera, och verkar regelbundet i allt från lokala till internationella sammanhang. Orkestern arbetar mycket tillsammans med andra konstformer och nutida tonsättare vilket på trettio år resulterat i 150 uruppföranden. Barn är en målgrupp som prioriteras och Musica Vitae har även program med en inriktning mot kultur och hälsa, riktat mot framförallt en äldre målgrupp. Musik i Syds internationella arbete sker framförallt genom Musica Vitae's internationella turnéer, samt genom internationella gästspel inom ramen för de festivaler och konserter som anordnas. Samarbetet i Öresundsregionen är särskilt utvecklat. Den 15 musiker starka kammarorkestern Musica Vitae som har sin bas i den klassiska stråkrepertoaren har varit verksam i länet i omkring trettio år och har under årens lopp presenterat musik av vitt skilda genrer. Runt 150 uruppföranden har det också hunnit bli, komponerade av såväl den nutida tonsättareliten som av studerande vid Sveriges tre största musikhögskolor.

Smålands Musikarkiv är en del av Musik i Syd med uppdrag att dokumentera regionens musiktraditioner och nutida musikliv i alla dess olika uttryck. Samlingarna består av arkivalier, böcker, instrument, skivor med mera. Idag ägs samlingarna av Region Kronoberg och databasen finns inom regionens nätverk. När Kulturarvscentrum Småland är etablerat är det dock en möjlighet att arkivet får en naturlig del i detta sammanhang. Smålands Musikarkiv fungerar idag som ett sydsvenskt folkmusikinstitut och är en källa och kunskapsbas för forskning och utveckling av det regionala musiklivet. Samlingarna omfattar musik från både Småland och kringliggande landskap. Arkivet arbetar med att dokumentera regionens musiktraditioner samt nutida musikliv i sina olika uttryck och levandegöra dessa genom böcker, konserter, kurser, utställningar med mera. Samverkan med forskningen genomförs via gemensamma projekt med bland andra Linnéuniversitetet och Lunds universitet. Exempel på särskilda satsningar är att arkivet med hjälp av medel från Riksarkivet genomför ett stort digitaliseringsprojekt för att bevara äldre ljudinspelningar.

REAKTOR SYDOST

Verksamhetsområde: filmkulturell verksamhet med särskild inriktning mot barn och unga

Reaktor Sydost är en ideell förening bildad gemensamt av de tre regionförbunden i Blekinge, Kalmar och Kronoberg. Föreningen är ett av nitton regionala resurscentrum för film i Sverige. Reaktor Sydost stärker filmen och den rörliga bildens ställning och utveckling i sydostregionen genom att arbeta med de fyra områdena:

Film i skolan – Reaktor Sydost ska genom att stödja pedagogers filmpedagogiska arbete i skolan främja barn och ungas möjligheter att få lära sig om den rörliga bilden som uttrycksform, mediers påverkan, och ges möjlighet att uttrycka sig med film och medier.

Filmskapare – Reaktor Sydost ska stötta unga filmare i regionen som vill berätta en historia för publik. Detta görs genom ekonomiskt stöd till filmproduktioner, dramaturgistöd, utlåning av filmteknik samt kompetensutveckling.

Film och publik – Reaktor Sydost ska bistå biografer, filmklubbar, föreningar och kommuner med kompetens kring biografutveckling, publikarbete, samarrangemang, rättigheter och tillgänglig repertoar.

Deltagarkultur – Reaktor Sydost ska stötta utvecklingen av deltagarkulturer i regionen, med utgångspunkt i de utmaningar som digitaliseringen innebär för det lokala kultur- och föreningslivet i de tre regionerna, exempelvis i form av generationsväxling och förändrade former för engagemang. Reaktor Sydost ska sprida kunskap och erfarenheter om goda exempel, finansieringsmodeller, plattformar och verktyg för deltagande och medskapande. Reaktor Sydost ska också ta initiativ till att driva särskilda projekt inom detta område. Arbetet med deltagarkultur och berättande i ett bredare perspektiv än enbart filmen som form gör Reaktor Sydost till en aktör även på scenkonstområdet.

Reaktor Sydost stödjer länets filmskapare ekonomiskt genom Snabba cash och produktionsstöd på upp till 30 000 kronor, men även genom utlåning av utrustning, utbildningar med mera. Reaktor Sydost ger även stöd till lokalt och regionalt utvecklingsarbete inom film- och crossmediaområdet. Exempel på stöd till den lokala nivån är att en stor målgrupp för Reaktor Sydosts verksamhet är ledare och pedagoger på alla nivåer inom utbildningsväsendet. Det gör att det i flera av länets skolor finns möjlighet för barn och ungdomar att arbeta med rörlig bild och film under skoltid. För dem som sedan vill utveckla sitt intresse på fritiden saknas dock ofta möjligheten. På regional nivå arbetar Reaktor Sydost bland annat med olika utvecklingsprojekt samt stöd till organisationer som till exempel Film i Glasriket.

REGIONTEATERN BLEKINGE KRONOBERG

Verksamhetsområde: professionell teater-, dans- och musikverksamhet

Regionteatern Blekinge Kronoberg är länets länsteaterinstitution. Bolaget ägs gemensamt av Region Kronoberg, Region Blekinge och Växjö kommun. Regionteatern producerar scenkonst för barn, unga och vuxna, och är en av Sveriges största länsteatrar med i genomsnitt 110 personer anställda under ett verksamhetsår. Barn och unga är en särskilt prioriterad målgrupp. Regionteatern arbetar med scenkonst genom produktion, samproduktion, residens och gästspelsverksamhet. Huvudsakligen rör det sig om talteater men under senare år har en breddning av verksamheten skett i form av projektverksamhet inom bland annat dans som tagit större plats. Som ett led i Regionteaterns utveckling till en modern scenkonstinstitution och med erfarenheter från projektet *Kronoberg Blekinge utvecklar scenkonsten 2012-2014* undersöks möjligheterna till att förtydliga och förstärka grunduppdraget gällande verksamheten inom dansområdet.

En stor del av repertoaren är nyskriven, specialbeställd av Regionteatern, men även klassiker förekommer på programmet. I princip turnerar samtliga produktioner. När länsteatern spelar utanför Växjö, som är huvudort, arrangeras föreställningarna av externa arrangörer såsom riksteaterföreningar, kommuner, skolor, folkhögskolor, bygdegårdsföreningar, samhällsföreningar, studieförbund med flera. Regionteatern har fyra repetitions-/föreställningslokaler, verkstad samt administration i Växjö.

Regionteatern har sedan 2011 utvecklat ett mobilt scenkonstteam vars uppgift är att öka kontaktytorna och fördjupa relationen med elever och pedagoger inom skolan. Verksamheten syftar till att öka möjligheterna för Regionteatern att komma ut med föreställningar i skolorna samt att erbjuda möjligheter till eget skapande och att pröva scenkonstnärliga uttryck inom ramen för skolan.

Regionteatern har i uppdrag att vara en aktiv del i samhälls- och kulturlivet. Ett exempel är det arbete som genomförts i projektet Araby Community Art, där samverkan skett med boende i stadsdelen Araby i Växjö, och mellan olika konstområden. Nästa steg i det arbetet tas nu i Glasriket där möjligheten till deltagande i det internationella projektet REFILL undersöks tillsammans med Cirkus i Glasriket. Syftet med projektet är att undersöka hur strukturomvandlingens övergivna platser kan fyllas med nytt kulturellt innehåll. Utgångspunkten är att verksamheten i projektet ska skapas av, för och med invånarna. I och med projektet fortsätter Regionteatern att tillsammans med andra aktörer undersöka hur konstnärliga processer kan mobilisera deltagande, åstadkomma förändring och bygga engagemang och tillhörighet. Regionteatern arbetar ofta genom samproduktioner med exempelvis Byteatern i Kalmar eller Riksteatern. Ett utvecklingsarbete kring digitalisering för att tillgängliggöra pedagogiska resurser är initierat. Regionteatern har också ett

aktivt samarbete med Riksteatern när det gäller föreställningar, att stärka länets arrangörer och att genomföra utvecklingsprojekt.

Regionteatern strävar efter att vara ett nav för scenkonsten i regionen gällande konstnärlig utveckling, deltagande, eget utövande och arrangörsutveckling. Viljan att utveckla verksamheten och ta ett större grepp kring scenkonsten i länet är stor men det saknas ekonomiskt utrymme att göra så idag.

RIKSTEATERN KRONOBERG

Verksamhetsområde: konst- och kulturfrämjande verksamhet

Riksteatern Kronoberg är en del av en folkrörelse med en turnerande nationalscen. Riksteatern arrangerar, förmedlar, producerar och utvecklar scenkonst. Riksteatern Kronoberg arbetar för att stärka och utveckla riksteaterföreningarna i deras arbete som arrangörer samt verka för ett levande scenkonstutbud i hela Kronobergs län. Mycket arbete läggs på frågor kring generationsväxling och ungt arrangörskap. Riksteaterns verksamhet bygger på ideellt arbetande arrangörsföreningar i varje kommun. Det finns scenkonstarangerande riksteaterföreningar i samtliga kommuner i Kronobergs län. Riksteaterföreningarna har ett stort ansvar för att det genomförs olika typer av arrangemang i deras respektive hemkommuner. De arbetar med stor autonomi och är erfarna arrangörer.

Riksteaterföreningarna har arrangemang på många spelplatser, och arbetar särskilt för att nå ut till bygdegårdar och andra mindre scener och spelplatser. Riksteaterföreningarna arrangerar professionell scenkonst producerad av Riksteatern, länsteatrar och fria grupper. Flera föreningar arbetar med tillgänglighet genom syntolkning av föreställningar. Länets största riksteaterförening, Växjö Teaterförening, arbetar strategiskt med att bredda kommunens utbud av scenkonst. De gör en tematisk analys av utbudet och arbetar sedan efter en plan för att säkerställa ett så brett utbud som möjligt. Även flera av de mindre föreningarna arbetar hårt för ett varierat scenkonstutbud med teater, musik och dans. Samtliga föreningar har avtal med sina respektive kommuner som ger föreningarna förutsättningar för arrangörskapet även om ekonomin för ett flertal av föreningarna är ansträngd.

Riksteatern Kronoberg arbetar även med utbudsdagar i samverkan med omgivande geografi vilket är av stor vikt för att nå ut med scenkonstproduktioner i länet. Riksteatern Kronoberg önskar att utveckla dessa ytterligare men ekonomiska resurser saknas för att göra så.

SMÅLANDS KONSTARKIV

Smålands Konstarkiv har ett regionalt driftstöd, men tilldelas inte statliga medel inom ramarna för den statliga kultursamverkansmodellen

Smålands Konstarkiv är grundat av Smålands Konstnärsförbund och drivs av en stiftelse med Värnamo kommun, Jönköpings läns landsting, Region Kronoberg och Smålands Konstnärsförbund som huvudmän. Smålands Konstarkiv är i sin tur stiftare till Vandalorum i Värnamo där konstarkivet även är placerat. Stiftelsens uppgift är att väcka och utveckla intresset för bildande konst samt att äga, förvalta och hålla förvärvade samlingar av småländsk konst tillgänglig för allmänheten. Konstarkivets permanenta samling är unik i sin sammansättning och gör det möjligt att följa konstnärskap genom olika perioder. Konstarkivets verksamhet sker i form av egna utställningar och i samarbete med andra arrangörer i Småland. Samlingen är tillgängliggjord och forskningsbar, då den finns digitaliserad och utlagd på internet. Ett studiearkiv har inrättats där besökare på ett överskådligt sätt har tillgång till hela samlingen. Samlingen har rika möjligheter för pedagogiskt arbete med barn, unga, vuxna och äldre som målgrupp.

VÄXJÖ KONSTHALL

Växjö Konsthall har ett regionalt uppdrag, men tilldelas inte statliga medel inom ramarna för den statliga kultursamverkansmodellen

Växjö Konsthall är en kommunal konsthall som gör avtryck regionalt. Konsthallen stimulerar intresset och kunskapen om konst genom utställningar, projekt och pedagogiska insatser bland annat för barn genom den experimentella konstpedagogiska verksamheten Konstlabb. Konsthallen presenterar samtida utställningar som speglar konsten – regionalt, nationellt och även internationellt. Konsthallen svarar även för Växjö kommuns inköp av konst såväl som för registrering och löpande underhåll. I det offentliga rummet sker en fortsatt satsning på konstupplevelser med utveckling av Art Site runt Växjösjön och sjön Trummen. Ytterligare en uppgift är främjande av enprocentregeln vid ny-, till-, och ombyggnation för såväl kommunala som privata projekt.

BILAGA 3. EKONOMISK ÖVERSIKT

Tabellen nedan beskriver fördelningen av statliga, regionala och kommunala medel till kulturorganisationer i länet och är baserad på fördelningen för 2014. Regionen och kommunerna tar olika stort ansvar för olika typer av kulturinstitutioner och verksamheter. Av regionens kulturbudget är museiverksamhet, teater, musik och studieförbund de områden som får störst ekonomiskt driftstöd. De områden som får mindre ekonomiskt stöd är bibliotek och litteratur, film, dans, hemslöjd och bild och form. På lokal nivå handlar det framförallt om bibliotek, musik- eller kulturskola, så kallad allmän kulturverksamhet samt stöd till studieförbund. Politiska prioriteringar har skapat variationer i hur mycket kommunerna satsar på kultur.

Budget 2014	Kulturrådet	Landsting	Regionförbund	Kommuner	Kommuner
Verksamheter i samverkansmodellen					
Regionteatern Blekinge Kronoberg	11 891 670	9 417 100		4 112 000	Växjö
Samordning scenkonststöd			50 000		
Scenkonststöd			300 000		
Riksteatern Kronoberg	294 372		301 264		
Dans i Sydost* (adm: Blekinge län)			215 588		
Cirkus i Glasriket	205 224		300 000		
Musik i Kronoberg	10 465 608	4 520 300		950 000	Växjö
Musica Vitae	3 005 838	1 875 000		1 491 000	Växjö
Smålands Musikarkiv		1 152 800			
Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg* (adm: Blekinge län)		2 596 300			
Reaktor Sydost* (adm: Kalmar län)			919 483		
Hemslöjden i Kronobergs län	636 378		747 561		
Kulturparken Småland	6 351 234	8 615 800		4 460 000	Växjö
Kronobergsarkivet	446 964				
Ljungbergsmuseet	103 632		629 820	970 000	Ljungby
Konstpedagogikuppdrag		259 800	250 000		
Tillämpning av MU-avtalet			100 000		
Delsumma	33 400 920	28 437 100	3 813 716	11 983 000	
Verksamheter med regionala anslag					
Linneateatern			163 696	180 000	Växjö
Berättarnätet Kronoberg			455 198	580 000	Ljungby
Kronobergs läns Hembygdsförbund			51 155		
Smålands konstarkiv			167 788		
Italienska Palatset		408 900		165 000	Växjö
Studieförbunden i Kronobergs län			6 577 305	5 679 000	Samtliga kommuner
SISU			970 973	1 064 000	Samtliga kommuner
Smålandsidrottsförbund			1 511 277		
Ungdomsorganisationer			1 445 000		
Delsumma		408 900	11 342 392	7 668 000	
Regionens egna stödsystem					
Kulturpriser och stipendier			135 000		
Utvecklingsmedel inkl. Crowdculture		407 600	1 500 000		
Internt processtöd för samverkan		150 000	150 000		
Offentlig utsmyckning och konstinköp**		1 500 000			
Delsumma		2 057 600	1 785 000		
Total	33 400 920	30 903 600	16 941 108	19 651 000	
*Delat huvudmannaskap – statliga medel söks och fördelas enligt beskriven uppdelning mellan huvudmännen i sydost.					
Gällande det regionala anslaget beslutas slutlig summa i samråd mellan huvudmännen.					
**Uppskattad summa beräknad på tidigare års utfall. Omfattar fast konst och inköp av lös konst.					

Länets institutionsstruktur präglas av de lagstadgade verksamheterna inom bibliotek och kulturarv, av särskilt personalintensiva verksamheter som musik och teater, dans, film och hemslojd som jämförelsevis är oetablerade samt bild- och formområdet vars sammanhållna regionala struktur är under utveckling.

I nuvarande finansieringsmodell på regional nivå finns i huvudsak långsiktiga driftstöd och utvecklingsmedel för övergripande processer i syfte att uppfylla kulturplanens målsättningar. För att förbättra förutsättningarna för mindre kulturinitiativ och oetablerade aktörer prövade den regionala nivån under föregående planperiod ett mikrofinansieringssystem på webben, www.crowdculture.se. Systemet ingår nu i det ordinarie stödsystemet på kulturområdet.

BILAGA 4. KULTURPLANENS ORGANISATION OCH ÅRSCYKEL

Tabellen nedan beskriver den regionala kulturplanens organisation med utgångspunkt i vilken roll och vilket ansvar olika aktörer i kultursamverkansmodellen i Kronobergs län har.

ROLL	ANSVAR	AKTÖR
Beslutande organ	Fastställer kulturplanen Beslutar om budget och verksamhetsplan	Regionfullmäktige
Verkställer och bereder	Leder och samordnar förvaltningen Har uppsikt över nämnden och ger uppdrag Upprättar förslag till budget och verksamhetsplan	Regionstyrelsen
Ansvarar för åtaganden inom den regionala kulturplanen	Utarbetar förslag till budget och verksamhetsplan Genomför uppföljning av budget och verksamhetsplan Genomför uppföljning av kulturplanen Ger uppdrag Beslutar i ärenden om kulturplanen Dialogpart med stat, kommun, professionella kulturlivet och civila samhället Mellanregionala överläggningar	Kulturnämnden
Kulturkansliet	Samordnar arbetet med regionala kulturplanen Operativt ansvariga	Regionens tjänstepersonal med ansvar för kultur
Regional samrådsgrupp	Verkar som lokal utvecklingsaktör Samråder kring samlade regionala prioriteringar Deltar i regionala strategiska samtal Har inflytande över kommunal budget	Kulturnämndens presidium Kommunernas kulturpresidier eller motsvarande Kommunalt forum
Regional arbetsgrupp	Genomför lokala samråd Deltar i regionala strategiska samtal Bidrar till nulägesanalys	Kommunernas tjänstepersonal med ansvar för kultur
Referenspersoner	Bidrar med områdesspecifik kunskap Deltar i strategiska samtal Bidrar till nulägesanalys	Företrädare för professionella kulturlivet (inkl. professionella kulturskapare) Företrädare för det civila samhället

Den årliga dialogprocessen innehåller följande möten:

- Årlig regional *samrådskonferens* som samlar förtroendevalda och tjänstepersoner på lokal och regional nivå, samt företrädare för de regionala kulturverksamheterna, de professionella kulturskaparna och det civila samhället.
- Fördjupningar genom regionala *tematiska dialoger* med berörda förtroendevalda och tjänstepersoner på lokal och regional nivå, de regionala kulturverksamheterna, de professionella kulturskaparna och det civila samhället.
- *Lokala samråd* genomförs av kommunerna med det lokala kulturlivet och det civila samhället.
- *Mellanregionala samråd* – med de län som Region Kronoberg samverkar och/eller bedriver verksamheter tillsammans med.
- *Kulturpolitiska samråd* med den regionala samrådsgruppen (kulturansvariga förtroendevalda i kommunerna) och den regionala arbetsgruppen (kulturansvariga tjänstepersoner i kommunerna)
- Dialoger med organisationer som har ett statligt och/eller regionalt kulturuppdrag

Bilden nedan beskriver årscykeln för budget och uppföljning på regional nivå

